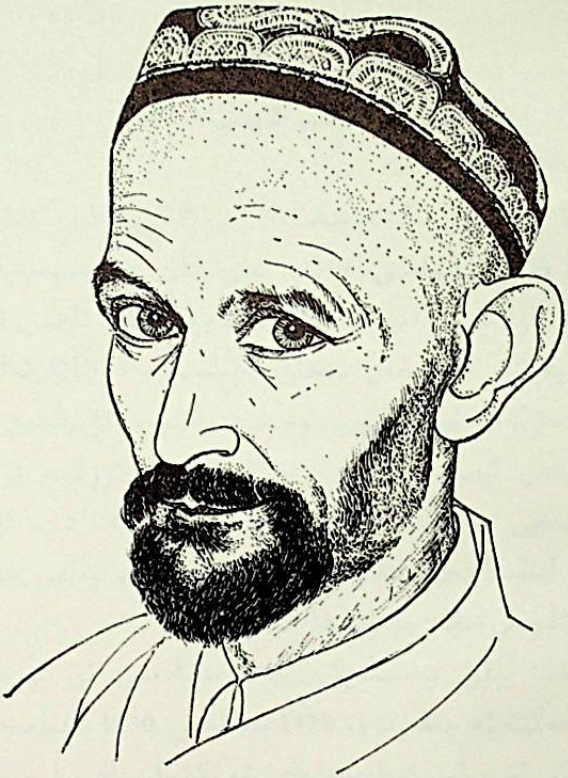
نیم شهامت

یۇرەك سوزى

شەپەرلار

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئەرشدىن تاتلىق

مىللەتلەر نەشرىياتى

نەم شېھمت

كەڭ كىتاپخان جامائەتچىلىگىگە تونۇلغان شائىر "نەم شېھمت" ئەرمىيا ئىلى سايرامى 1906 - يىلى باي ناھىيىسىنىڭ سايرام يېزىسىغا قاراشلىق "تىزەك قاغا" كەنتىدە، ئىلى ئاخۇن ئىسمىلىك مەرىپەتپەرۋەر كەمبەغەل دېخان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇ ئىلى ئاخۇنىنىڭ ئوتتۇرانچى ئوغلى بولۇپ، ئۇنىڭدىن كىچىگى ئابدۇقادىر ئىلى ئىدى. بۇ ئىنىسىمۇ كوزگە كورۇنگەن مائارىپچى بولۇپ، 1945 - يىل 9 - ئايىنىڭ 18 - كۈنى ئوت يۇرەك ئىنقىلاپچى شائىر لوتپۇللا مۇتەللىپ بىلەن بىر قاتاردا گومىندائچىلارنىڭ جادۇسىدا توغرالغان.

ئەرمىيا ئىلى دەسلەپكى خەت ساۋادىنى ئوز يېزىسىدىكى دىنىي مەكتەپتە چىقىرىدۇ. 1922 - يىلدىن 1930 - يىلغىچە بولغان ئارىلىقتا، ئۇ بىلىم ئىزلەپ، باي ۋە كۇچار ناھىيىلىرىنىڭ مەد- رىسىلىرىگە كىرىپ ئوقۇيدۇ. 1930 - يىلى ئۇنىڭ خەلق قوشاقلىرى رېتمى ۋە شەكلى بىلەن يېزىلغان «بازار ۋە مازار» نامىلىق تۇنجى شېئىرلار توپلىمى ئوزىنىڭ دوستلىرى ھەم خەلق ئىچىدە يازما ھالدا كەڭ تارقىلىدۇ. كېيىن شائىر بىلىم ئىزلەپ، ئاتا- ئانىسى ۋە ئۇرۇق - تۇققانلىرىنىڭ راسلاپ بەرگەن خىراجىتى

بىلەن قەشقەرغە بېرىپ، بىلىم ۋە مەرىپەت تەلەپكارلىرىنىڭ بىر قىسمى بىلەن ئۇچرىشىپ تونۇشىدۇ. ئۇلارنىڭ سەمىمى ياردىمى بىلەن ئاتاقلىق جامە "خانلىق مەدرىسى"كە ئوقۇشقا كىرىدۇ. ئۇ بۇ يەردە تىرىشىپ ئوقۇيدۇ ۋە شېئىر يېزىش ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. بۇ جەريانداۋ ئۇ ئۇستازلىرى ۋە ساۋاقداشلىرى ئارىسىدا يۇقۇرى ھورمەت بىلەن قوللاشقا سازاۋەر بولۇپلا قالماي، كەڭ خەلق ئارىسىدىمۇ تونۇلۇشقا باشلايدۇ. مانا شۇ چاغدا شائىردا تۇرلۇك ئىجتىمائى تېمىدا جۇملىدىن ھەجۋى تېمىدىمۇ شېئىر يېزىش ھەۋىسى پەيدا بولىدۇ. بۇ ھەۋەس دەۋرىنىڭ تەرەققىياتى ۋە تەلۇنگە ماسلىشىپ كۇندىن-كۇنگە ئوسۇپ ۋە كۇچىيىپ بارىدۇ. ئۇ قەشقەردە پەلسەپۇي پىكىرگە باي «مادارا ئەئزەم» (چوڭ ياراشتۇرۇش) ناملىق شېئرلار توپلىمىنى ئوقتۇرىغا چىقىرىدۇ. بۇ توپلامدا شۇ چاغدىكى مىللى زۇلۇم ۋە ئىجتىمائى تۇزۇمنىڭ بەزى تەرەپلىرى (ئاساسەن بايلىق بىلەن كەمبەغەللىكنىڭ پەرقى ھەم ئۇنىڭ مەنبەلىرى) خېلى گەۋدىلىك ئىچىپ بېرىلگەن. شۇنىڭدىن كېيىنلا شائىر «ئەنۋارۇلھۇدا» (ھەقىقەت نۇرلىرى) ناملىق ئىشقى قەسىدىنى جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۇرۇشتۇرىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى 100 بەت ئەتراپىدا بولۇپ، كېيىنكى كۇنلەردە شائىرنىڭ قولىدىكىلىرى گومىنداڭچىلار تەرىپىدىن مۇسادىر قىلىنىپ كەتكەن.

1933 - يىلى قەشقەردە يۈز بەرگەن پاراكەندىچىلىك ۋە تەرەپپازلىق ئۇرۇشىدا شائىر يارلىنىپ دوختۇرخانىدا يېتىپ

قالىدۇ. ئۇ ئوق تەككەن يەرى بىر ئاز ياخشىلىنىشى بىلەنلا دەرھال دوختۇرخانىدىن چىقىپ، نەم شېھىت (يېرىم جان) دېگەن ئەدىبنى تەخەللۇس بىلەن يەنە ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. بۇ چاغلاردا ئۇنىڭ تېنى ئاجىزلىشىپ كەتكەنلىكتىن قەشقەردىن بايىغا قايتىپ كېلىپ، باي ناھىيىسىنىڭ "قېرىيە "دېگەن تاغلىق كەنتىدە يېگەدىن قۇرۇلغان پەننى باشلانغۇچ مەكتەپتە مۇئەللىملىك قىلىدۇ.

1936 ـ يىلى ئاقسۇ ۋىلايەتلىك ئۇيغۇر مەدەنىي ئاقارتىش ئۇيۇشمىسى «ئاقسۇ ئۇچۇرى» ناملىق گېزىت چىقارغاندا "نەم شېھىت" شۇ گېزىتنىڭ تەھرىرلىك خىزمىتىگە يوتكەپ كېلىنىدۇ. ئۇ 1945 ـ يىلغىچە بولغان 10 يىلغا يېقىن ۋاقىت ئىچىدە شۇ گېزىتنى چىقارغۇچىلار قاتاردا مەسئۇل مۇھەررىرلەردىن بىرى بولۇپ ئىشلەيدۇ. 1943 ـ يىل 9 ـ ئايدا شائىر ئاقسۇ گېزىتخانىسىغا، گومىنداڭچىلار تەرىپىدىن سۈرگۈن ھېساۋىدا، يوتكىلىپ بارغان ئوت يۈرەك ئىنقىلاۋىي شائىر لوتپۇللا مۇتەللىپ بىلەن تونۇشىدۇ. ئۇلار بۇرۇن گېزىت يۈزىدىلا بىر بىرى بىلەن تونۇشقان بولسا، ئەمدى خىزمەتداش، سەپداش بولۇپ، ئاكا ـ ئۇكىلاردەك چىقىشىپ، قېرىنداشلاردەك ھەمكارلىشىپ قول تۇتۇشۇپ بىللە ئىشلەيدۇ.

شەھرلىرىدا يېگى ـ يېگى پىكىر، ئىلغار مەزمۇنلارنى ئىپادىلەپ كەلگەن شائىر بۇ مەزگىللەردە خەلق ئاغزىدا رىۋايەت تەرىقىسىدە كەڭ تۇردە تارقىلىپ يۈرگەن «مەڭ ئوي ۋە پەرھات ـ شىرىن» توغرىسىدىكى ماتېرىياللارنى توپلاپ ئۇگىنىپ، تەتقىق قىلىپ،

مەشھۇر «مىڭ ئوي ۋە پەرھات ـ شىرىن» داستانىنى يازدۇ ۋە بۇ داستاننى ئاقسۇ گېزىتىدە ئېلان قىلىپ، كەڭ جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتۈردۇ. بۇ داستان ئۇزىگە ئۇيغۇر كىلاسسىك شائىرلىرىنىڭ داستانچىلىق شەكىل ۋە ئۇسلۇبلىرىنى ئۇلگە قىلغان، ئۇنىڭ تىلى، ئوخشتىشلىرى، ۋەقەلىكلىرى خەلق ئارىسىدىكى رىۋايەتلەر بىلەن بېيىتىلغان جانلىق خەلق تىلى بىلەن بەدىئىلەشتۈرۈلگەن. ئۇنىڭ ئىچىدىكى "غەزەللەر" ئىخچام ۋە لىرىكىلىك، چۈشىنىشلىك ۋە يېقىملىق بولغانلىقى ئۈچۈن كەڭ ئاممىنىڭ ياقتۇرۇپ ئوقۇشىغا ئېرىشكەن ئىدى. ئوت يۈرەك شائىر لوتپۇللا مۇتەللىپ بۇ داستاننىڭ ۋەقەلىك ھەم بەدىئى ئالاھىدىلىگىگە ئالاھىدە يۈكسەك باھا بېرىپ ئۇنى "نادىر ئەسەر" دەپ ئاتىغان. شۇڭا ئۇ بۇ ئەسەرنىڭ گېزىت يۈزىدە ئۇزۇلمەي ئېلان قىلىنىپ ئامما بىلەن يۈز كۆرۈشۈشىگە كوپ كۈچ چىقارغان ئىدى.

شائىر "نەم شېھىت" بۇ داستاندىن كېيىن، خەلق ئارىسىدىكى رىۋايەتلەرنى يىغىپ ئۇگىنىپ، يۇغۇرۇپ «لەيلى ـ مەجنۇن»نى ئوپىرا قىلىپ يېزىپ سەھنىلەشتۈردۇ. بۇ ئەسەر لوتپۇللا مۇتەللىپنىڭ «غېرىپ ـ سەنەم»، «تاھىر ـ زوھرە» ئوپىرالىرى بىلەن بىر قاتاردا ئاۋال ئاقسۇدا، كېيىن شۇ ۋىلايەت تەۋەسىدىكى بەزى ناھىيىلەرنىڭ سەھنىلىرىدە ئوينىلىدۇ. شۇنىڭغا ئۇلاپلا «مىڭ ئوي ۋە پەرھات ـ شىرىن» داستانىنى سەھنىلەشتۈرۈشكە كىرىشىدۇ. بىراق شۇ ۋاقىتتا ئۇ ئېغىر ئوپكە ۋە مىكە ئاغرىغىغا گىرىپتار بولۇپ قالىدۇ. دوستلىرى ئۇنى شۇ چاغدىكى ئاتالمىش ئاقسۇ

ۋىلايەتلىك دوختۇرخانىغا ئېلىپ بېرىپ تەكشۈرتكەندە، باش دوختۇر داۋالاشتىن باش تارتىپ: "بۇ ئادەمنىڭ كېسىلى ئېغىر، قىرىق كۈنگە يەتمەي ئۆلىدۇ، بۇنى دەرھال ئۇرۇق-تۇققانلىرىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ بېرىڭلار!" دەپ ھوكۇم قىلىدۇ. ئاقسۇ گېزىتخانىسى داۋالىنىشتىكى چىقمىدىن قېچىپ، شائىر "نەم شېھىت"نى ئىشتىن بوشتۇۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن شائىر نەم شېھىت قولىدا بار مال-مۈلۈكنى سېتىپ ئۇنىڭ پۇلىغا ھارۋا كىرا قىلىپ، ئۇزىنىڭ تۇغۇلۇپ ئوسكەن يۇرتى "تىزەك قاغا" كەنتىگە قايتىپ كېلىدۇ. بۇ 1945-يىلنىڭ ماي ئايلىرى ئىدى. لېكىن ئۇ..... ئۇلمىدى..... بارغانسېرى ياخشىلاندى..... ياشىدى..... يازدى.....

1944-يىل 11-ئاينىڭ 12-كۈنى نىلقىدىن پارتىلغان ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلاۋى بارغانسېرى كېڭىيىپ، ئۇنىڭ قوراللىق قىسىملىرى "قېرىيە" ئارقىلىق بايغا-جەنۇپقا چۈشىدۇ. شۇ يىلى 17-ئاۋغۇست كۈنى مىللى قوشۇن باي ناھىيىسىنى گومىنداڭچىلاردىن ئازات قىلىدۇ.

شائىر "نەم شېھىت" ئەرمىيا ئېلى ئۇز ئىختىيارى بىلەن ئاشۇ قوشۇننىڭ تەركىۋىگە كىرىپ، "قوماندانلىق ئىشتاپ"نىڭ تەشۋىقات ۋە مەدەنى ئاقارتىش ئىشلىرىغا مەسئۇل بولۇپ ئىشلەيدۇ.

1945-يىل 10-ئاينىڭ 1-كۈنى مىللى قوشۇننىڭ ئاقسۇغا چۈشكەن قوراللىق قىسىملىرى بۈيرۇقىغا بىنائەن يەرلىك قوشۇننى باشلاپ ئاقسۇ كونا شەھەرنى بوشتىپ، ئىلىغا قايتقاندا، شائىرمۇ

قولىغا ئالغان مىلىتسغى بىلەن قەلبىنى كوتىرىپ، ئۇلارغا قوشۇلۇپ غۇلجىغا چىقىپ كېتىدۇ. ئۇ غۇلجىدا مىللى قوشۇن باش قوماندانلىق ئىشتاۋى تەشكىل قىلغان "تارىخ يېزىش" ئىشخانىسىدا ئىشلەيدۇ. ئىلى، چوچەك ئەتراپىدا ئۇرۇش بولغان يەرلەرنى كوزدىن كەچۈرۈپ، خەلق قەھرىمانلىرى ۋە باشقا ۋەقەشۇناس كىشىلەر بىلەن سوزلىشىپ، شۇ يەرلەردە بولغان خەلق ئۇرۇشى ھەققىدە ناھايىتى نۇرغۇن خام ماتېرىياللارنى توپلايدۇ ۋە رەتلەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا داۋاملىق شېئىر ۋە ماقالىلار يېزىپ، ۋەتەنپەرۋەرلىكنى كەڭ تۇردە تەشۋىق قىلىدۇ.

1948 ـ يىل 1 ـ ئاۋغۇست ئىلىدا "شىنجىاڭدا تېچىلىق ۋە خەلقچىللىقنى ھىمايە قىلىش ئىتتىپاقى" قۇرۇلىدۇ، شائىر بۇ "ئىتتىپاق"نىڭ كېڭەش ھەيئەت ئەزاسى ۋە ئۇنىڭ نەشرى ئەپكارى بولغان «ئىتتىپاق» ژورنىلى تەھرىر ھەيئىتىنىڭ ئەزاسى بولۇپ سايلىنىدۇ ۋە ئۇ بۇ يەردە «پەرھات ـ شىرىن» داستانىنى قايتىدىن تولۇقلاپ يېزىپ چىقىپ ئىلى گېزىتىدە ئېلان قىلىدۇ، كېيىن ئۇنى يازغۇچى زۇنۇن قادىرنىڭ تەشەببۇسى ۋە ئۇزىنىڭ خراجىتى بىلەن ئايرىم كىتابچە قىلىپ 3 مىڭ نۇسخا باستۇرۇپ تارقىتىدۇ. ئارقىدىنلا «لەيلى ـ مەجنۇن» ۋە «پەرھات ـ شىرىن»نى قايتىدىن ئوپىرالاشتۇرۇپ ئىشلەپ، ئىلى سەھنىسىدە ئامما بىلەن يۈز كورۈشتۇرىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا ئۇ يەنە نۇرغۇن شېئىر ۋە ماقالىلارنى ئېلان قىلىدۇ ھەم «ئېلان مۇڭگۈزى»،

«رەممال» قاتارلىق خەلق چوچقىنى ئىشلەپ ئېلان قىلىدۇ.

ئۇ خەلقنىڭ ئازاتلىغىنى تەشنالىق بىلەن تەلپۈنۈپ كۈتكەن-لەرنىڭ بىرى ئىدى. ئۇ بۇ تەشنالىقنى «سەپەردىكى يارىمغا» دىگەن شېئىردا بۇنداق مىسرالار بىلەن ئىپادىلەيدۇ:

تاڭ ۋاقتى يېقىنلاشتى،
جانان ئەمدى تېچلانسۇن!
شىپەرەڭ پېشىنّ قىسىپ،
يەر ئۈيگە بېغىشلانسۇن!
. . . . . .
كېلىشىگە مەن تەشنا،
چۈنكى مەن ساڭا ئاشنا؛
پاك ۋىجدان بىلەن ياشنا!.....
ئەل يولۇڭغا ئاتلانسۇن!.....
. . . . . .
نىم شېھىت نىمە بولدى!
ئۇزىچە بۇگۈن كۈلدى؟
كۈتكەن چاغ يېقىن قالدى .....
باشقىلارمۇ جانلانسۇن!.....

ئۇ 1949 ـ يىلنىڭ 1 ـ ئۆكتەبرىنى ھەر مىللەت كىشىلىرى بىلەن بىر قاتاردا غۇلجىدا تەنتەنە بىلەن كۈتۈۋالدى، شۇنىڭدىن باشلاپ، ئۇ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئىجتىمائى ئىسلاھات ۋە سوتسىيالىستىك ئىنقىلاپ ئىشلىرىغا ئاكتىپ

ئاۋاز قوشۇپ، پارتىيە سىياسىتىنى ئېغىز ۋە قەلەم ئارقىلىق ئاممىغا قىزغىن تەشۋىق قىلىپ تۇردى.

ئۇ 1952 - يىلى 1 - قېتىم ئۇرۇمچىدە ئېچىلغان ئولكىلىك ھەر مىللەت، ھەر ساھەدىكىلەرنىڭ خەلق ۋەكىللەر كونفېرېنسىيىسگە ۋەكىل بولۇپ قاتناشتى. ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ شائىر داۋاملىق تۇرده ئولكىلىك ۋە ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتايلىرىنىڭ ۋەكىلى، سىياسى كېڭەشنىڭ ئەزاسى بولۇپ كەلدى. 1957 - يىل مايدا ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى ۋە يازغۇچىلار جەمىيىتىنىڭ ئەزالىغىغا سايلاندى. ئۇ كوزگە كورۇنگەن جامائەت ئەربابى، كەسپىي جەھەتتىن خېلى پىشقان، ئوزلۇكدىن تىرىشچ ئۇگىنىپ چىنىقىقان ژورنالىست، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئوز ئالدىغا ئالاھىدە ئۇسلۇپ شەكىللەندۇرگەن داڭلىق شائىر ئىدى.

لىن بياۋ ۋە "4كىشىلىك گۇرۇھ" زورلۇق - زومبۇلۇق قىلغان يىللاردىمۇ مەشھۇر شائىر قەلبىنى تاشلىمىدى. بەلكى ئۇ زور غەيرەت ۋە يۈكسەك ماھارەت بىلەن ئىشلەپ، «يۇسۇپ - زىلەيخا» داستانىنى ۋە «گور ئاغزىدىن يانغاندا» دىگەن شېئىرى رومانىنىڭ 1 مىڭ 500 كوپلىتىنى يازدى. ئۇ كېيىنكى كۈنلەردە شېئىرى رومانىغا ياندىاپ 300 دەك رۇبائىمۇ يازدى. شىڭ شىسەي ۋە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىنىڭ قانلىق تېرورلۇغىنىڭ ۋارىسلىرى بولغان لىن بياۋ ۋە "4 كىشىلىك گۇرۇھ"نىڭ دەھشەتلىك زىيانكەشلىگىگە ئۇچراپ، ئۇنىڭ يۇرىگى 1972 - يىل 8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئېچە-

نىشلىق هالدا هەركەتتىن توختىدى.....ئوتتەك قىزغىن يۇرىگى سوۋۇدى..... نۇرلۇق كوزى ئارمان بىلەن يۇمۇلدى..... كىرپىكلىرى كىرىشتى..... ئوتكۇر قەلەمى يېزىشتىن توختاپ قولىدىن چۈشتى .....

بىرقانچە ئونلىغان ئىلمىي ۋە تارىخىي ماقالا، لىرىك شېئىر، داستان، ئوپېرا، شېئىرىي رومان، رۇبائى قاتارلىق ئەسەرلەرنى ئومرىنى سەرپ، كىرپىگىنى قەلەم، قېنىنى سىيا، ساپ قەلبىنى سەھىپە قىلىپ يېزىپ چىقىپ، خەلققە تەقدىم قىلغان ئەدىبنىڭ غۇنچە بويى، مۇلايىم ۋە كەمتەر جىسمى، ئىللىق چىرىيى مانا شۇ كۇندىن باشلاپ بىزنىڭ ئارىمىزدىن مەڭگۈگە غايىپ بولدى.....

1979 ـ يىل 3 ـ ئايدا ئۇنىڭ نامى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى. ئۇنىڭ بىزگە قالدۇرۇپ كەتكەن ئۇلۇمەس بەدىي مىراسلىرىنىڭ بىر قىسمىمۇ بىز بىلەن قايتا يۈز كورۈشۈش پۇرسىتىگە ئىگە بولدى. بۇ توپلام ئەنە شۇنىڭ دەسلەپكى مۇيەسسى بولۇپ، تېخى ئۇنىڭ ئىجادىي ئەمگەكلىرىنىڭ ھەممىسى ئەمەس، بۇ توپلامدىكى شېئىرلار ئاساسەن، مېنىڭ تەيىارلاپ بېرىشىم بىلەن نەشر قىلىنغان «ۋەتەن مۇھەببىتى» ۋە «شېئىرلار» ناملىق مەخسۇس توپلاملارغا كىرگەن شېئىرلاردىنلا ئىبارەت. بۇلار ئۇز ۋاقتىدا گېزىت، ژورناللاردا ئېلان قىلىنغان.

شائىرنىڭ ئۇز قولىدا قالغان بارلىق ئەسەرلىرىنى يىغىپ ئۇز رېتى بىلەن نەشرگە تەييارلاش خېلى ئۇزاق مۇددەتلىك

ئۇزدىنىش تەلەپ قىلىدىغان قىيىن ئىش. 1962 - يىل 11 - ئايدا شائىر "نەم شەھەت" ماڭا يازغان بىر پارچە سالام خېتىدە: "مېنىڭ بالىلىرىمنىڭ ئۇچىدە مېنىڭ كەسپىمگە قىزىقىپ قولىغا قەلەم ئېلىشقا تەمشەلگەنلىرى ھازىرچە يوق. بايدا مەن يازغان ئەسەر-لىرىمنى كورسىتىپ پىكىرلەشكىدەك كىشى تېخىمۇ يوق ..... مېنىڭ يېشىم ئۇلغىيىپ قالدى. يېزىلىپ پۈتكەن ئەسەرلىرىمنىڭ ئوز ۋاقتىدا ئاما بىلەن يۈز كورۈشەلمەي قېلىشىدىن خىجىلا ئەنسىرەيمەن....." دېگەن ئىدى. مەن ئۇنىڭغا ئوز ۋاقتىدا جاۋاپ يازالمىغان ئىدىم. بۈگۈن مەن سىزنىڭ كىچىك سەپداشلىرىڭىز-نىڭ بىرسى سۈپىتىدە، سىزنىڭ ئەۋلاتلىرىڭىزغا ۋە كەڭ كىتاپخان دوستلارغا ۋەدە بېرىمەنكى: "ئەي تالانتلىق شائىر، سىز خاتىرجەم ئارام ئېلىڭ!.....مەن سىزنىڭ ئەدىبىي مىراسلىرىڭىزنى تېپىپ ئۇنى ئاما بىلەن يۈز كورۈشتۈرۈشكە بېلىمنى چىڭ باغلىدىم....."

ئەرشىدىن تاتلىق

1979 - يىل 10 - ئاي.

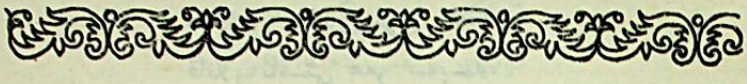
مۇندەرىجە

ئومۇر خاتىرەمدىن 1
بىلىم ئىشقىدا 9
باي ناھىيىسىنىڭ ھەسرەتلىك ساداسى 13
بۇيۇك جۇڭگو 15
قىزىم يىغلىماڭ! 18
ئۇنۇتما 26
گېزىت 34
ئوقۇغىلى كەتكەن ئىنىمغا خەت 37
ئېلىمگە ئىلھام 40
ئاسارەتتە تۇرۇپ قالغانلارغا خىتاب 42
ياشلاردىن ئىلتىماس 45
ئىلىم ئۇگەن 47
ھەپسىدە كەتكەن دوستۇم ل. مۇتەللىپكە 48
ئالدىدا 54
جىنايەتتىن شىكايەت 61
ۋەتەن قۇربانلىرى خاتىرىسىگە 66

دوستلۇرۇمغا 69
«ئويغان»! 75
ۋەتەن مۇھەببىتى..... 78
قەۋرىدىن ئاۋاز 80
خاتا 85
جاۋاۋىم 88
غەلەت 93
ئالدىدا 96
خەت 100
قەلەمنىڭ توۋىسى 102
ئايرىلدىم 106
غەزەل 110
سەپەردىكى يارىمغا 113
ئالدىدا 118
رەھبەر خاتىرىسىگە..... 124
مەكتەپ ئىلھامى 128
لەززەت ئالغاندا 130
بىر دىلبىرىمگە 141
ئۇسسۇل 146
قەيىقچى بوۋاي پىلك(باللادا) 151
قىز 159
مۇھەببەت سەۋداسى 168

چىقسام ناگا ئىشكىكە..... 171
بەخت تويى 177
ئالدىدا 179
مۇھەببەت ئىپادىسى 185
سېغىندىم..... 188
ئۇچرىشىش..... 195
ئۇنتۇلماس 22 ـ دېكابىر 198
ئېچىلغاي گۈلۈم 202
سوتسىيالىستىك ۋەتەن قۇرىمىز 205
تومۇر يورغا 207
ئايدىك كېچە 211
تارىم قىزى 213
كورگەزمىدىن خاتىرە 216
شاھيار دىخىنىغا 223
كورگۈم كېلۈر..... 228
بىر نومۇر (ئېيتىشىش) 232
ھورۇن بىلەن رەنا (ئېيتىشىش)..... 234
يېڭى شىنجياڭىم مېنىڭ 236
يۇرەك سوزى 237
بىزنىڭ جەڭچىگە 241
ئەسلەيمەن..... 245
داغ قوندۇرمايمەن يۈزۈڭگە..... 247

تەرجىمى بەند 250
شىرىن («پەرھات ـ شىرىن» داستانىدىن پارچە) 256
رۇبائى ۋە پارچىلار 259

ئومۇر خاتىرەمدىن

دەۋر ئىلكىدە بۇ جانىم،
بۇلبۇل بىناۋا بولدى.
سەيرى ئەتمەكىكە جانىم،
شەيدائى ھاۋا بولدى.

بىر مىڭ ئۇچ يۈز ئەللىككە،
قوشتۇق يەنە ئىككىنى،
بۇ يىل يۇرتىمىزدا—
چوڭ پۇتىمەس بالا بولدى.

قەشقەر يېڭى شەھىرىدە،
دۇشمەن بىلەن جەڭ قىلماق،
باش ۋەكىلىنىڭ ئەمرى دەپ،
مىلتىقنى ئاتا بولدى.

سوقۇش بولدى ئون ھەپتە،
قانلار ئاقتى ھەر سەپتە،
مەن ئالدىدا، ئوك سەپتە،
ئەسكەردىن جۇدا بولدى.

يوق بولدى ماڭا سىددىق①،
قولۇمدا ئىككى مىلتىق،
گەر كەلسە يېقىن دۇشمەن،
دوكرەكنى يارا بولدى.

جەك ئوتى قىزىپ كەتتى،
ئەقلىمۇ ئېزىپ كەتتى،
سوقۇشمۇ؟ تاماشامۇ؟
ئىش ئەمدى خاتا بولدى.

پەيشەنبە كۈنى كەچتە،
سائەتمۇ ئىدى بەشتە،
سارىك لەگزىگە ئەگىشتە،
دۇشمىنىم ئاتا بولدى.

---

① سىددىق ــ ئىشەنچلىك، راستچىل، ھەقىقى دوست.

تەككەن ئىدى گەردەندىن،
ئوتۇپ چىقتى دەندانىدىن①،
پارچىلىۋەتتى ئىگىسىنى،
جاندىن ئايرىلا بولدى.

ئوق تەگدىيۇ، ھۇش كەتتى،
دوستلارغا خەۋەر يەتتى.
"ئولگەن" دەپ گۇمان ئەتتى،
گورگە ئۇزۇتا بولدى.

جېنىگىنى ئالارمەن دەپ،
قابىز② كەلدى بىر ياندىن.
ھەق ئېيتتى "جېنى تۇرسۇن"،
دەپ رەھمى نىدا بولدى.

ھەقنىڭ يارلىغى يەتتى،
قابىز پەيلىدىن قايتتى.
يېنىمدىكى دوستلارغا،
جېنىمدىن سادا بولدى.

---

① دەندان — چىش.
② قابىز — قەبزى قىلغۇچى، جان ئالغۇچى، ئەزرائىل.

ئەڭ ئاخىرقى ئومرۇم دەپ،
(ئللەللاھ)نى ياد ئەيلەپ،
خىقىرىغان نەپەس يۇردى،
ئولگىنىم خاتا بولدى.

دىللاردىن بولۇپ ۋۇلقان،
ياسىن، پاتمە قۇرئان،
بېغىشلاپ ماڭا شۇ ئان،
شەپقەتلەر ياغا بولدى.

دوستلار دىللىرى زارى،
قېنىم توختىماي جارى،
ھەركىمنىڭ سۈيەر يارى،
شۇندا ئارىلا بولدى.

ئارىدا ھايال بولماي،
كوتەردى مالال بولماي،
تېزلىك بىلەن دوختۇرغا
يەتكۈزۈپ ئادا بولدى.

جېنىم بولدى ۋەيرانە،
كەلتۈردى شىپاخانە،

هەقنىڭ ئەمرى شۇنداق دەپ،
سەۋرى بىلەن ياتا بولدى.

گەۋگەمدىن تەككەن ئوق،
ئوكگەرچەك ئىدى يۈرتۇق.
شۇڭلاشقا بەرگەن سۇ،
كارنايدا تۇرا بولدى.

يۈرەك ئورتىنىپ كەتتى،
تەندە ماغدۇرۇم پۈتتى.
ئەجەل شەرۋىتى ئەمدى،
راستلاردىن داۋا بولدى.

دوختۇرلار بولۇپ هەيران،
ئىزدىمىشپ ئامال هەر يان،
تاپماستىن بىزەر دەرمان،
قارىشىپ تۇرا بولدى.

ئۇزدىلەر ئۈمىت جاندىن،
سوزلەشمەكتە هەر ياندىن،
"بىچارىنىڭ تۈپرىغى
غۇربەتتە قالا بولدى".

شۇ ئاردا بىر دوختۇر،
كوپ جەددى جەھەت ئەيلەپ،
ماشىنىغا سۇت ئېلىپ،
كارنايغا قۇيا بولدى.

سۇت بەرگەچ بىرئاز ئارام،
غەم-قايغۇ بولدى تامام،
دورا بىلەن شەرۇەتتىن،
روھىم ياشىرا بولدى.

باغرىم بولدىلەر بەريان،
دەردىم ئىدى يۇز چەندان،
يوق بولغاچ توققۇز دەندان،
چاينىماي يۇتا بولدى.

كوپ ئاقتى مېنىڭ قانىم،
چىقىپ كەتتى يېرىم جانىم،
ئەمدى: "نىم شېھىت"① نامىم،
تارىختا قالا بولدى.

---

① "نىم شېھىت" دىگەن قەلەم ئىسىمىم شۇنىڭدىن باشلىنىدۇ (ئاپتور).

كۆنلەرمۇ ئوتتۇڭدى،
ھەپتىلەر پۇتتۇڭدى،
مەن دوختۇردا ياتقانغا،
ئىككى ئاي راسا بولدى.

سوقۇشمۇ بولىۋەدى،
ئادەملەر ئولىۋەدى،
كىملەر دوست ۋە كىم دۇشمەن،
بايقىماي ئاتا بولدى.

دۇشمەنلەر بولۇپ بىر ئوت،
خەلقلەرنى قىلار نابۇت،
يامۇل ئىچىدە سابۇت①
كىمگە پادىشا بولدى؟

دۇشمەنلەر چىقار ئوقتەك،
ئەسكەرلەر قاچار دۇتتەك،
خالىغانچە خەقلەرنى،
ئايىماي بۇلا بولىدى.

---

① سابۇت ــ ساۋۇت دامۇللا ھاجى، باش ۋەكىل.

يۇرتلارنى قىلىپ ۋەيران،
خەلقلەرنى قىلىپ سەرسان،
مىللىنى بۇلاپ يەكسان،
يېڭى شەھەرگە يانا بولدى.

ئارقىدىن كېلىپ ئەسكەر،
قولىدا قەلەم ـ دەپتەر،
كىم ئاش بەردى، كىم ئات دەپ؟
دۇشمەنگە يازا بولدى.

دۇشمەنگە تەرەپسەن دەپ،
ئات ـ ئۇلاق بېرىپسەن دەپ،
(دىنىڭ) دىن چىقىپسەن دەپ،
دارلارغا ئاسا بولدى.

بىرسىدىن بۇلانغانلار،
بىرسىدىن تالانغانلار،
زۇلمىدىن تولا جانلار،
زىندانىدا ياتا بولدى.

ھىجرىيە 1352 ـ يىل (مىلادىيە 1933 ـ يىل)
شەنبان ئېيى، قەشقەر.

بىلىم ئىشقىدا

جاھان رەنالىرى ئىچرە بىلمەك بىر گۈزەل يار يوق،
بىلمىدىن ئۇزگە تۇتقان يار، بولۇر ئۇ، گاھىدا بار - يوق.

قارا قاشلىق تولۇن ئايلار ساڭا بىرنەچچە كۈن يولداش،
ئەگەر سەن پۇلدىن ئايرىلساڭ، سېنى تاشلايدۇ ھېچ ئار يوق.

كىرىپ نەپسىڭنىڭ كەينىگە، بىلمىدىن ئۇزگە يار تۇتساڭ،
بېشىڭغا چۈشسە بىر كۈنلەر، ئۇ چاغدا سەن كەبى خار يوق.

قۇلاق سالساڭ مۇھەببەت ئەھلىنىڭ پەريادى - ئاھىغا،
يۈتۈپ زەرداپ پىراقتىن دات دېمەكتىن باشقىچە زار يوق.

تەپەككۇر ئەيلىسەڭ ئىشقى ئەسەرلەرنى ئۇقۇپ ھەر دەم،
قاراڭغۇ دەر يورۇق دۇنيانى ھەم ئالەم كەبى تار يوق.

يۇرۇپ مەنمۇ گۈزەل ئىزلەپ جاھالەتكە ئەسىر بولغان،
خالايىق ئالدىدا يۇرسەم، مېنىڭدەك بەلكى ئەغيار يوق.

پاراغەت ئىستىسىگ، ئەسلا بىلمىدىن ئۇزگە يار تۇتما!
سېنىڭ قەدرىڭنى ساقلاشتا بىلمەدەك ياخشى ھەمكار يوق.

ھاياتلىقتا بىلىم قانداق كىشىنىڭ يولدىشى بولسا،
قەيەرگە بارسا باش قاتماس بىلمەدەك ئاڭا غەمخار يوق.

بىلىمسىز ساق بۇ تېنىڭ مەجرۇھلاردەك ناله ـ پەريادتا،
جاھان ئىچرە بىلىمسىزنىڭ دىلىدەك ئەسكى بىمار يوق.

بىلىمگە ئاشنا بولساڭ ئوقۇش ئىشقىدا بول بۇلبۇل،
ئۇگەنمەككە ماڭارىپ باغچىسىدەك ياخشى گۈلزار يوق.

بۇ كەڭ دۇنيانىڭ قانداق پۇچمىغىغا باش تىقىپ ياتساڭ،
بىلىم تارتىپ چىقار مەيدانغا ھېچبىر كىمگە ئەخبار يوق.

بىلىم روھىي ئۇزۇق ئىنسان ھاياتىغا ئەگەر بىلسەڭ،
بىلىمنىڭ قەدرىنى بىلگۈچى ئولمەس، بۇڭا ئىنكار يوق.

چاپان ھورمەتلىرى ھېچ چاغ چاپاندىن ئايرىلىپ قالماس،

كېتەر پۇلدىن يىغىلغان هورمىتىڭ، پۇل بىرلەن ئەسرار يوق.

چاپان بىرلەن ئۇزەڭنى پاقىراتساڭ بىر بوياقچىسەن،
بىلىم ئەسرى بۇگۈن سىرلىق، چاپانلارغا خېرىدار يوق.

بۇلاردىن قولغا كەلگەن ئابروي جىنلارنىڭ چۈشى ئوخشاش،
خىيالى بۇ تىلەكتە سەن كەبى باخشىغا جىندار يوق.

گۈمان قىلما پەلەكنى هەر قاچان بەختىگە چورگىلىمەس،
بۇگۈن باي، ئەرتە سەندەك هېچ گادای يوق، بەلكى
قەرزدار يوق.

بىلىمدىن چەتتە كورگەن دولىتىڭ جانىنىڭ جاپاسىدۇر،
جاپا قىلماقتا جېنىغا بىلىمسىزدەك سەتەمكار يوق.

بىلىمدىن هەممە ئىش مەيدانغا چىققان ئەسىردۇر بۇ
بىلىش لازىم بىلىمسىزلەرگە بۇ ئەسىردە خېرىدار يوق.

بىلىمدىن باتىنىڭ① نۇرلانمىسا، كوڭلۈڭ قاراڭغۇ تۇن،
قۇياش نۇرىغا مۇنكىر② شەپەرەڭلەرگە مەدەتكار يوق.

① باتىنىڭ ــ ئىچكى دۇنيايىڭ.
② مۇنكىر ــ بۇ يەردە ئوچ، قارشى دېگەن مەنىدە.

زىمىننى توپ قىلىپ ئويناشنى سەن چاخچاق، گۇمان قىلما!
ھەقىقەتەن بۇگۇن ھەر ئىش، "كەمەك"تەك① جادى-
ئەيىيار يوق.

ئەجەپلەنمە بۇلار كوكسى بىلىم نۇرىدا نۇرلانغان،
شۇنىڭچۇن كوكتە، سۇدا، تاغ، دېڭىزدا يۇرسە دېشۋار يوق.

بىلىمدىن تاغنى باغ قىلماقتا ھېچقانداق جاپا كورمەس،
ھەسرەتتىن قان يۇتار نادان كىشىلەردەك جاپاكار يوق.

جاھىللار كوڭلى تۇن ئوخشاش، ئۇنى پەرق ئەتكىلى بولماس،
قارا تۇنگە شەپەرەڭدىن بولەك ئەسلا تەلەپكار يوق.

ئۇزەك ھەم "نىم شېھىت" بۇ پىكرىڭنىڭ تەستىقى بول قۇربان!
بىلىمدىن يۇز ئورۇگەنلەر كەبى قاتتىق گۇناكار يوق.....

1936 ـ يىل فېۋرال، باي.

① "كەمەك" ـ قەدىمقى ئۇيغۇر شاھلىرىدىن جەمشىتنىڭ ئەيىيارى.

باي ناهيىسىنىڭ هەسرەتلىك ساداسى

كەل ئەي بادى سابا① ئەرزىمنى ئاڭلا! بىناۋا بايمەن.
نىتەي هەسرەت بىلەن قان يىغلىماقتا مۇپتىلا بايمەن.

بۇ شىنجياڭ تۇپرىغىدا مەنمۇ بىر كىشىلىك ئورۇن ئالغاچ،
تاۋاربخ سەھىپىسىگە يېزىلىشقا ئاشىنا بايمەن.

دەربخا دەردۇ ـ هالىم سوربغىلى هىچبىر كىشىم يوقتۇر،
ئېنىڭچۇن هىچبىر گېزىتلەردە ئېتىم يوق، بىۋاپا بايمەن.

هەمىشە خىزمىتىم كوپكە يېتىشلىك، ئات كوتەرگەنمەن،
يېرىدىن، ئويىدىن ئايرىلغان يىتىملەرگە ئاتا بايمەن.

---

① بادى سابا ــ سۇبهى شاملى، تاڭ شاملى.

تېخى ھەر نەۋۈى مەدەنگە مېنىڭ ساندۇقلىرىم تولغان،
زېمىن ۋە تاغۇ-سۇلار كەڭرىلىكتە پۈر باھا بايمەن.

تاپاخور① ئەيلىمەككە مەندە ئوتتۇز جايدا مەكتەپ بار،
مائارىپقا ئىنانە ئەيلىگەن كۈندە راسا بايمەن.

ئېچىلدى مەندىمۇ دارىلمۇئەللىم ئىككى يېرىم ئاي،
قىرىق بەش تەن مۇئەللىمنى قىلغان ئەلگە ئاتا بايمەن.

ئوقۇشقا يارەم ئەيلەپ چىقاردىم نەچچە مىليون پۇل،
گېزىتكە يازدۇرالماستىن ئوتۇپ كەتكەن خاپا بايمەن.

ئىنانە پۇللۇرۇمنىڭ كوپرەگى ئالتۇن-كۈمۈش پۇلدۇر،
بۇ پۇللار نامىنى ھېچ كورمەيىن، كوڭلۇم قارا② بايمەن.

گېزىتتە نەشرى ئەتمەكتىن جاھانغا پاش ئەمەس مەقسەت،
ۋە لېكىن، ئەل قاتارىدا ئېتىم يوق بىاتا بايمەن.

مائا«شىنجياڭ»، «يېڭى ھايات»، «ئىلى»، «چوچەك خەۋەرلىرى»

---

① تاپاخور — پەخىرلەنمەك.
② قارا — بۇ يەردە "گۇمان" مەنىسىدە.

يەنە «ئاقسۇ ئۇچۇرى»دا① ئورۇن يوق بەك خاپا بايمەن.

سەۋەپ كىمدىن، قەيەردىن ماڭا ھىچكىم بىر ئورۇن بەرمەس، ئېنىقچۇن، ئۇيقۇدىن بېشىم كوتەرمەستىن ياتا بايمەن.

1936 ـ يىل ئىيۇل، باي.

بۇيۇك جۇڭگو

بۇيۇك جۇڭگو سېنىڭ بەش مىڭ يىللىق ئۇزۇن تارىخىڭ بار، كۇمۇش سۇلار، ئالتۇن تاغلار ھەددىسىز ئورمان باغلىرىڭ بار، تۇرلۇك مەدەن، نېفىت، كومۇر، ھىچ تۇگىمەس بايلىغىڭ بار، يەر شارىنى تويغۇزغۇدەك كەڭرى مۇنبەت تۇپراقلىرىڭ بار.

خۇاڭخې دەريا، جۇجياڭ بىلەن ياڭزىجياڭنىڭ شەربەت سۇيى، تامچە ئىچسەڭ كەتمەس ئۇنىڭ لەززەتلىرى ئومۇر بويى، جانغا راھەت، تەنگە قۇۋۋەت خېيلۇڭجياڭنىڭ تاتلىق سۇيى، خەلقىڭ ئۇچۇن ئابى ھايات ئېقىن دەريا سۇلىرىڭ بار.

---

① قوش تىرناق ئىچىدىكىلىرى شۇ چاغدىكى گېزىت ناملىرى.

گەر تەۋرەنسە تاغنى يوتكەپ باشقا جايغا تاغ قىلغىدەك،
سۇيى ئۇلۇغ دەريالارنى ئېتىپ-توسۇپ توختاتقىدەك،
يەردە يۇرۇپ، سۇدا ئۇزۇپ، كوكتە ئۇچۇپ نام ئالغىدەك،
باتۇر يۇرەك توت يۇز ئەللىك مىليون نوپۇس ئەللىرىك بار.

ئۇيناقلىشىپ يايراپ يۇرگەن تاغلىرىڭدا كىيىكلىرىڭ،
سېنى كۆيلەپ سايراپ تۇرغان چىمەنلىكتە بۇلبۇللىرىڭ،
ئازات-ئەركىن ئۇزۇپ يۇرگەن سۇدا ئالتۇن بېلىقلىرىڭ،
مىليون سىرلار يوشۇرۇنغان قاتلام-قاتلام جايلىرىڭ بار.

بۇنى كورۇپ چىدالماستىن كوپتىن بېرى تەييارلىنىپ،
بار-يوقىنى راسخوت قىلىپ، قول-پۇتقىچە قوراللىنىپ،
غالجىرلىغان پەيلى بۇزۇق يىرتقۇچلىرى راست تاللىنىپ،
ئۇزىنى ئاتتى لۇگۇچياۋغا شۇم ئاياقلىق ياپون پاكار.

شۇنىڭ بىلەن سۇزۇك ھاۋا-يورۇقلۇقنى باستى تۇمان،
بۇلاپ-تالاپ، قىرىپ-چېپىپ، سۇ ئورنىغا ئېقىتتى قان،
شۇنداق بىرئاز ئىلگىرىلىدى، دەسلىۋىدە ئىنتىك بوران،
ۋاقتىنچىلىك بىرقانچە جاي توردا بولۇپ قالدى شىكار.

دۇشمىنىڭگە يول قويۇشتى ساڭا ئوگەي ساقلاندىلا،
ئەينەككە داغ ئورنىتىشتى ۋەھشىلەرچە شۇ ئاندىلا،
ئادەم سۇرەت، چېقىر كوزلۇك، سېرىق كوينەك ئاپەت-بالا،

ئىنسانلارنى ھايۋانلاردەك قۇللاشتۇرۇش مەقسىدى بار.

بوش كەتمىدى كوكنى يېرىپ، لۆگۈچياۋدا ئېتىلغان توپ،
سەندىن بۇيرۇق بولدى بىزگە:
ــ قارشى تۇرغىن، قوزغالغىن قوپ!
قانغا قان، جانغا جان، تۇر ئورنىڭدىن! بولۇپ توپ ـ توپ،
ھەممە بىردەك قوزغال قارشى، تاغنى تەۋرەت ھەم كوكنى يار!

دەرھال كۆرەش باشلىدۇق بىز، دۈشمىنىگە قارشى تۇرۇپ،
ئازاتلىق دەپ پۈتۈن خەلقنى بىر نىيەتكە ئۇيۇشتۇرۇپ،
ئالدىنقى سەپ، ئارقا سەپتە گاك ـ پولاتتىن قورغان قۇرۇپ،
دۈشمىنىڭنى گۈم قىلىشقا قەتئى كۆرەش ۋەدىمىز بار.

سۈندۈرالماس كۈچىمىزنى شەرقنىڭ ياۋۇز چاياڭلىرى،
تىز پۈكمەيمىز قانچە بولسا زەھەرلەشكەن پىلانلىرى،
تېخى مەھكەم بىرلەشتۈردى بىزنى ئۇنىڭ زىيانلىرى،
چوقۇم يېڭىمىز بىزدە ئۇلۇغ خەلق كۈچى ـ يولەنچى بار.

خەلقىمىزنىڭ قانلىرىنى ۋەھشىلەرچە ئېقىتسىمۇ،
گۈزەل ئاۋات شەھەرلەرنى بومبا بىلەن يېقىتسىمۇ،
يەر ـ ھاۋادىن ھۇجۇم قىلىپ، زەھەر تەمىن تېتىتسىمۇ،

پەقەت گەپ بىر، باش ئەگمەيمىز بىزدە بۇيۇك تايانچى بار.

شۇ نىيەتتە، شۇ كۆرەشتە ئالتى يىلغا قەدەم باستۇق،
كۆرەش قىلىپ، غالىبىيەت مەنزىلىگە يېقىنلاشتۇق،
چىداملىق روھ، غەيرەت بىلەن تۇتقۇنلۇقتىن يىراقلاشتۇق،
چوقۇم يېڭىپ چىقىش ئۈچۈن بىزدە قەتئى ئىشەنچى بار.

1942 ـ يىل ماي، ئاقسۇ.

قىزىم يىغلىماڭ!.....*

قىزىم بۇ چاغ يىغلايدىغان زامان ئەمەس،
قىز يىغلىسۇن، ئوغۇل كۆلسۇن ھېچكىم دېمەس.

---

* 30 ـ يىللاردا ئىلغار ۋە ئىنقىلاۋىي ئىدىيىلەرنىڭ تۈرتكىسى ھەم تەسىرى ئارقىسىدا شىنجىياڭدا ئاياللار ئەركىنلىگى، نىكا ئەركىنلىگى قاتارلىق ھەرىكەتلەر بىلەن بىر قاتاردا خوتۇن ـ قىزلارغا زامانىۋى پەننى مەكتەپلەرنىڭ ئىشىگىمۇ ئېچىلىشقا باشلىغان ئىدى، شائىر بۇ شېئىرىدا ئوقۇش يېشىدىكى قىزلارنى پۈرسەتنى قولدىن بەرمەي بىلىم ئېلىشقا، كونىلىقنى تاشلاپ جەمىيەتتە ئوزىنىڭ رولىنى ئاڭلىق ھالدا جارى قىلىشقا ئۈندەيدۇ.

تۇگەپ كەتكەن يىغلايدىغان قارا يىللار،
شەپقەت تۇزىن تېتىمغان تۇزسىز دىللار.

دەرۋەقە ئۇ چاغدىكى تۇزاقچىلار،
قىزغا قىيىن، ئۇزىگە ئويۇن مازاقچىلار.

خوتۇن ـ قىزنى ئۇ بەھايا "قانۇن" بىلەن،
يىغلىتاتتى ئويدە تاپقان "زاكۇن" بىلەن.

ئوغۇللارغا "ئېزىش" يولىن ئۇگىتەتتى،
تاپتىن چىقسا، خەۋپلىك نىشان كورسىتەتتى.

قىزىم سىزدەك ئايالىارنىڭ دەردىمۇ ھەم،
يالغۇز ئانا ئۇستىگە يۈكلەيتىتى غەم.

ئېغىر تۇرمۇش ئاستىدىكى قىز ـ ئايالىا،
ئۇلاق بەقىش، تىزەك تېرىش، ئىش بىلانلا؛

مەشغۇللىنىپ مەكتەپ يۇزىن كورمەس ئىدى،
تۇرمۇش خەۋپى ئۇنى خوشال قىلماس ئىدى.

ئانا سۇتى تېخى تەنگە سىڭمەستىنلا،

يېشى ئۇنىڭ ئون ئۇچلەرگە يەتمەستىنلا.

"توھمەت يېشى" بىر-ئىككىنى قوشار ئىدى،
تار قەپەزگە ئۇ قىز دەرھال چۈشەر ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ قىز باغدىن-باققا قاچقان،
بەزىلىرى جاندىن تويۇپ، تاققا قاچقان.

ياكى ئاتا قىزغا بىرئاز رەھمە قىلغاي،.....
ياكى ئانا بېرىپ ئۇنىڭ ھالىن سورىغاي.....

ياكى يېگىت دىلىن بىرئاز يۇمشاتسىچۇ،
ياكى "قانۇن" ئۇندا بىرئاز يول تاپسىچۇ.

ئالغان يېگىت پۇل خەجلىگەن، قىلمايدۇ غەم،
يۇرت-مەھەللە توي ئوينىغان، ئۇرمايدۇ دەم.

قانداق قىلسۇن توت تەرەپكە باشنى ئۇرۇپ،
تىنماي يىغلار يۇرەك-باغرى قانغا تولۇپ.

ئاسمان ئىگىز، يەر ئۇنىڭغا قاتتىق كەلگەن،
چىداش بەرسە جان ئۇنىڭغا تاتلىق كەلگەن.

بەزىلدىرى ئاخىر جاندىن تويار ئىدى،
ناھەقتىنلا سىرتماق سېلىپ ئولەر ئىدى.

ياكى دەريا، كول، قۇدۇققا ئوزىن تاشلار
. . . . . .

ھەي، بولمىغۇر كوپ ئوچرايتتى ئەھۋال مۇنداق،
كىم غەم يىسۇن؟ جاۋاپ ئاسان: "تەقدىر شۇنداق"

* * *

تۇققان ئانا قىز كەلگۈسىن بىلەر ئىدى،
قىزغا "بەخت" خۇدايىمدىن تىلەر ئىدى.

ــ كوپ پۇلى بار بايغا نىسپ ئەيلىگەي ــ دەر،
ــ قىينىچىلىق تۇرمۇشىنى ھېچ كورمىگەي ــ دەر.

ــ تويلۇغىغا كەلگەي نەچچە كالا ــ مالدىن،
بەتىنگەيۇ، دۇخاۋا ھەم بۇرۇتمە شالدىن.

دولەت ــ راھەت كورۇپ ئۇنىڭ كوزى تويغاي،
ئىچكىرى ئوينىڭ تورىگىلا "خېنىم" بولغاي.

رەنجى ــ ئەلەم، مۇشەققەتنى ھېچ كورمىگەي،

يەمەك ـ ئىچمەكتىن باشقىنى ھچ بىلمىگەي.

نەسىپ بولسۇن ئالتۇن ساپاق، ئالتۇن ئۇزۇك،
دوپپا، قاداق، بىلىگىگە قوش بىلەيزۇك.

غۇلاچ تاتما، گۈيەك ئاسقان چۈمبەل بىلەن،
سوسەر تۇماق، ئەتلەس كويىنەك ـ تامبال بىلەن.

ئومرى ئىچرە تاشقىرىغا بىر بار چىقسا،
دوست ـ دۇشمەننىڭ كوز ئالدىدىن توغرا ئوتسە،

قالماس ئىدى شۇ دۇنيادا بىزدە ئارمان،
نەسىپ ئەتسۇن بۇ تىلەكنى ئىگەم راخمان.

تەقدىر يەنە بۇ ئۇمتنى يوق قىلدۇ،
كىمگە نەسىپ بولۇشنى كىم بىلدۇ؟

ئالغان يىگىت بىر تەرەپكە كېتەرمىكىن؟
قېينانىدىن ئازار كۆلپەت يېتەرمىكىن؟

ئۇچ خوتۇنلۇق ئەرگە تېگىپ قالمىغىدى؟
گۈلدەك يۈزى خازان بولۇپ سولمىغىدى؟

بۇنداق ئويلاپ مېھرىۋان ئانا ئېغىر غەمدە،
چوڭقۇر خىيال باسقان ئۇنى ھەر قەدەمدە.

گايى تەدبىر ئۇنى كوككە ئۇلاشتۇرغان،
گايى تەقدىر غەم چولىگە ئۇلاقتۇرغان.

ھېچبىر ۋاقىت بىر ئۇمتتە تۇرالمايدۇ،
ياكى ئويلاپ بىرەر تەدبىر تاپالمايدۇ.

بايلاردىن ئۇنىڭ كوڭلى خارلىنىدۇ،
يوقسۇللۇقتىن دىلى تېخى زارلىنىدۇ.

قىزىم، ئەمدى ئۇنداق زامان يېراقلاشتى،
خەلق ئويغىنىپ ئاڭ ـ سېزىمى تۇراقلاشتى.

ئاڭلىغانسەن بۇندىن توققۇز يىللار بۇرۇن،
يېڭى ھايات ئولكىمىزدە ئالدى ئورۇن.

شۇندىن بۇيان يۇقۇرقىدەك دەھشەت زامان،
گۇمران بولدى زەربە يىدى جۇت ـ شۇنرغان.

كورگەنسەن ئوي يېنىدا كىچىك يولنى،

چوڭ قەدەملەپ ئوتۇۋاتقان قىز ـ ئوغۇلنى.

گۈس ـ گۈس چامداپ ماڭغىنىغا قارىغانسەن،
ـــ قەيەرلەرگە بارىدۇ؟ ـــ دەپ سورىغانسەن.

ـــ ئوقۇش ئۈچۈن بارىدۇ، قىزىم ئاڭلا!
جەمىيەتنى گۈللىتىدۇ بۇگۈن. تاڭلا!

شۇنىڭ ئۈچۈن، غەم قىلمىڭىز ھالىڭىزغا،
بەخت ئىشىگى ئوچۇق سىزدەك مىليون قىزغا.

ئويدە گايى بۇندىن سوزلەر قىلىشقاندۇ،
"قىز ـ ئايالنىڭ بەختى بۇ" دەپ ئېيتىشقاندۇ.

لېكىن، نەدىن كەلگىنىنى ئېيتتىمىكىن؟
بۇ تۇرمۇشنىڭ قىممىتىگە يەتتىمىكىن؟

بىلىڭ بۇ ئىش ئىنقىلاپنىڭ مۇئىسسدۇر،
سىز، بىز ئۈچۈن ھاياتلىقنىڭ جىلۇىسسدۇر.

سىز غەم يىمەڭ ھېچبىر ۋاقىت يېتىم ئەمەس،
يېڭى جۇڭخۇا پەرزەندىنى يېتىم دىمەس.

ئۇزىڭىزنى دەۋرى بالىسى، بەختلىك بىلىڭ،
بۇ ۋاقىتتا بىكارلىقنى ھارام قىلىڭ!

ئېغىز گەپكە كەلگەن ھامان ئوقۇڭ قىزىم،
يېڭى قۇرۇلۇش ساھەسىدە بېسىڭ ئىزىم.

ئالغا ئاتلاڭ بەلكى بىزدىن نەچچە چەندان①،
دەشت بىنەملەر بولۇپ كەتسۇن كوكۇلمەيدان.

تۇپ ـ تۇزلەنسۇن ئېتىزلىقلار ـ ئەگرى قىرلار،
گۈلدۇرلىسۇن ئېتىزلاردا تىراكتۇرلار.

بۇ ھەددىيە ئولكە چېچەك مۇنچاقلىرى،
قوبۇل قىلىڭ بارلىق مىللەت قىزچاقلىرى.

1943 ـ يىل فېۋرال. ئاقسۇ.

---

① چەندان ـــ ھەسسە.

ئۇ نۇتما

دوستۇم ئون يىل بۇرۇنقى،
كۆنلىرىڭنى ئۇنۇتما!
تاڭ ئاتقىچە يىغلىغان،
تۇنلىرىڭنى ئۇنۇتما!

مۇستەبتلەر ئالدىدا،
ئىتتىن بەتتەر خار ئىدىڭ.
ھەقسىز ئىشلەش يېرىدە،
كېچە-كۈندۈز بار ئىدىڭ.

كۆنلەر بويى ئاچ يۇرۇپ،
پارچە نانغا زار ئىدىڭ.
قاينىقسۇمۇ كورمىگەن،
چاغلىرىڭنى ئۇنۇتما!

ئوقۇش يېشى ۋاقتىدا،
قىمارۋازغا قېتىلغان،
ئۇتتۇرغاننى تولەلمەي،
ئات-كالىدەك سېتىلغان.

گۇناسىزلىق "گۇنا!" دەپ،
ناھەقتىنلا ئېتىلغان،
ئېچىلمىغان غۇنچىدەك،
باللىرىڭنى ئۇنۇتما!

ئېسىڭدىدۇر بۇرادەر،
تۇتقۇنلۇقتا تۇرغۇنۇڭ،
تولا يىغلاپ، "ئاھ" ئۇرۇپ،
چاچ-ساقالنى يۇلغۇنۇڭ.

كېچىپ بۇنداق ھاياتتىن،
تىرىك گورده بولغۇنۇڭ.
قولۇڭ ئارتقا باغلانغان،
داغلىرىڭنى ئۇنۇتما!

ئۇ كۇنلەردە دەر ئىدى:
"ئالۋاڭ دىگەن گالۋاڭغا!"

يېتىشمەيتتى ئون توخاق،
بىر تۇخۇملۇق ئالۋاڭغا.

رەھىم ـ شەپقەت قىلمايتتى،
ئاچ ـ يالىڭاچ قالغانغا.
دەرمانى يوق دەرتلەرگە،
پاتقىنىڭنى ئۇنۇتما!

قارا كۈنلەر يۇرەكنى،
زەرداپ قىلىپ ئېقىتقان.
"خوش تەخسر!" دىن چىقسىلا،
قامچىدىن قان تېمىتقان.

مۇجۇپ زەھەر چاڭگاللار،
ئىككى پۇكلەپ يىقىتقان،
تىرىك تاپقا كەيدۇرگەن،
تونلىرىڭنى ئۇنۇتما!

دىۋەيلىشىپ تۇرۇشقان،
چاقماق ـ زەھەر چايانەك.
شۇنىڭ ئۈچۈن، چىرايلار ـ
بولۇپ قالغان ساماندەك.

بىرتاز پۇرسەت تېپىلسا،
يېتىپ ئېلىش ھايانداڭ،
ساق تېنىڭنى "كېسەل" دەپ،
ياتقىنىڭنى ئۇنۇتما!

غەم يۈكلىرى ئاستىدا،
بولغان بېلىڭ ئىككى مۈڭ،
تەييار ئىدى رۇسلانساڭ،
ئىككى پۇتقا بىر ئوتۇڭ.

قورقۇنۇشتا دەز كەتكەن،
يۈرەكلىرىڭ دەككە ـ دۈڭ،
كامالەكتەك پۈكۈلۈپ،
يۇرگىنىڭنى ئۇنۇتما!

يەر ئاغزىنى ئاچاتتى،
باقساڭ سېنى يۇتۇشقا.
كوككە باقساڭ توۋەنلەپ،
چۈشكەن سېنى بېسىشقا.

ئىللىق شامال ـ سالقىنلار،
سېنى ئۈكىدا قويۇشقا،

دەھشەت تۇمان ئىچىدە،
قالغىنىڭنى ئۇنۇتما!

بوققان زۇلۇم ئەتراپىنى،
قىمىرلاشقا ماجال يوق.
ئەجدىھانىڭ ئاغزىدىن،
قۇتۇلۇشقا ئامال يوق.

قانات ـ قۇيرۇق يۇلۇنغان،
ۋاقىت يەتسە ھايال يوق.
تەقدىرنىڭ شۇنداق دەپ،
تۇرغىنىڭنى ئۇنۇتما!

ئىسسىق قانىنى سوۋۇتۇپ،
جان بوغۇزغا يەتكىچە،
پۇت ـ قولۇڭنى بوغۇشلاپ،
كانايغا تىغ تەككىچە؛

(بىسمىللا)نى دەپ بولۇپ،
(ئاللاھۇ ئەكبەر)نى ئېيتقىچە،
"ئازاتلىق!" دەپ قوزغالغان،
چوڭ دولقۇننى ئۇنۇتما!

جاللاتلارنى يەقتىپ،
يەر بوشۇككە بولىگەن،
كېلىپ سېنى قولتۇقتىن،
ئىككى قوللاپ يولىگەن؛

كوز يېشىڭنى تازىلاپ،
چاك ـ تۇماننى پۈلىگەن،
تىلەكلەرنى ھەل قىلغان ـــ
دوستلىرىڭنى ئۇنۇتما!

بەختىڭگە بەك مۇڭاپىق،
دوستلارغا جانۇ ـ دىل ئۇ،
تېچلىقنى ئورنىتىشتا،
دۇشمەنگە ئەزرائىل ئۇ.

ساڭا ئەجەپ مۇلايىم،
ئۇنىڭغا شىر ۋە پىل ئۇ.
كويۇپ پىشار چاغدىكى ـــ
سايىۋەننى ئۇنۇتما!

قىش ـ ياز دېمەي بېغىڭدا،
بىردەك ئېچىلسا گۈللەر.

ئەرپان سۈيىگە سىراپ،
بولسا گەر قىز-ئوغۇللار.

تۈزلەنسە ھارىۋاڭ سۇنغان،
ئوي-دوڭ ئەگرى يوللار.
تۈز يولدا مەغرۇرلىنىپ،
يۈرىشىڭنى ئۇنۇتما!

ئون يىل ئىچىدە ئولكەم،
ئوسۇش تەرەپكە ئوتتى.
ئەكس تەرەققىچىلەر —
قايتماس تەرەپكە كەتتى.

دولەتنىڭ ئارقا تېمىغا،
گاڭدىن ئىمارەت ئەتتى.
بۇ خۇرسەنلىك ئېلىڭدە —
بولغان كۈننى ئۇنۇتما!

ھور-ئازاتلىق چېلىشىڭ،
يەتتە يىلغا سوزۇلدى.
باسقۇنچىلار نۇقتىسى،
ئاخىر چىرىپ ئۈزۈلدى.

تەڭ هوقۇقسىز توختامنىڭ،
زىندانلىرى بۇزۇلدى.
تەڭلىك توختام تۇزۇلەر ــ
كۇنلىرىڭنى ئۇنۇتما!

ھازىر سېنىڭ چېلىشىڭ،
ئۇچ يەتتىگە ئۇلاشتى.
دۇشمىنىڭمۇ ئامال يوق،
كۇندىن ـ كۇنگە سولاشتى.

ئاخىرقى ئومرى قىستاپ،
ئەجەل ھىدىن پۇراشتى.
غالىبىيەت ئاساسىن ــ
قۇردۇڭ، بۇنى ئۇنۇتما!

يېقىن قالدى دۇشمىنىڭ،
گور ئىچىگە موككىسى.
يا بولمىسا باللىرىڭ،
ئۇچەي ـ قارنىن توككىسى.

ياكى دېگىز قەھرىگە،
بېرىپ ئاستىن چوككىسى.

شانلىق زەپەر سەندىدۇر،
يېقىن قالدى ئۇنۇتما!
1944 - يىل يانۋار، ئاقسۇ.

گۈزىت

ئەل ئىچرە مەشھۇر ناممدۇر گۈزىت،
جېنىم ھەم تېنىم قانمدۇر گۈزىت.

مەسئۇلىيىتىم تاغدىنمۇ ئېغىر،
ئىشلىمىسەم ئۇنى قانمايدۇ بېغىر.

كوزلىگەن نىشان ئاسماندىن ئىگىز،
مەنزىلىم ھاۋا قۇرۇق ھەم دېگىز.

ئىنقىلاپ يولى مايىاكىم مېنىڭ،
شامالدىن تېزدۇر ئايىغىم مېنىڭ.

ئەلگە خەۋەرچى، ئۇزاق سەپەرچى،
دۇنيادا مەشھۇر خالىس بىر ئەلچى.

ئىنسانلار ئۈچۈن مەدىنى ئوزۇق،
دۇشمەن كوكسىگە بولىمەن قوزۇق.

يىراق - يېقىننى ئاڭلىشىم بىردەك،
ياخشى - يامانىنى تاللىشىم بىردەك.

قەيەرگە بارسام مۇبارەك قەدەم،
ھورمەتلەپ ئالار كورگەن ھەر ئادەم.

دوستلارغا توھپە، دۇشمەنگە خەنجەر،
بۇ دىلغا ئارام، ئۇ دىلغا نەشتەر.

كورۇشۇم ئوچۇق، سوزلىشىم شىرىن،
ھىچ ئىش بولالماس مەندىن يوشۇرۇن.

بېرىمەن ئەلگە كوپلىگەن ئىلھام،
تۇمەنلەپ خەۋەر مىليونلاپ ئىنئام.

بۇرۇن غەپلەتكە خەلقىم پۇركەنگەن،

ئالغا بېسىشنى مەندىن ئۆگەنگەن.

باشلايمەن ئەلنى يېڭى قۇرۇلۇشقا،
بەخت ـ سائادەت، يېڭى تۇرمۇشقا.

ساداقەتلىكنى كۆكلۈمدە تۇتۇپ،
پۈتۈن خەلقە ئۈنى ئوقۇتۇپ.

شۇ بىلەن خەلقنى قىلىمەن بەختلىك،
دولەت ئىچىدە تاجۇ ـ تەختلىك.

دىيانەت بىلەن ئاجرىتىپ تونۇش،
پۈتۈن ئىشلاردا نومۇسچان بولۇش.

تەلىماتىمدۇر، مەندىكى ھۈنەر.
ۋەتەنگە، خەلقە، يۇرتقا كويۇنەر.

1944 ـ يىل مارت، ئاقسۇ.

ئوقۇغلى كەتكەن ئىنىمغا خەت

چىمەنلىكتە بۇلبۇل ئەركىن سايرىشىپ كەتسۇن،
ئانا ۋەتەن قۇچىغىدا يايرىشىپ كەتسۇن،
چوغلۇق دىلغا باھار بۇلۇتى ئەترلەر سەپسۇن،
ئىرپان سۈيى ئەلەمزادىلەر قەلبىگە يەتسۇن،
ئوقۇش ئۈچۈن كەتكەن ئىنىم مۇرادىغا يەتسۇن.

ئىلمۇ-ئىرپان دولقۇنلىرى مەۋج ئۇرماقتا،
تەشنا لەۋلەر بەھرىلىنىپ سىراپ بولماقتا،
شۇم قۇش ئۈۋىسى بىر تەرەپتىن چۈگۈلماقتا،
ئوقۇش، ئۇگىنىش خەلقىمىزگە زورۇر بولماقتا،
قانلار يۇتۇپ شەيتان لەئىن دوزاققا كەتسۇن.

ئولكەم ئىدى ئون يىل بۇرۇن مەيدى ئاغرىقچان،
خەلقىمىز ھەم ھەيكەل بولۇپ قالمىغانتى قان،

شۇم بۇيلار تېگىده بېسىلىپ قالغانتى رەيھان،
بولمىغان نان ياكى تەندىن چىقمىغان بۇ جان،
تازىلانغان بۇ ئىللەتلەر قايتىپ كەلمىسۇن.

ئۇ كۈنلەردە قۇرۇق سوقۇقلۇق گەۋدىلىك دېخان،
چۈنكى، خەلقنىڭ كۆپى كېسەل، قالغىنى نىمجان،
ئەڭ يۇقۇرى دورا بولۇپ "كىرگۈزەتتى جان،
يالپۇز بىلەن يۇمغاقسۇت، ئارپا بىدىيان....."
كورمىسۇن كوز، ئىبرەت ئۇچۇن قۇلاق ئىشتىسۇن.

ئۇزاق ئوتمۇش مۇدھىش ئىدى شۇنداق بەك يامان،
ھالسىز بەدەن، قانسىز چىراي سارغايغان سامان،
كوزىمىزگە تار كورۇنگەن كەڭرى بۇ جاھان،
ئېسىت، بىزنى ئەزگەن ئىكەن شۇم دەھشەت زامان،
كۇلى ئۇچسۇن كوككە مەڭگۇ، ئەمدى كەلمىسۇن.

زۇلۇم شۇنداق چەككە يەتكەن، مەن ئىدىم بىتاپ،
تۇيۇقسىزدىن ئەلدىن كەلدى "ئويغان!" دەپ خىتاپ،
ئەل ئويغاندى، جانلار ئازات بولدى بەھسىاپ،
ياڭرىدى دىل، خەلق قۇردى بىلىمگە ئىشتاپ،
دىدى خەلقىم چىن كوڭلىدىن: "ھورلۇك ياشسۇن!"

جاهالەتنىڭ ئىشىگىنى چېقىپ تاشلىدى،
ئوقۇش ئۇچۇن ھەممىزگە كەڭ يول باشلىدى،
خەلقىمىز شات، دۇشمەنلەرنىڭ كوزىن ياشلىدى،
نادانلىقنىڭ تورلىرىنى يىرتىپ تاشلىدى،
بۇ يول بىلەن بارلىق خەلقىم مەقسەتكە يەتسۇن

ئوقۇ ئىنىم، مىنۇت چېغىڭ بوشقا كەتمىسۇن!
جەمىيەتنىڭ كۇتكەنلىرى بىكار كەتمىسۇن!
ھورۇنلۇقتىن ساقا كېيىن ئەلەم يەتمىسۇن!
خىجىللىقتا يەرگە پېتىپ، بېشىڭ قاتمىسۇن،
تىرىشچان بول! خەلق ساقا رەھمەتلەر ئېيتسۇن.

جەمىيىتىم ئايرىدى ساقا بىر بولۇم خىزمەت،
مۇمكىن ئەمەس ئورۇندىماي، ئاقا قىل دېققەت!
قايتماس روھ بول! كۇرەش ئۇچۇن توپلىغىن غەيرەت،
مەيۇسلەنمە، تاغ-داۋاندىن ئاتلا، قىل جۇرئەت،
ئالى غايەڭ خانتەڭرىدىن ئۇستۇنرەك بولسۇن.

مەخسۇس ئەمەس بۇ ئېيتقىنىم ئىنىمغا تامام،
قۇلاق سالسۇن ئوقۇش ئۇچۇن بارغان خاسىئام،
تەسرلەنسۇن بارچە مىللەت پەرزەندى ئۇكام،

ياش يۇرەكلىك قېرى ئاكاڭ يوللايدۇ سالام!
ئەل خىزمىتى كوگۇللەرگە يىلتىزلار تارتسۇن.

1944 ـ يىل مای، ئاقسۇ.

ئېلىمگە ئىلھام

يۇرەكتە داغى ھەسرەت، دىلدا ئازاتلىق تەمەننا سى،
نەدۇر ئازات دىسەم، كوكسۇمدە بار "قۇللۇق"نىڭ تامغاسى.

ھاياتىم ھالال ئەمگەك ۋەتەن ھەم ئەردى مىراسىم،
كېلىپ بىر مۇتھەم قىلماقتا خوجايىنلىق دەۋاسى.

ھالال رىسقىمنى ئەركىنلىكتە مىننەتسىز يىيەلمەيمەن،
تۇرالمايدۇ بىر تۇخۇمغا تەڭ ئون توخامنىڭ ھەممە ئەزاسى.

ئەگەر بىركىم زۇلۇمدىن مىڭ تۇمەنلەپ زارلار قىلسا،
چاتاق يوق تېخى ئاشماقتا ئۇنىڭ سەيلى ـ تاماشاسى.

يىگۇزمەي تارتىۋالغان پۇل ۋە مالىلار زادى كىمنىڭكى؟.....
ۋە يا ئەمگەك بىلەن تاپقانمۇ گومىنداڭنىڭ ئىپلاسى!

زۇلۇمنىڭ قامچىسىدىن باشقا ھېچ نەرسە كوتەرگەن يوق،
بۇ سوزنىڭ ھەقلىغىغە شاھىدىم ئىنسانى دۇنياسى.

قەبىھ دۇشمەنگە قارشى سەن كۇرەشكە چىقمىساڭ ئەسلا،
يۇز ئەللىك يىل ئۇمۇر كورمەككە بارمۇ تەڭرى ئىمزاسى؟!

قورال تۇتماي، كۇرەش قىلماي، پەقەت ئەركىن ياشىيالمايمەن،
جاھان بازاردا شۇنداقلا ئازاتلىقنىڭ سوداسى.

قارا قاش ئورنىغا ئەمدى قىلىچنى ياخشىراق سۇيگىن،
ھايات ئۇ، ھەرگىز ئولمەيدۇ، كۇرەشكە بولسا ئىخلاسى.

ئىلىك، يۇرتۇڭ، ھاياتىڭ ھەمدە ئەۋلادىڭنى قايغۇرماي،
قوساق تويغانغا شۇكرى ئېيتساڭ، بولۇرسەن ھەممىگە ئاسى.

كېسىپ ـ چاپ دۇشمىنىڭنىڭ باشىنى قويما يۇرتۇڭدا!.....
بۇڭا تەكلىپ قىلۇر قەلبىڭدە ۋىجدانىڭنىڭ شولاسى.

ئۇ بەتبەخلەرنى ئىنساپقا كېلۈر دەپ ئويلىما ھەرگىز،
كۆرەش قىلماق بۇ كۈندە بولدى ھەممە ئىشنىڭ ئەلاسى.

دىلىڭغا ئەسلا نۇقسان يەتمىسۇن تۇرلۇك گۇمانلاردىن،
گۈلۈڭنى سولدۇرمىسۇن ھەرگىز ئۇلارنىڭ پىتنە ـ ئىغۋاسى.

ئەگەر ئولسەڭ شېھىتسەن، ھايات قالساڭ ئېتىك غازى،
بۇدۇر ھەقنىڭ كالامى، نىم شېھىتنىڭ ساڭا ئىماسى.

1945 ـ يىل نويابىر، غۇلجا.

ئاسارەتتە تۇرۇپ قالغانلارغا خىتاپ

كوزۇڭ ئاچ، دەۋرى غەپلەت ئوتتى، كۆرەش ئەمدى جانانىڭ،
دىمەك، كۆرەش بىلەن كەلدى يۇرەكتە دەرتكە دەرمانىڭ.

ئۇزۇن يىللار قارا زۇلمەت تۇمان ئاستىدا زارلاندىڭ،
ئېنىقكىم كويىقاپقا كەتكۈسدۇر ئەمدى شەيتانىڭ.

ئېسىڭدە بارمۇ؟ "دىن" شۇ دەپ، سەنمەنجۇيغا باش ئېگىپ،
شۇڭا بېغىشلىغان شېئرىڭ، ماقالا، ھەممە يازغانىڭ.

ئەگەر "يېڭىلىپ" ۋەتەن، مىللىتىڭ ھەققىدە گەپ قىلساڭ،
گۇمان يوق يەتتە يىل زىندانىدا ياتماق بولدى جەريانىڭ.

زىيالى دەپ تونۇلغان مەيلى ياشلار، مەيلى دىخانلار،
خىيانەتكار دېگەن نامدا بۇزۇلدى لالە-رەيھانىڭ.

نامىز ئوقۇغا ھەر كۈن ئىككى نۆۋەتتىن قەسەم ئىچتىڭ،
ئېسىڭدىن كەتمىگەندۇ، شۇم ياغاچ ئالدىدا تۇرغانىڭ.

قاراپ باق، ئۇچ يۈز ئاتمىش كۈن پەقەت تىنماي مىدىرلايسەن،
يەنە ئاخىر قۇرۇق قالغان قولۇڭ، يانچۇق ۋە پۇلدانىڭ.

تەشەككۈر ئېيتىسەن مىڭ بار، ئوغۇل بالا يۈزىن كورسەڭ،
بىلىپ قوي! ئاڭا ئالۋانچى تۇغۇلغان قىز ۋە ئوغلانىڭ.

ساڭا مەھكۇمىيەتنى ھەق ئەزەلدىن تەقدىر ئەتكەنمۇ؟
ئاڭا تەقدىم ئېتىلگەنمۇ چىرايلىق ھور ۋە غىلمانىڭ؟

تولۇق تەسۋىر قىلىشتا ئول لەئنەر زۇلمىنى بىر-بىر،
يېزىپ پۈتمەس ئەگەر ھەرقانچە بولسا ئىلمۇ-ئىرپانىڭ.

ئەزەلدىن ئاقىۋەت بۇ ھارام تۇرمۇش ساڭا خاسمۇ؟
سائادەتمۇ جەھەننەم ئىتلىرىغا بەرگەن ئالۋانلىق؟

بۇنىڭدىن بىر يىل ئاۋال "ئويغىنىڭلار!" دەپ سادا بولغان،
نەدىن ھازىرغىچە غەپلەتتە بولدۇڭ، يوقمۇ ۋىجدانلىق؟

دىلىڭدا قورقۇنۇشتىن باشقىمۇ خىسلەتلىرىڭ بارغۇ؟
تۇرۇپ بىر تەۋرىنىپ باققىن، قالمىسۇن كۆلۈڭدە ئارمانلىق!

پۈتۈن ئەل "ھوريىيەت!" دىسە، تېخى غەپلەتتە ئۇخلامسەن؟
ئولۇمدىن قورقما ھەرگىز مۇكەممەل بولسا ئىمانلىق.

تېخىچە "ئۆزۈمە پىش، ئاغزىمغا چۈش" دەپ ياتقىنىڭ ئۇيات،
قايان كەتتى ئۇزۇن يىللاردا يىققان ھەمدە تاپقانلىق.

كوتەر بېشىڭنى غەپلەتتىن، نەزەر سال ھەممە ئەتراپقا!
كۆكۈلدە تىلىگەننى قىلغىن، ئەمدى كەلدى دەۋرانلىق.

ۋەتەندىن ساڭا بۇيرۇق نىم شېھىتلىك قەلىمى بىرلا،
قوبۇل تۇتساڭ ساڭا رەھمەت قىلۇر ھەر دەمدە ئىمانلىق.

1945 ـ يىل دېكابىر، غۇلجا.

ياشلاردىن ئىلتىماس

شانلىق ۋەتەن قارا كۈنىڭ يەرگە پاتتى،
پاك يېرىڭگە سائادەتنىڭ تېڭى ئاتتى.

ئىش يۈزىگە چىقتى بىزنىڭ ئويلىغانلار،
مەيۈسلىكتە قارا ئويدە كۈيلىگەنلەر.

كېرەك ئەمدى بۇ نېمەتنىڭ قەدرىن بىلىش،
لايىق ئەمەس بۇڭا تېخى مەغرۇرلىنىش.

ئالدىمىزدا تېخى ئۇلۇغ كۈرەشلەر بار،
قالغانلارنى قۇتقۇزماسلىق بىزلەرگە ئار.

ئەي ۋەتەننىڭ مىراسخورى ياش ئىنسانلار،
تەلمۈرمەكتە بىزگە ئەينە نۇرغۇن جانلار.

بىر مىنۇتلۇق پۇرسەتنىمۇ قىممەت بىلمىگەي،
قورقۇنۇچنى ئۇزىدىگىزگە ھارام قىلمىغاي!

چۈنكى، ۋەتەن سىزگە مىراس، ئىشلەڭ بۇگۈن،
ئىش يۇرمىسە، تەس بولىدۇ ئەتە ـ ئۆگۈن.

ئۇرنەك ئېلىڭ ئاتىلاردىن، بۇگۈن پۇرسەت،
پايدا بەرمەس ئەتە قىلغان قايغۇ ـ ھەسرەت.

ئانىگىزنىڭ بەرگەن سۈتى ھالال بولسۇن،
ھاياتلىقنىڭ غەزىنىسى جامغا تولسۇن.

خىزىر كەلسە، ئابى ھايات "يوق!" دەپ تۇرماڭ!
شەيتان كەلسە، ئىسمى ئەئۇزۇم ئىستەپ يۇرمەڭ.

دىمەڭ، دوستقا توھپىلەرمۇ بۇرۇن بولسۇن،
دۇشمەنگىمۇ ئەجەل ئۇقى تەييار تۇرسۇن!

ياش ئەۋلاتلار قولىدادۇر ئىش ئاساسى،
قوبۇل قىلىڭ نىم شېھىتنىڭ ئىلتىماسى.

1946 ـ يىل فېۋرال، چوچەك.

ئىلىم ئۇگەن

ئىككى دۇنيادا سائادەت ئىزلىسەڭ ئۇگەن ئىلىم،
بۇ دۇنيادا تاپقانىڭنىڭ ھەممىسىدىن ئۇستۇن ئىلىم.

ئىلمىدا تەڭ بولمىغاندىن ھورمىتىگە باقمايىن —
يېڭىلىپ قالدى خىزىرنىڭ ئالدىدا مۇسا كىلىم.

دۇنيادا بىلىملىك بولماقنى ئەگەردە قىلساڭ تىلەك،
ئۇگىنىشنى تاشلىما ئاقاردى دەپ "چاچ-ساقلىم".

گەر جەھەننەمدىن ھەزەر قىلماقچى بولساڭ بار ئوقى!
مەرىپەتلىك بولغان ئادەمنىڭ بولۇر قەلبى سەلىم.

ئىلمۇ-ئىرپان باغچىسىدا يايرىغىن باغۋەن بولۇپ،
ئۇيۇلۇپ غەپلەتتە ئىيتما سەن: "قېتىپ قالدى تىلىم".

سەن بۇ دۇنيادا نادانلىقتىن ھدايەت تاپمساڭ،
"ئاخىرەتتە قۇتقۇزار" دەپ ئويلىما "تاپقان مېلىم".

بولما مەغرۇر ئالتى كۇنلۇك دولىتىگە ئىلىمسىز،
بىر كۇن ئايرىلساڭ بولۇر ھالىڭ سېنىڭ تۇزسىز شىلىم.

مەرىپەتنىڭ تۇخۇمىدىن بولسا دىلىڭدا زەررىچە،
ھەر قەيەرگە بارساڭ ئىقبالغا چىقار بارلىق ئېلىم.

1946 ـ يىل ئىيۇن، غۇلجا.

ھەپسىدە كەتكەن دوستۇم ل. مۇتەللىپكە

ئەي كاج پەلەك، نىمە ئىدى جاھان؟
قانلار يۇتۇشقان تۇمەنلىگەن جان.

قاراڭغۇ مۇدھىش، زىندان ئىچىدە،
يورۇقلۇق كورمەي كۇندۇز ـ كېچىدە.

يۈرەكتە ھەسرەت پىغان قاينىغان،
تاماق ئورنىغا زەھەر چاينىغان.

يىراق ئۇ، زالىم ئىنسانىيەتتىن،
يۇمۇلغان كوزى ھەققانىيەتتىن.

كىم"ھەقىقەت!" دەپ پىدا قىلسا جان،
ئاقتۇرغان ئۇنىڭ كوزلىرىدىن قان.

ئىشلەش يولىدا كەتسە دەرماندىن،
كويۇنۇپ ئىشلەپ كەچسىمۇ جاندىن.

بارى بىر تىيىن ئۇنىڭ ئالدىدا،
ھەممە خىزمىتى قالغان دالدىدا.

قانچە كويۇنۇپ ئىشلىسە كىشى،
پەقەت باھارغا ئۇزگەرمەس قىشى.

قايغۇ-ئەلەمگە يۈرەكلەر تولغان
سىرتقا چىقالماي، كارناي بوغۇلغان.

قانچىلار تويۇپ تۇغۇلغىنىغا،

ئەركىن ھوقۇقتىن بوغۇلغىنىغا.

دىسە قاي بىراۋ: خۇدايا پانا.....
يازار بويىنىغا يوغان بىر گۇنا.....

دەرت سىغدۇرالماي، ئورتەنسە جىگەر،
سىغماي ئىچىگە ئاھ.....دىسە ئەگەر.

دىلو ئىچىگە چۈشەر بىر ۋاراق،
قىلار ئۇنىڭدىن ھەر تۈرلۈك سوراق.

يەتتە قات ئويدە، قاراڭغۇ تۇندە،
چوڭراقلا تىنسا يالغۇز بىر بەندە.

ئەتىسى شۇڭگەن سوراققا ئالغان،
بىچارە خەلقىم شۇ ھالغا قالغان.

ھەر بىر كىشىدە كىرام، كاتتىبن①،
ئىككىدىن ئارتۇق بولمايدۇ لېكىن.

---

① كىرام ــ كىرامەن، كاتتىبن ــ پەرىشتە ئىسمى، ئۇلار ئىككى مۇرىدە تۇرۇپ، ياخشى ـ ياماننى يازارمىش.

جۇيجاڭ ۋە شۇڭگەن قويغان ئىشىيون،
ھەر بىر كىشىدە بولغان سەككىز-ئون.

كىرام، كاتىبىن يازسا ئىيتقانىنى،
ئىشىيون يازغان دىلدا ياتقانىنى.

ئاھ.....ۋەتەندىشىم، ئاھ.....قېرىندىشىم،
نەدە سەن بۇگۈن "قاينام ئورکىشىم"؟

سەن ئەمەسمىدىڭ خەلق غەمخورى،
ھىكمەتلىك ئىدى سوزۇڭنىڭ بېرى.

كوكلەشكە يېتىپ، زىمىستان بېغىڭ،
كەلگەن ۋەتەنگە راست ئىشلەش چېغىڭ.

بۇگۈن بۇ باغدا كورمەيمەن سېنى،
كۇرەش قويىندا كۇيلەيمەن سېنى.

سىغدۇرالمىدى سېنى بۇ جاھان،
ئاسرىيالمىدى ئۇ كاج، شۇم زامان.

تۇتقۇنغا بەردى سېنى قاي بەندە؟

خەلقە، ۋەتەنگە ئاسى شەرمەندە.

ياش يازغۇچىلار بۇلبۇلى ئىدىڭ،
خەلق بېغىنىڭ بىر گۈلى ئىدىڭ.

ئەركىن ھاياتقا پۇرسەت كەلگەندە،
غەمكىن بۇلبۇللار سايراپ، كۈلگەندە.

كاشكى سەن ئەمدى بىللە بولسائىچۇ؟.....
شېئىر بېغىدا سايراپ تۇرسائىچۇ؟.....

ئەل ۋە يۇرتۇمغا ئەركىنلىك تىلەپ،
پۇرسەت كۈتەتتىڭ قەلىمىڭ بىلەپ.

قايتىماس ئىرادەڭ ئەلگە تىلەكداش،
بەخت ئىزلەشتە يۇرتقا مەسلەكداش.

ئەي ۋەتەندىشىم، ياتمىغىن مەيۇس،
سېنى زىنداندا قويمايمىز مەھبۇس.

تىلەكداشلىرىڭ ئۇنتۇلماس سېنى،
تۇتقۇنغا چۈشتۈڭ قانداق نەس كۈنى؟

نه بولسا-بولسۇن، ئاخىر چىقارسەن،
دۇشمەن بېشىنى گورگە تىقارسەن.

ئەگەر قېنىڭنى سوۋۇتسا زۇلۇم،
يوللىغان بولسا مۇبادا ئولۇم.

يەنە شۇنداسەن بەختسىز ئەمەس،
كۆرەش ئىرادەڭ ھەرگىز تەۋرىمەس.

تېخى ئۇ چاغدا ئىنتىقام غەزەپ،
ئوتلۇق يۈرەكنى قوزغىتار بىزەپ.

زۇلۇم مەسلىگى ھەرقاچان خاراپ،
ھەممە ئەتراپنى ئالسىمۇ ئوراپ.

سەندەك كۆرەشچان قەھرىمانلاردىن،
قانچە مىڭنى قىلسىمۇ قىرغىن.

كۆرەش روھىمىز ھەرگىز توختىماس،
قانلىق ئىنتىقام ھەرگىز ئۇخلىماس.

تاكى ۋەتەنگە ئالمساق ئىرىك،
بېرىمىز قۇربان، قالمايمىز تىرىك.

ئاۋال ۋە ئاخىر ئۇشبۇدۇر تىلەك،
قايتماس ئىرادە ئانىت بىرەر يۇرەك.

ۋەدىگە ۋاپا نىم شېھىتقا خاس.....
ۋەتەن ئىشقىنى جاندىن ئايرىماس.

1946 ـ يىل ئىيۇن، غۇلجا.

ئالدىدا

ۋەسلىدىن ئۇزگە كېرەكمەس ماڭا جانان ئالدىدا.
ئارزۇيۇم سەن ئىرۇرسەن تەن بىلەن جان ئالدىدا.
بىر گۈلى رەنا ئىرۇرسەن باغۇ ـ بوستان ئالدىدا.
تا زىيارەت قىلمىسام مەن سېنى ئىمكان ئالدىدا،
يۇزلىرىم شەرمەندە بولسۇن تاڭلا سۇبھان ئالدىدا.

دۇنياغا تەڭ ئەيلىمەيمەن تاغلىرىڭنىڭ تېشىنى،
سېنى دەپ تاشقا قوشارمەن دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى،
سەن ئۇچۇن دەريا ئېقىتسام شۇم رەقىپلەر يېشىنى،
مۇمكىن ئولغايمۇ كورۇشكە ئايغا ئوخشاش قېشىنى؟
قارا بەختىم ئاق بولاردى شۇندا راخمان ئالدىدا.

سەن ئىدىڭ دۇنيادا بىر ھوسنى گۈزەل نازۇك بەدەن،
ئىككىمىزدە باغلىنىش گويا كى ئەردى جانۇ - تەن،
ئاھ.....گۈزەل يار ئوينىغان قەشقەر، كۇچار، ياركەن، خوتەن،
نىمىلەر بولدى ئىكىن ئىپلاس ئايالقا پاك ۋەتەن؟
سەن ئۇچۇن كوزگە كورۇنمەس قانچە قۇربان ئالدىدا.

سۇلىرىڭ ئابى ھاياتتۇر ئەي گۈزەل يارىم سېنىڭ،
تۇتىيادۇر تۇپرىغىڭ، كوزۇمگە دىلدارىم سېنىڭ،
جانغا جاندۇر ئۇندا ئوسكەن بارچە غەمخارىم سېنىڭ،
ئايرىلىش تىلدى يۇرەكنى كوزى خۇمارىم سېنىڭ،
ئورتە نۇر كويۇكدا قەلبىم چەرخى كەيۋان① ئالدىدا.

ئاۋالدا سەن ئىدىڭ جەننەتكە ئوخشاش بىر ماكان،
ئەركە ئويناپ ئوسكەن ئەردىم قىسمىغان بۇ كەڭ جاھان.

---

① چەرخى كەيۋان — چاقتەك ئايلانغۇچى پەلەك.

خۇش پۇراقلىق گۈل ـ چىچەك تاللاپ ئۈپەردى باغىۋان،
ئابرويۇك ساقلار ئەردىم مەن بولۇبان پاسۋان،
دۈشمىنىك كوز تىكمەس ئەردى شىر غىرران① ئالدىدا.

باغدا گۈل، شاخدا بۈلبۈل، نىمتىك شۈكرىن ئوقۇر،
تاك سەھەر تورغايلىرىك تەسبىھ ئوقۇپ، قانات قاقۇر،
بەلكى قۇشلار بارچىسى مەدھىك بىلەن يەرنى چوقۇر،
چۈنكى، خەۋپسىز يەر، ھاۋا، تاغ، چول ۋە سۇ، دوك ھەم چوقۇر،
ئەركىلەپ ئوسكەن ئىدىم شاھزادىدەك خان ئالدىدا.

مەن ئۇ چاغدا سەندىن ئايرىلماقنى ئەسلا كۈتمىگەن،
ئىھتىيات قىلغىن رەقىپتىن دىسە، ھەرگىز پۈتمىگەن،
چۈنكى، ئىسسىق ـ سوغاق ئۇ كۈنلەردە بېشىمدىن ئوتمىگەن،
ئارغىماقمىنى ئەپەندى قەۋرىدە ئۇركۈتمىگەن،
باشقا قامچا تەگمىگەندى يولدا كارۋان ئالدىدا.

بال، شېكەردىن بەلكى شىرىندۇر كۈمۈش رەك سۈلىرىك،
تاغلىرىڭدا يايرىشىپ ئەركىن ئوسەر ئاھۇلىرىك،
چىنىقىپ ئەردى رەقىپكە قارشى قول ـ بازۇلىرىك②،

---

① شىر غىرران ـ قورامىغا يەتكەن شىر.
② بازۇ ـ بىلەك.

ساڭا تەسىر يەتكۈزەلمەس ئەردى ھېچ جادىلىرىڭ،
سەلتەنەتىڭ شەۋكىتىڭ بولغاچقا ئىنسان ئالدىدا.

ماختىنارىدىم سەن كەبى بىر نازىنىنىڭ يارى دەپ،
يارنىڭ كوكرىگى تەككەن سازنىڭ بىر تارى دەپ،
ساڭا باغلانغان مۇھەببەت ھەممىدىن يۇقارى دەپ،
خاھ گۈلۈم، خاھ بۈلبۈلۈمغا قىش ۋە ياز باھارى دەپ،
كوكۈلۈڭ بويىن ئۈپەردىم لالە-رەيھان ئالدىدا.

دىلبىرىم، ئاھۇ كوزۇم، خۇرشىد يۈزۈم، شىرىن سوزۇم،
ھوسنى ئەپلاكىڭدا① تۇققان ئەردى تەلەي يۈلتۈزۈم،
لەۋلىرىڭدىن قىزغا نۇردى باغدا پىشقان تال ئۈزۈم،
قاشلىرىڭ مېھراپ قىلىپ سەجدە قىلاي تەنھا ئوزۇم،
چوڭ گۇناكار بولسىمۇ دىن بىرلەن ئىمان ئالدىدا.

ۋادەرىخا قايسى كۇندۇر، شۇم رەقىپ باستى ئاياق،
سەن كەبى ھور نازىنىنلەر ئۇستىگە سالدى تاياق،
مەن قۇچاغىڭدا تۇرۇپ تارتتىم ئەجەپ دەردى پىراق،
نېمەتىڭ لەززەتلىرىدىن ئايرىلىپ قالدىم يىراق،
بىر تىلەمچىدەك قىسىلدىم كۈزدە خامان ئالدىدا.

---

① ئەپلاك ــ پەلەك، ئاسمان.

يىغلىدىم شۇندىن بۇيان تۇن-كېچىلەر بىدار بولۇپ،
رەھىمسىز ئۇگەيگە قالغان قىز-يېتىمدەك خار بولۇپ،
ھەۋزى كەۋسەرنى① كېچىبان تامچە سۇغا زار بولۇپ،
تارلىشىپ كەتكەن جاھانغا سىغمايىن بىمار بولۇپ،
بويىنى باغلانغان مۇشۇكتەك ساڭدا چاشقان ئالدىدا.

شۇنداق ئۇمرۇم ئوتكەن ئەردى ئورتىنىپ ھەم كۈل بولۇپ،
ئات-ئىشەكلەر ئورنىدا دۇشمەنلىرىگە قۇل بولۇپ،
"ئاللا ئەمرى شۇمكىن" دەپ، ساتسا بەلكى پۇل بولۇپ،
ئوتكەن ئۇمرۇم ئەسلىسەم ياشىم توكۈلۈر كول بولۇپ،
موللىنىڭ ئىمانى بولدۇم خۇددى شەيتان ئالدىدا.

ئاقىۋەت قوغلاندى بولدۇم، بىر يولى تارتتىم پىراق،
شۇم رەقىبنىڭ تەلىيى ئوڭ كەلدى مەن بولدۇم يىراق،
جانغا تويغان خۇددى بىر پەرۋانىمەن، سەنبىر چىراق،
كۈنمۇ-كۈن ئارتتى ساڭا كۆكۈلدە بولغان ئىشتىياق،
تامچى سۇغا زارى بولدۇم بەھرى ئۇممان② ئالدىدا.

مەيلى مەن بارغۇنچە يىرتقۇچلۇق بىلەن خەلقىمنى ئات،

---

① ھەۋزى كەۋسەر — كەۋسەر كولى، شەرۋەت كولى.
② بەھرى ئۇممان — ئۇممان دەريىسى.

مەيلى مەھبۇپ بېشىدا قانلىق قىلىچىڭ پاقىرات،
مەيلى ۋەھشىلىك بىلەن ئادەمچىلىك ئاڭنى يوقات،
ئىنتىقام ئالغۇم سېنىڭدىن تا ــ جېنىم تەندە ھايات،
ھېچقاچان ئادەم يېڭىلمەس ۋەھشى ھايۋان ئالدىدا.

ئولگۈنۈم ياخشى نىگارىمدىن تىرىك ئايرىلغىچە،
ئۇچارمەن ساڭا بېقىپ تاكى قانات قايرىلغىچە،
كۆرىشىم قايتماس، رەقىپ جېنى تېنىدىن ئايرىلغىچە،
بولدى ئەمدى سەۋرى يوق، ياتتىم مانا بىر يىلغىچە،
ئورما ئورماق ئانچە تەس بولمايدۇ دېخان ئالدىدا.

تارت قولۇڭنى ۋەھشى دۇشمەن تېخى جېنىم تەندە بار،
ئىنشائاللا پات ـ يېقىندا سېنى قىلغۇم تارمار،
ئەي پەلىد① چاپسان يوقال گۈزەل يېرىمنى قىلما تار.
سەن قارا زۇلمەتنى يوقاتسام سائادەت تاڭ ئاتار،
كۈن نۇرىن كورسەتمىگەن سەن پەردە ئاسمان ئالدىدا.

كۆرىشىم ھېچ توختماس تا قەتىرە قانىم قالغىچە،
تەسىرىڭنى يوق قىلۇرمەن قەلبىم ئارام ئالغىچە،
ئەزرائىل پۈتتى ئىشىڭ دەپ تاكى جانىم ئالغىچە،

---

① پەلىد ــ ئىپلاس.

تەن سوۋۇپ، يۈرەك-تومۇر، قان ھەركەت توختالغىچە،
شۇندا ئەۋلادىم تۇرار دەۋاغا سۈلتان ئالدىدا.

مەن بارۇرمەن ئەي نىگارىم سەن ئۇمتنى ئۇزمىگىن،
دۇشمىنىڭنى ئۇر پەقەت ئەركىنگىنە يۇرگۈزمىگىن،
ئالدىنىپ دۇشمەن بىلەن سەن ئەيش-ئىشرەت تۇزمىگىن،
شۇم رەقىپكە باغلىرىمنىڭ مۇيسىن ئۇزگۈزمىگىن،
پات يېقىندا تېپىشارمىز گۈل-گۈلۈستان ئالدىدا.

ئەر ئەمەسمەن تاكى دۇشمەننىڭ قېنىن ئاققۇزمىسام،
دۇنيادا خائىنلىق ئىيىۋىنى كوكسىگە تاققۇزمىسام،
ئوت-زەھەرلىك نەشتىرىلە ئوزىنى چاققۇزمىسام،
ئەللەي ئېتىپ، يەر بوشۇكتە ھەممىسىن ياتقۇزمىسام،
شۇندا "مەرت" نامىنى ئالغۇم شاھى مەردان ئالدىدا.

ئەي سەنەم ئەتراپقا باق، خەلقىڭمۇ ھەم تېچ ياتمىسۇن،
تاشلىۋەتتى، سۇيگۈدىن كەچتىمۇ دەپ، باش قاتمىسۇن،
جىم يېتىپ، ھەسرەت چېكىپ، قانلار يۇتۇپ، دەرت تارتمىسۇن،
ھىلىگەر-مەككار رەقىپكە ئابرويىن ساتمىسۇن،
ئەسلىسۇن خار بولغۇنۇمنى ئۇندا زىندان ئالدىدا.

دەرتلى دىل ھىچ توختىماس، سىرلىق قەلەم قاياپ يازار،
مۇڭلى دادامنى ئىشتىسە خىزرى تەسىھتىن ئازار،
چۈنكى، ئۇل بەتبەخ رەقىپلەر نىم شېھىتكە گور قازار،
مەيلى ئولسەم سۈيگۈ يولىدا تېنىم بولغاي مازار،
كۆرىشىم ئارتار تېخى قىز ۋە ئوغلان ئالدىدا.

1946 ـ يىل ئاۋغۇست، غۇلجا.

جىنايەتتىن شىكايەت

ئۇزۇن مۇددەتلىك مەھكۇملۇقتا دىلدا دەرت ناھان بولىدى.
خۇداغا شۈكرىكىم بۇگۈن بۇنى ئېيتار زامان بولدى،
كۆچار، شايار، بۇگۇر، باي ئەھلىدىن بۇ سىر بايان بولدى.
ئۇ شۇل بەتبەخ سىياسەت زەرىدىدىن دىللارغا قان تولدى.
قوشۇمچە ئەزگۈچى خەلقنى سىيىت ئەخمەت چايان بولدى.

دەرىخا زۇلۇم ئىستىبدات سىياسەتتىن قىلۇر ـ دە دات،
سىيىت ئەخمەت "غوجام" نىڭ دەستىدىن يۇز ھەسسە دات ـ
پەريات،

قاچانكم شك شىسەي قاسساپ دۇكانغا چىقتى ئول بىدات،
"پوكانچىك مەن بولاي" دەپ چىقتى سىيت ئەخمەت دىگەن
جاللات،
بۇنىڭ زالىملىغى ئەل ئىچىدە ئاشكارا - ئايان بولدى.

بۇنىڭ قىلغان جىنايەتىن ئاز - ماز ئەيلىسەك تەسۋىر،
ئوقىغان ئىلمىنى جايىدا ئىشلەتمەي قىلۇر تەھقىر،
بۇرۇندىن پۇلغا زورلاپ، بەگ ۋە شەنجاڭنى قىلىپ تەسخىر①،
ئورۇنسىز قازى بولدى پارىخورلۇقنى قىلىپ تەقدىر،
يېتىشتى شك شىسەيگە ئىككى تىللىق بىر يىلان بولدى.

خالايىقنىڭ شەرئىەت ئىشلىرىن ناھەق زۇلۇم ئەيلەپ،
غەرىپ بىچارىلەرنىڭ تاپقىنىغا ھەم ھۇجۇم ئەيلەپ،
قارانى ئاق قىلىپ، ئاققا قارا بىلەن ھوكۇم ئەيلەپ،
ھەمىشە پارىخورلۇق بىلەن نەپسىنى تۇلۇم ئەيلەپ،
بۇ بىر يەپ تويمىغۇر چۇللۇكتىكى ۋەھشى قاۋان بولدى.

خۇسۇسەن بۇ قېتىمقى ئىنقىلاپتا خەلقنى بەك ئەزدى،
خالايىقمۇ "غوجام" دىن بىناھايەت تويدى ھەم بەزدى،
كۇچار، شايار بىلەن باينى ئارىلاپ بىر قېتىم كەزدى،

---

① تەسخىر — قولغا كىرگۈزمەك.

بۇ بىر بارغاندا قىلغان زۇلۇمنى ئىنسان ۋە جىن سەزدى،
ئۇزى بىر ئوت بولۇپ، ئىلكىدە تۇتقان قامچى قان بولدى.

بۇلاپ ئالدى خەلقنىڭ مۇلكىنى "نىسەنگە" ئالدىم دەپ،
بالاڭ "زىۋازىغا" قوشۇلغىنىغا پاە سالدىم دەپ،
بىراۋنى "سېنى مەن ئۇشبۇ ئولۇمدىن ئايرىپ ئالدىم" دەپ،
"سېنىڭ يولۇڭدا ئىشلەپ چارچىدىم ۋە ياكى تالدىم" دەپ،
شۇنىڭدەك يول بىلەن بۇ ئىنقىلاپ ئاڭا ھايان بولدى.

ئەجەلنىڭ شەربىتى قانلىق قىلىچتىن قاينىغان ـ تاشقان،
زۇلۇمنىڭ دەستىدىن بىرقانچىلار جاننى ئېلىپ قاچقان،
ئۇلارنىڭ تۇققىنىدىن قانچىنىڭ ناھەق خۇنىن چاچقان،
بۇنىڭ ئۇستىگە سىيىت ئەخمەت قازانىڭ دەپتىرىن ئاچقان،
ھەمىشە قىلمىشىدا ئەسلى ئىستىبدات سىيان بولدى.

تېخى پەتۋا چىقاردى جان قاچۇرغانلار ھەققىدە،
ھالال قىلدى بۇلاپ ئالماقنى مېلى بولسا دەستىدە،
"مۇباھ"① قىلدى خوتۇننى ئەجنەبىگە بولسا ئەقىدىدە،
شۇنىڭدىن بولدى ئىپپەت ـ نومۇسسىز ئايال ئاستىدا،
بۇنىڭ قەلبىدە ئىمان بارلىغىغا خەلقتە گۇمان بولدى.

---

① مۇباھ ــ دۇرۇس.

زۇلۇمغا ياندىشىپ ھازىردا ھەربى مەسلىھەتچى ئۇ،
زۇلۇم ئەرباپلىرى ئۈيقۇدا ياتقاندا گۈزەتچى ئۇ،
قان ئىچكۈچ خۇددى بىر قۇشخاندا بولغان "تۈلەكچى" ئۇ،
خالايىقلارنىڭ مال ـ مۈلكىنى ۋە گوشىنى يىمەكچى ئۇ،
خۇدايا، قورقۇنۇچتىن گوش سېزىپ تەن ئۇستىخان بولدى.

"غوجام رەھبەرلىگىدە" خەلقە زۇلۇم ئەيلەپ قېرى ـ ياشتىن،
سېپىل سوقماق بولۇپ ئەردى كۈچار، بايغا يېگۈزاشتىن،
ئەجەپ قاتتىق ئىكەن كوگلى ئوتۇپ كەتكەن قارا تاشتىن،
ئېتەكلەر قۇرىمايتتى كوزدىن ئاققان قان بىلەن ياشتىن،
غۇرۇر ئوسكەن دېخان بالىلىرى مۇھتاجى نان بولدى.

بۇ زۇلمەت مەسلىھەتىنى باشلىغاندا كەتتى بۇ ئىللەت،
دىمەك، توختام بويىچە باپ ـ باراۋەر بولدى ھەر مىللەت،
ئاسارەتتىن قۇتۇلدۇق، بېشىمىزدىن كەتتى بۇ زىللەت①،
"غوجام" ھەسرەت چېكىپ باغلاپ بېرەلمەي قالدى بىمىنىنەت،
ئاقارماس ئابى زەمزەم بىرلەن يۇز يىللىق قازان بولدى.

بىتىمگە رازى ئەمەس، چۈنكى، دۇشمەنگە سېتىلغاندۇر،
جىنايەت ساھەسىدە يارەمچىمەن، دەپ ئېيتىلغاندۇر،

---

① زىللەت ــ خورلۇق.

ئۇنىڭ بۇ پىكرىگە بىرنەچچە خائىنلار قېتىلغاندۇر،
بۇ سوزنىڭ راستلىغىغا نەچچە ھوججەتلەر تېپىلغاندۇر،
بۇنىڭ كەينىدە داۋۇت موللىدەك بىرنەچچە نادان بولدى.

خۇدادىن ئەسلى قورقمايدۇ، تېخى خەلقتىن ئۇيالمايدۇ،
ھەقىقەتچى كىشىلەرگە لەھەد① كولايدۇ، ياتمايدۇ،
ئوغۇلنى ئاتىغا، خوتۇننى ئېرىگە يولاتمايدۇ،
شايانتىن قازىسىدەك ھېچقاچان ھەقنى ياراتمايدۇ،
بۇنىڭ "شەپقەتلىك" قولىدا قانچىلەر گورگە راۋان بولدى.

ھاياتتىن ھەققى يوق كەتسۇن، بۇ دۇنيادىن تۇمۇغ② جايى،
مېنىڭ ھوكمۇم ئەمەس، بەلكىم زامان ۋەزىيىتىنىڭ رايى،
نىجاسەت قىلمىسۇن دۇنيانى بەتبەخ خوجىنىڭ پايى،
ئوتۇپ ئون بەش قاراڭغۇ، ھازىر ئايدىڭلاشتى خەلق ئايى،
دېمەك، نوبەت خەلقلەر بەختىگە كەلدى، ئامان بولدى.

يىگىت بولساڭ تۇر ئورنىڭدىن! تەلەپ قىل ئىنتىقامىڭنى،
زەبۇنلۇق يەتمىسۇن باغلا ۋەتەنگە ئېتىقادىڭنى،
تەرەققى ئەيلىگىن سەن ھەمدە مىللەت ئېتىۋارىڭنى،

---

① لەھەد — گور.
② تۇمۇغ — كونا ئۇيغۇر تىلىدا دوزاق.

سېتىپ قويما! سېيىت ئەخمەتكە ئوخشاش ئىختىيارىڭنى،
قۇرۇتساڭ سەن ۋەتەن ساتقۇچنى يۇرتۇمغا ئامان بولدى.

1946 ـ يىل دېكابىر، غۇلجا.

ۋەتەن قۇربانلىرى خاتىرىسىگە

قەبرىندىشىم، ۋەتەندىشىم، تىلەكدىشىم،
ئىغىر قايغۇ ـ غەمگە پاتتىڭ مۇڭلۇق بېشىم.

مەرھۇم ئىنىم ل. مۇتەللىپ تۇتقان يولى،
قەبرىندىشىم، جىگەردىشىم قادىر ئىلى.

داۋۇتوۋ ھەم بىلال ئەزىز بىر مەسلەكداش،
ئارمان بىلەن كەتتى ئوتتۇز يەتتە يولداش،

"ئازاتلىق" دەپ ئاقسۇدا بىر قۇرۇم تۇزگەن،
ھاياتلىقىنى تومۇرىغا قان يۇرگۇزگەن.

ۆەتەنپەرۋەر ياشلار باش قوشۇشقان،
ئازاتلىقنىڭ نۇقتىسىغا چىڭ ئۆيۇشقان.

راست تىرىشىپ ئىشلىگەندە بەش-ئالتە ئاي،
ئاۋاز قوشتى بۇ قۇرۇمغا كۆچار ھەم باي.

قەسەم ئىچكەن "ئازاتلىق!....." دەپ بىر ئىغىزدىن،
چىقىپ قالدى ۆەتەن ساتقۇچ ئارىمىزدىن.

يۇرتقا قاتتىق جىنايەتچى ئىككى يۈزلۈك،
سۇقۇر كوزلۇك، ئىككى تىللىق، ئىككى سوزلۇك.

شۇنداقلارنىڭ قىلمىشىدا قانچە ياشلار،
قۇربان بولدى ۆەتەن ئۈچۈن قەبرىنداشلار.

مۇستەبىتلەر زىندانىغا بولدى تۇتقۇن،
ئوتلۇق دىلدىن قاچان كېتەر نامىڭ "لوتۇن".

جىسمىڭ كەتتى قەبرىنداشلار، روھىڭ ھايات،
مەرھەمەتسىز ئاسارەتتە بولدۇڭ مامات.

دۇنيا ھايات، ئىلىڭ ھايات، نامىڭ ئوچمەس،

ئىنتىقامدىن ئوتلۇق يۈرەك ھەرگىز كەچمەس.

بىزمۇ پىدا، قۇللۇقتا جىم ياشمايمىز،
كۆرەش قىلىش ئەھدىمىزنى تاشلىمايمىز.

خاتىرەڭلەر جەمى بولسۇن قەرىنداشلار،
قايغۇرماقتا سىزلەر ئۇچۇن قەرى-ياشلار.

ۋەتەن ئۇچۇن، سىزلەر ئۇچۇن پىدا بۇ جان،
خورلۇق بىلەن ئوتتى ئومۇر يۈرەكلەر قان.

ئەي پىداكار قىلمىساڭمۇ قوراللىق جەڭ،
يېرىڭ بولسۇن شېھىتلەرنىڭ جايىغا تەڭ.

كۆرەش بىلەن روھىڭلارنى شاد قىلارمىز،
ھەر كۆرەشتە نامىڭلارنى ياد قىلارمىز.

بىزگە كېرەك يېرىمىزنىڭ ئاۋاتلىغى،
بىزگە كېرەك خەلقىمىزنىڭ ئازاتلىغى.

ۋەتەن بىلەن خەلقىمىزنىڭ شەرەپ-شانى،
ئارمان يوقتۇر ئۇشبۇ يولدا چىقسا جانى.

تاكى يۈرتتا ئازاتلىق تاڭ ئاتمىغۇنچە،
دۇشمەن بېشىن تاشقا ئۇرۇپ چاقمىغۇنچە.

تۇرگەن يەڭنى چۈشۈرمەيدۇ ھېچبىر ئېلىم،
توختىماستىن نەپرەت يوللار قەلبىمىم، تىلىم.

1946 ـ يىل دېكابىر، غۇلجا.

دوستلۇرۇمغا①

I

يۈرەكنىڭ تەپكىنىدىن تىنجىماس ئەسلا دىلۇ ـ جانىم،
سوراقلار ھەر نەپەس ھىجران ئازاۋىدىن دىلئارامىم،
كورۇنمەس يول يىراغىدىن نە ئىشلار بولدى گۇلباغىم،
زۇلۇمنىڭ دەستىدىن ئوت ئىچرە قالغان ئىدى سايرامىم.

---

① بۇ شېئىر شۇ ۋاقىتتىكى قەلبىم ئىگىلىرىگە قارىتىلغان دوستلۇق چاقىرىغى بولۇپ، شېئىرنىڭ 2 ـ قىسمىدىكى مىسرالار ئىچىدە قوش تىرناقتا ئېلىنغان سوزلەر، شۇ يىللاردا ئوتكەن شائىرلارنىڭ تەخەللۇسى.

مېنىڭ ھالىمنى سورىساڭ، لەيلىنىڭ ۋەسلىدىكى مەجنۇن،
يەنە ئەركىن مەئىشەت ئىچرە مېھمان بۇندىمەن ھەر كۈن،
لېكىن، ئويلاپ سېنى ھەر دەم، يۈرەكلەر لەختە ـ لەختە خۇن،
قاچان بولغاي مۇيەسسەر ماڭا باغ ئىچىدە رەيھانىم.

ماڭا راھەت كېرەك ئەمەس، سېنى ئۇندىن خالاس ئەتمەي،
غېرىپلىقتا سەنەمنىڭ بېغىغا مەن بېرىپ يەتمەي،
ئۇراپ ئالغان قارا پەردىنى تاكى يىرتمەيىن ئوتمەي،
دىمەك، ئازاتلىغىڭغا مۇنتەزىردۇر سۇبھى بىلەن شامىم.

سېنىڭ تۇتقۇنلۇغىڭنى ئويلىسام، تۇرلۇك ھىكايەت بار،
رەقىپ ئالدىشىدا قېرىنداشتىن بولغان شىكايەت بار،
يەنە ئۇز بەختىگە قەست ئەيلىگەن تۇرلۇك خىيانەت بار،
بۇ سىرلىق پەردىنى يىرتماي تاپماس سەرئەنجامىم.

سەۋەپ بىرلەن تەلەپ قىلساڭ، تىلەكلەر بولغۇسى تەستىق،
كۆڭۈلنى ھەم ئىشىكنى ھورىيەتكە ئەيلىگىن تەتبىق،
ئۇمىتلەر، ئارزۇلار دەل شۇ چاغدا كەلگۈسى تەھقىق،
يۈرەكنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن ساڭا بۇ ئەمرى ـ پەرمانىم.

يولەنچۇك ھەم تايانچۇقنى ئۇزەڭنىڭ ھىممىتىدىن سور!
يۈزۈڭگە پەردە تارتما، كۈنگە قارشى بولمىغىن شەپكور①،

① شەپكور ــ نامازشام قارىغۇسى.

رەقىپ تارىخىن كورسەڭ، ئەزەلدىنلا ئىدى قانخور،
خاراپلاشتى ئۇ مەلئۇنلار قولىدا باغۇ-بوستانىم.

مۇھاجىر بولمىغىم قۇللۇقتا قارشىلىق "گۇناھىم" بار،
ئەگەر سەن تەۋرىسەڭ يارۇ-يولەككە ئوتلۇق "ئاھىم....." بار،
سوزۇم چىندۇر، بۇڭا ئوتمۇشتە تارىخى گۇۋاھىم بار،
ئۇخلىغانلارنى ئويغاتماقتا يوللاندى بۇ ئىلھامىم.

قىزىلگۇلدەك چىرايىڭ نە ئۇچۇن سېرىق باھار چاغدا،
ئۇزەڭ ھەر يەردە سەرگەردان، رەقىبىڭ دائىما باغدا،
پەلەكنىڭ ئۇشبۇ تەكسىزلىگىدىن ھەممىلەر ئىزۇر داغدا،
بولۇرمۇ ئىشقا ئاشقان كۇن مېنىڭ قەغەزگە يازغانىم.

يېرىمنىڭ تارىخىغا كىرىتكۇم مەن ھەقىقى بىر تۇس،
پەلەكمۇ قىلمىشىغا توۋا بىلەن ئەيلىگەي ئەپسۇس،
شۇنىڭچۇن، ئەي ساباى① ئېيتقىن، ئېلىمگە بولمىسۇن مەيۇس.
كاپارەت② ئەيلىگەي ئوتمۇشتىكى شۇم كۇنگە دەۋرانىم.

II

قارا زۇلمەتنى يەڭمەككە مېنىڭ كەڭرى پىلانىم بار،
مۇشەققەت ئورنىغا راھەت كېلۇر دەپ، چىن ئىمانىم بار،

① سابا — سۇبھى شامىلى، سەھەر شامىلى.
② كاپارەت — بىرەر ئىش بەدىلىگە بېرىلگەن سەدىقە.

سائادەت ئاسمىندا يورۇق يۇلتۇز ھىلالىم① بار،
شۇنىڭچۇن نۇر بىلەن تولغان مېنىڭ ھەممە شىبىستانىم②.

پەلەككە ياتقىنىغان خەلقىنىڭ زۇلۇمىدىن چەككەن ئاۋازى،
ئاسارەتتە ياشاشقا بولدى ھەممە يەردە نارازى،
زۇلۇم ئاستىدا ئوخشاشتۇر ئېلىمنىڭ قىش بىلەن يازى،
قاچان ئوز ئورنىغا چۈشكەي مېنىڭ خاتىر پەرىشانىم.

رەقىپلەر كەيپ ئۈچۈن، مېھنەت ھالالىمنى بۇزار ئەردى،
مىنىپ ئات ئورنىدا گەردەنگە ئىشرەتلەر تۇزەر ئەردى،
يېشىم دەريا سىدا شۇڭلاشقا ئوردەكلەر ئۇزەر ئەردى،
بۇلۇت يەڭلىغ تۇمان بولغان يۇرەكتىن ئورلىگەن ئاھىم.

ھارام تۇرمۇشقا كونمەس ئالى روھلۇق "قىسمىتى"مىز بار،
قەلەمگە يار بەرمەككە تېخى يانمىدا "بەختىم يار"،
قارا قىشنى يېڭىپ چىققان غازاڭ بولماس "باھار"ىم بار،
"قىزىق" سايرايدۇ "كاككۇك" كەبى يارۇ ـ ھەمكارىم.

دېڭىزنىڭ مۇزلىشى ئادەت، "قىزىق" سۇۋۇغانغا مەن ھەيران،
ئەگەر سەن قاينىساڭ، دۇشمەنلىرىڭ تەھقىق بولۇر ۋەيران،

① ھىلال ــ يېڭى چىققان ئاي.
② شىبىستان ــ قاراڭغۇ كېچە.

ئىشىك تەسۈرلىسۇن كۆكلۈكدە سىرىكنى ئېچىپ ھەر ئان،
سەھەرلەردە تۇرۇپ سايرار. سائادەتتۇر بۇ "بىدار"نم.

بۇ كەك دۇنيانى سەيرى ئەيلەپ، ئېلىم ھالىنى تاماشا قىل!
رەقىبلەر بار يەرگە نسبەتتە مىنۇت چاغىكنى پادىشا بىل!
ئەگەر دۇشمەن ئارا بارسا، گويا "چاقماق" بولۇپ چاقىل!
دىگىن ئازات بۇ كۇنلەرنى، يېنىمدا ھور ـ غىلمانىم.

كۆكۈل بېغى سۇ ئىچكەي ئەردى ئولكۇن شادۇ "پەرھەت"تىن،
رەقىبلەر قان قۇسۇپ ئولگەي، چىدالماي بۇ مۇھەببەتتىن،
سادا قىلماس شۇ چاغ مەيداندا ئەلنىك "دوستى" پۈرقەتتىن،
جاراكلاپ تىرىككە تەسىر ئېتەر شۇندا مېنىك سازىم.

ھاياتىنىك "بىخى" ھەم قىلسا بېغىم ئىچرە سەمەر پەيدا،
قىزىلگۈلدەك نىھالىكغا جاھان "بۇلبۇل"لىرى شەيدا،
ئەگەر "جۇرئەت" قىلار بولسا، قىلۇر دۇشمەننى ناپەيدا،
كوكەرگەي ئابۇ ـ رەخمەتتىن مېنىك ئازات چاراگاھىم.

رەقىپ ئەمدى ئېلىمگە دىلنى ئارتۇق باغلىيالمايدۇ،
يورۇق دۇنيانى كورگەننى جاھىلەر ئالدىيالمايدۇ،
ئوزى مۇھتاج كىشىلەرنىك ھاجىتىنى قامدىيالمايدۇ،
ئامان تاپماس ئاكا قارشى ئەگەر قوزغالسا "قەھھار"نم.

ئەگەر ھەرقانچە "ز. ق" بولسا، ئېرىيدۇ بىر ناۋا قىلسام،
ساقايتۇرمەن ئەگەر ھەرقانچە "دەرتمەن"گە داۋا قىلسام،
قالۇر ھەيران مۇھەببەت بەزمىسى ئىچرە مەن ساما قىلسام،
غەزەلخانمەن مۇھەببەت ئەھلىدىن بولسا خېرىدارىم.

قانائەت قىلغىچە تەكرىم نىسىپ ئەتكەي ھايات روزى،
تېخى "سەزگۈر" تۇرۇپ تەسۋىرلەر، تىنماي كېچە-كۈندۈزى،
يورۇتماي تارىخىنى توختىماس يىغلاپ قارا كوزى،
سەمەندەردەك① بولۇپ ئوت ئىچرە قالدى ئۇندا جانانىم.

بۇ ئەركىن تۇرمۇشىڭنى توھپە قىل خەلقىڭغە ھەر سائەت،
ئۇمىتسىزلىكنى خەلقىمدىن يىراق قىل، بولما بىتاقەت،
سېنىڭ ھورمىتىڭگە ھېچقاچان يەتمىگەي ئاپەت،
كوكەرسۇن ئابۇ-رەخمەت بىرلەن ئازات گۈلۈستانىم.

غۇرۇرلۇق ئۇيقۇسىدىن تۇرمىسىڭ بۇندىن كېيىن دوستلار،
دىيىلمەسمۇ، سېنى ئوز يولىدا چارچىغان سۈسلار،
خەلققە تۇيغۇ بەر دائىم، سىقىلسۇن بولسا جاسۇسلار،
ساڭا دائىم كۈلۈپ باقسۇن مېنىڭ بۇ يېڭى دەۋرانىم.

قانائەت ئەيلىمەيدۇ نىم شۆھىت دوستلىرىم سەندىن،
ئېلىمنى ھورىيەتكە باشلىغىن، ھېچ قورقما دۈشمەندىن،

① سەمەندەر — ئۆلگەنلەردا بولىدىغان ئوت چاچقۇنى.

دىلىڭدا مەقسىدىڭنى قويما، يازا! چىقماستا جان تەندىن،
دىمەستە باش كوتەرگىن، ئۈيقۇدىن تەڭ يولدا قالغانسەن.

1947 ـ يىل يانۋار، غۇلجا.

«ئۇيغان»!①

ئۇيغاندى "ئۇيغان"، بىرلىككە قورغان،
ئالى تىلەككە يولباشچى بولغان.

ئوتمۇشتە مەيۇس خەلقىمنى ئالداپ،
ئۇخلاتقان ئىدى ئىبلىس ۋە شەيتان.

خەلقىم زۇلۇمدىن جاندىن ئۈمىتسىز،
دەرتلىك يۈرەكلەر زەردايقا تولغان.

---

① «ئۇيغان» ـ 3 ۋىلايەت ئىنقىلاۋىنىڭ تەسىرى بىلەن، ئۇيغانغان ۋەتەنپەرۋەرلەر تەرىپىدىن ئۇرۇمچىدە چىقىرىلغان گېزىت، كېيىن ئىلىغا كوچۇپ كەتكەن.

زارىنى ئىشتىمەس، ھىچ رەھمى ئەتمەس،
زۇلۇمنى كېمىتمەس شۇ ئەسكى دەۋران.

ئاھۇ-پىغانلار تۇرمۇش كۇيىدۇر،
خەلق بىر قەپەزدە تورغايچە بولغان.

يۇز مىڭلىغان خەلق، ئىستەك-سوراق يوق،
زالىم پەلەكنىڭ قۇربانى بولغان.

شۇنداقتىمۇ خەلق ياتماي ئۇمتىسز،
ئەركىنلىك ئىستەپ مەيداندا تۇرغان.

ئاخىر بۇ مەقسەت ئاشقاندا ئىشقا،
خەلقنىڭ يېرىمى تەڭ يولدا قالغان.

"تاڭ ئاتتى، تۇر!....." دەپ تەۋرەتتى خەلقنى،
غەپلەت ئۇيقۇدىن بۇ چاغدا "ئويغان".

كۇندۇزگە قارشى كور شەپەرەلەر،
ئاپتاپتىن قېچىپ، ئىغۋا قوپارغان.

ئىغۋا كۇچىيىپ، ھەددىدىن ئېشىپ،
"ئويغان"نى قايتا يوتقانغا تارتقان.

توسۇن كېلىنده‌ك يوتقانغا بارماي،
"ئۇيغان"بويىچه كه‌ڭلىككه ماڭغان.

تۇننى ياقلىماس، مه‌ڭگۇ ئۇخلىماس،
بىلسه‌ڭ خه‌لق ئۇچۇن، بۇ روهىي ۋەجدان.

غه‌پله‌تته قالغان خه‌لقمنى "تۇر!" ده‌پ،
ئىسراپىل كه‌بى سۇرنى تارتقان.

ئه‌لنى ئويغىتىش، دىلنى يورۇتۇش،
زۇلمه‌تكه قارشى نىشانى بولغان.

يه‌ر، كوك هه‌م دېڭىز كۇنلۇك يولدۇر،
كورگه‌ن خه‌لقنىڭ مېهمانى "ئۇيغان".

ئوتكۇر كوزىده باقسا جاهانغا،
پەرده بولالماس "ئالتاي"، "تىيانشان"①.

ياقلايدۇ خه‌لقنى، سوزله‌يدۇ هه‌قنى،
تېچلىق بىتمنى ئىشقا ئاشۇرغان.

---

① «ئالتاي»، «تىيانشان» (خانته‌ڭرى) — ئولكىلىك گومبنداڭ هوكۇمىتىنىڭ خىراجىتى بىلەن شه‌خسه‌ر ئىگدارلىغدا ئۇرۇمچىده نه‌شر قىلىنغان گېزىت-ژورناللار.

شۇڭلاشقا مەڭگۈ كۈلگەي ھاياتىڭ،
بولسۇن رەقىبىڭ تېز خانىۋەيران.

سەندىن نېم شېھىت كۈتكەن ئۇمىت شۇ،
پارلاق كەلگۈسىڭ بولسۇن پاراۋان.

1947 ـ يىل فېۋرال، غۇلجا.

ۋەتەن مۇھەببىتى

سەندىن ئارتۇق سۆيگۈنۈم يوق بۇيۇك ۋەتەن،
ساڭا پىدا، ساڭا قۇربان جان بىلەن تەن.

سېنى كۈتۈش، سېنى ساقلاش ماڭا بۇ ــ پەرز،
ۋەتەن سۆيۈش ۋەتەن ئۈغلىغا ئەزەلدىن قەرز.

بارلىغىمۇ سېنىڭ ئۈچۈن يارىتىلغان،
تىلەك، مەقسەت ــ بەختىڭ ئۈچۈن قارىتىلغان.

ماڭا سەندىن ئۇلۇغ نېمەت كېرەك ئەمەس،
سېنىڭ ئۇچۇن ئازاتلىغىڭ كۇپايە، بەس!

ھاياتىم ھەم ماماتىممۇ سېنىڭ بىلەن،
سائادىتىم، شاقاۋىتىم① سېنىڭ بىلەن.

كەڭ قوينۇڭدا تۇغۇلغان ۋە شۇندا ئوسكەن،
چىن ئىنسانلىق مەيدانىغا شۇندا چۇشكەن.

شۇنىڭچۇن، بوشاتمايمەن قۇدرىتىڭنى،
جان ـ تەن بىلەن ساقلايمەن ھورمىتىڭنى.

شۇ مەقسەتنى ئورۇندايمەنَ، دەپ نىم شېھىت،
ئارمان يوقتۇر بولسام ئەگەر پۇتۇن شېھىت.

1947 ـ يىل مارت، غۇلجا.

① شاقاۋەت ـــ بەختسىزلىك.

قەۋرىدىن ئاۋاز

سالام سىزگە ئەي يۇرتۇمىنىڭ ئازات ئېلى،
سالام سىزگە باغلىرىمىنىڭ قىزىلگۈلى،
بويۇن قىسماي سايرا باغىنىڭ خۇش بۇلبۇلى،
ئېچىلغاندۇر ئەركىن سايراش هايات يولى.

بىز ئويلىغان: كوكنى دىلبەر جارانگلىتار،
بۇلبۇل سايراپ تاغۇ-دەشتىنى هەم ياڭرىتار،
ئەتراپلارغا مۇڭلۇق مۇقام، ساز ئاڭلىتار،
نە بولغاندۇر، بوغۇلغاندەك سوزلەر تىلى؟

مۇڭلۇق بۇلبۇل گۈلگە تېخى يەتمىگەندەك،
شۇم قۇشلارمۇ گۈل يېنىدىن كەتمىگەندەك،
باغۋەنمىگە ئەركىن هوقۇق ئوتمىگەندەك،
ئەركىن بولسۇن هەر تەرەپكە سوزغان قولى.

نه ئۇچۇن بىز ياتالمايمىز قەۋرىدە جىم؟
خەلقىمىزنى ئالدىمىسۇن "شەيتان رەجىم"،
يۇرگۈزۈلسۇن قېنى تېزراق "ئون بىر بىتىم"،
بولمىسۇن خەلق يەر ئۈستىدە قۇلنىڭ قۇلى.

غاپىل تۇرما! قەھرىمانلار ھېچ تىڭىرقىپ،
كوزۇكنى ئاچ، ئەتراپلارغا تېز-تېز بېقىپ،
تۇر! بۇلبۇلۇم پەرۋاز ئەيلە، قانات قېقىپ،
پۇرسەت ساڭا ھاياتلىقنىڭ ئەركىن يولى.

خەۋەردار بول يوللاردا كوپ قۇرۇلغان دام،
نومۇسسىزلار "چوچۇرنى سانايدۇ خام"،
كۆرەشچان ئەل ھوشيارلىقتا قىلسا داۋام،
ئازدۇرالماس ئۇچ بېشى بار ئىلان يولى.

ئەركىن ھوقۇق ئالمىغۇنچە ئالما ئارام،
ھاياتلىقتا ھەر كىشىگە قۇللۇق ھارام!.....
يۇرتىمىزنى قىلمىغۇنچە خوشال-خورام،
توختىمايدۇ يۇرەكلەرنىڭ ئاققان سېلى.

كىملەر ئۇچۇن جان بەردۇق بىز، ئۇنتۇلمىسۇن؟
قەۋرىمىزگە شاقاۋەتلىك كىر قونمىسۇن!

خزمىتىمىز نام-نىشانسىز يوق بولمىسۇن،
خاتىرلەنسۇن بىز شېھىتنىڭ ئوڭ ھەم سولى.

ئازاتلىق! دەپ، مەيدان ئارا جەۋلان قىلغان،
ۋەتەننى دەپ، خەلقنى دەپ، قۇربان بولغان،
ئاخىر قۇلاق، كوز، بۇرۇنغا تۆپراق تولغان،
بىز شېھىتنىڭ بۇگۈن يەنە سوزلەر تىلى.

ۋەتەننى دەپ ئاققان قانلار بوش كەتمىسۇن،
مىليونلىغان بوزەك ئەلنى قاخشاتمىسۇن،
خەلقىم يەنە ھەر تەرەپلەپ دەرت تارتمىسۇن،
زۇلۇم بىلەن دۇمچەيمىسۇن ئەلنىڭ بېلى.

ئازاتلىق! دەپ، بىز شېھىتلىك نامىن ئالغان،
ۋەتەن، خەلق ئۈچۈن قانغا ھەم بويالغان،
ئەجەل يېتىپ يەر ئاستىدا ئورۇن ئالغان،
رازى بۇڭا ۋەتەن، خەلق، ئەلنىڭ يولى.

لېكىن، بىزنىڭ ئالى تىلەك قېنى بۇگۈن؟
دىمەكچىمىز: ئەلنىڭ دىلى بولسۇن پۈتۈن،
ئۇنتۇلمىسۇن قان يىغلىغان كۈندۇز ۋە تۈن،
يالغۇز بىزگە بەخش ئەمەس ئىلان يىلى.

دۇشمەن يەنە بەختىمىزنى زەبۇن قىلسا،
خەلقىمىزنى بۇرۇنقىدەك يەنچىپ، قىرسا،
ۋەتەن، خەلق دىگەنلەرنىڭ باغرىن تىلسا،
رازى ئەمەس بىز سىلەردىن شىنجياڭ ئۈچۈن.

كاشكى ئەمدى بىز تىرىشىپ، قايتا تۇرساق،
سىزلەر بىلەن كۆرەشلەردە بىرگە بولساق،
بۇنداق يەنە قانچە قېتىم قۇربان بولساق،
بىزنىڭ تىلەك نەق شۇ ئىدى، بولماس ھېچى.

كۆرەش قىلىڭ، قايتماڭ ھەرگىز يولىڭىزدىن!
جان ئايىماڭ، زەپەر كەتمەس قولىڭىزدىن!
قەس قىلسىمۇ دۇشمەن ئۇڭ ھەم، سولىڭىزدىن،
قورقماڭ، كەتمەس يېنىڭىزدىن بەخت دۇلدۇلى.

قوشۇلدۇق بىز مەھبۇسلارنىڭ ئەرۋاھىغا،
ۋاقىپ بولدۇق سولانغانىنىڭ "گۇناھىغا"،
ھەسرەت بىلەن كەتتى ھەقنىڭ پاناھىغا،
"ۋەتەن" ئۈچۈن ئۇلارنىڭمۇ تۇتقان يولى.

يەنە كەلدى ئارقىمىزدىن نۇرغۇن مەھبۇس،

هاياسزلار قوللىردا بولغان مەنھۇس①،
قىلمايمىز بىز بۇنىڭ بىلەن دىلنى مەيۇس،
چۈنكى، بوشاپ قالغىنى يوق خەلقنىڭ بېلى.

يەنە بۇمۇ بولسۇن سىزنىڭ يادىڭىزدا،
ئەۋلادىمىز قالدى سىزنىڭ ئالدىڭىزدا،
سىز ياتقاندا بىغەم مېھمانخانىڭىزدا،
ئوتى ئۈچۈپ، سورۇلمىسۇن كوكىكە كۈلى.

تۈل-يېتىمۇ ئىشكلەردە تەلمۈرمىسۇن،
مەرھەمەتسىز پەلەك خارلىق كەلتۈرمىسۇن،
ئولۇق-كىچىك تىنىپ "ئاھ!" دەپ ئۈمتۈلمىسۇن،
پەريات چېكىپ بوغۇلمىسۇن ئۇلار گېلى.

ئەي نىم شېھىت سەنمۇ قويما زۇلپىقارنى،
تاشلىۋەتمە پىراقىڭدا كويىگەن يارنى،
يولاتمىغىن پاك تارىخقا نومۇس-ئارنى،
بۇزۇلمىسۇن بىز شېھىتىنىڭ قۇرغان ئۈلى.

1947-يىل مارت، غۇلجا.

---

① مەنھۇس — يوق قىلىنغان، ئولتۇرۇلگەن.

خاتا

مەست ـ مۇستە غەرق بولۇپ غەپلەتتە ياتماقلىق خاتا،
يەنى غاپللىق بىلەن ئۇيقۇغا پاتماقلىق خاتا.

يىمەك ـ ئىچمەك ھەممىنى ئوز نەپسى ئۇچۇن توپلۇپلىپ،
بىرگە توققۇز نەرق قويۇپ، پايدىغا ساتماقلىق خاتا.

ئاممىنىڭ ئىمانىغا قەست ئەيلىسە شەيتان لەئىن،
ئاسراپ ئوز ئىمانىنى، كوپتىن كوز ئالماقلىق خاتا.

مەرتسەن، ئەل بىرلەن ئول، بىللە تىرىل ھەم بىللە كۇل،
بىللە يىغلا، ئەلنى تاشلاپ چەتتە ياتماقلىق خاتا.

جان بىلەن تەڭ قولغا كەلگەن راھىتىڭ قەدرىنى بىل!
چۇنكى، مەغرۇرلۇق بىلەن ئەپسانە بولماقلىق خاتا.

خەلقنى دە، تەۋرات① ئوقى، ئىنجىل② يا قۇرئان③ ئوقى،
نىمە قىلساڭ قىل، لېكىن، نومۇسنى ساتماقلىق خاتا.

زارلىنىپ بىچارىلەر غەمدىن كوزىگە ئالسا ياش،
ياش تۇرۇپ، يوشۇرۇن بولۇپ، پىنھاندا ياتماقلىق خاتا.

سەن يىگىت جايىڭدا تۇر، مەزلۇم بولۇپ دەرت تارتمىغىن،
ئەر تۇرۇپ "مەزلۇم!" دىگەن بەتنامنى ئالماقلىق خاتا.

گەر دىسەڭ جېنىم جاپاكارلاردىن جاپا چەكمىسۇن،
كوپكە باق، ئەمما لېكىن، كوك بوككە باقماقلىق خاتا.

غەمخورۇڭ دائىم سېنىڭ غېمىڭنى يەپ زار قاخشىسا،
ئاڭلىماس گاستەك بولۇپ، تاماشا قىلماقلىق خاتا.

چۈنكى، سەنمۇ ئەر ئوزەڭ، ئەردەك ئۇلۇغ مەردانە بول!
تەڭرىنى يادلاپ قويۇپ، تەدبىرنى قويماقلىق خاتا.

تەڭرىنىڭ تەقدىرىنى ئىشلەشكىمۇ تەدبىر كېرەك،
تېرىماي، "ئاش چىقمىدى!" دەپ ئوسەك تاراتماقلىق خاتا.

---

①②③ دىنىي كىتابلار نامى.

"يارىتىشنى ھەق ياراتتى، يارىلىش ئۇزەكدىدۇر"،
بايقىماي، كورۇپ تۇرۇپ قاپقانغا باسماقلىق خاتا.

ۋەدىگە تۇرماق ھەر بىر ئادەمنىڭ شەرەپلىك شەنىدۇر،
باشتا بىر ۋەدە قىلىپ، ئاخىردا بۇزماقلىق خاتا.

چارە يوق بۇزماسقا، گەر چىقسا مۇخالىپتىن بۇزۇق،
تەندە جېنىڭ بار تۇرۇپ، "ئەلھوكمۇ" ئېيتماقلىق خاتا.

قەدىرلىك يۇرت، ئەل ۋەتەنگە نىم شېھىتنىڭ ئەرزى بۇ،
"دات" دېگەنلەر "دادى"نى دالدىغا قاقماقلىق خاتا.

1947 ـ يىل ماي، غۇلجا.

جاۋاۋىم[1]

بىر زاماندا مۇھىت سۈيى چايقاپ ـ چايقاپ،
ئاتقان ئىكەن بىر پاقىنى چەتكە تاشلاپ.

ھەيرانلىقتا ئۇ بىچارە، مەيۈس پاقا،
يول ئىزىقىپ كېتىپ قاپتۇ باشقا ياققا.

كەڭ مۇھىتىم قەيەردە دەپ ھەسرەتلىنىپ،
قاتتىق ئەلەم ئوروۋاپتۇ غەمگە سىلىپ.

يۇرەر ئىكەن ھامان مۇھىت سۈيىن ئىزلەپ،
بوران ـ چاپقۇن توسار ئىكەن ئۇنى يوزلەپ.

---

① 1947 ـ يىلى ئوروۋچى شەھىرىدە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى تەرىپىدىن "ئىسلام دىنىنى ھىمايە قىلىش" نىقاۋى ئاستىدا، بىر ئەكسىيەتچى تەشكىلات قۇرۇلغان. ئۇ تەشكىلات ماڭا خەت يېزىپ مېنى تارتىماقچى بولغان ئىدى. مەن بۇ شەھرىنى شۇ خەتكە رەددىيە ئورنىدا يازغان. — ئاپتور.

بىرىلمەستىن مۇشەققەتكە يۇرگەندە ئۇ،
تۇن كېچىدە يولۇقۇپتۇ كىچىك بىر سۇ.

مۇھتتىن بىر قولتۇق دىگەن گۇمان بىلەن،
سەكرەپ چۈشتى شۇكرى ئېيتىپ زابان بىلەن.

چۈشۈپ باقسا، مۇھت ئەمەس، قۇدۇق ئىكەن،
سۈيى سېسىق، بۇسى يامان بۇزۇق ئىكەن.

چىدىيالماستىن زارلىنىپتۇ خۇدايىغا،
ئىجابەتلىك تەلەپ قىلغان دۇئايىغا.

كېچە - كۈندۈز قۇرۇماپتۇ يىغلاپ كوزى،
ئەلەم بىلەن سارغىيىپتۇ گۈلدەك يۈزى.

بۇندىمۇ بىر مىسكىن پاقا ياشار ئىكەن،
"غەنىمەت" دەپ قۇدۇق سۈيىن ئاشار ئىكەن.

مۇساپىرنىڭ قىلغان يىغا - زارىن ئاڭلاپ،
كەپتۇ يۇگۇرۇپ، بىچارىنىڭ ھالىن سوراپ.

ـــ بۇ كەڭ جاھان، نېچۈك ئاڭا پاتماس جانسەن؟
شۇكرى ئېيتماي ئۇ نىمەتكە، بەك نادانسەن!

ـــ يامان سېسىق ئىگەن بۇ جاي ھەم تارچىلىق،
ھوكۇم سۈرەر ئىكەن دائىم ئاچارچىلىق.

مۇھىت دېگەن كەڭ جاھاننىڭ پەرزەندىمەن،
مىليون ـ مىليون يۇرتداشلارنىڭ دىلبەندىمەن.

بۇنى ئاڭلاپ قۇدۇقتىكى مىسكىن پاقا،
ـــ ئەي مۇساپىر، كوزۇڭنى ئاچ! باق بۇ ياقتا، ـــ

دەپ قۇدۇقنىڭ بۇلۇڭىغا بارماق تىرەپ،
ـــ مۇھىتىڭنىڭ سۇيى شۇنچە كىچىكمۇ؟ ـــ دەپ.

قىچقىرىپتۇ: ـــ ئەي مۇساپىر، كەل! ـــ دەپ ئۇنى،
كورىستىپتۇ بىر پىيالە مىقدار سۇنى.

مېھمان پاقا دەپتۇ: ـــ مۇھىت كەڭ بىر جاھان،
بۇ قۇدۇقتەك كۇن نۇرىدىن ئەمەس پىنھان.

بۇنى ئاڭلاپ، مىسكىن پاقا بوپتۇ خاپا،
نەسىھەتلىك سوزلەر بىلەن قىپتۇ تاپا.

ـــ بۇندىن چوڭمۇ سۇ بولامدۇ؟ بۇ ـــ قۇرۇق گەپ،
ساراڭمۇ سەن، كوپ سوزلەيسەن، ئەي بىمەدەپ.

مۇندىن ئارتۇق لەززەتلىك سۇ نەدە بولسۇن؟
ياقمىغانلار دىلى دائىم غەمگە تولسۇن!

* * *

غېرىپ پاقا كورگىنى شۇ كىچىك قۇدۇق،
ئەتراپىدىن كورۈنمىگەچ ھىچبىر يورۇق.

ئىشەنمىگەن مۇھىت دېگىز بارلىغىغا،
ئىمان ئېيتماس تەبىئەتنىڭ يارلىغىغا.

مېنى سورىساڭ، بۇرۇن تاشلاپ تار قۇدۇقنى،
دورۇپ قالدىم مۇھىت ئوخشاش كەڭ يورۇقنى.

دىلىم مۇھىت لەززىتىنى تېتىپ قالدى،
تار قۇدۇقنىڭ ئىشقى دىلدىن كېتىپ قالدى.

دىمەك، قۇدۇق تۇڭدە بىر مىسكىن پاقا،
كۇركىرايدۇ: "كېلىڭ!" دەيدۇ ئۇشبۇ ياققا.

سىز كۇركىراپ مېنى ئېلىپ بارالمايسىز،
ئىنشائاللا، ئەمدى قىلتاق قويالمايسىز.

بۇگۇنكى كەڭ مۇھىتتا مەن ئۇزگىنىمدە،
ئەركىن ھايات بەرمىسىنى تۇزگىنىمدە.

ـــ بارالماسمەن تار قۇدۇققا، جاۋاپ مانا،
چۇشمەسمەن ئۇ، سېسىق قۇدۇق ئىچرە يانا.

دىمغىمدا ھازىرمۇ بار سېسىق بۇيى،
كورمىسەممۇ ئېسىمدىدۇر: "تىنىق" سۇيى.

تەنلىرىمدە زەھەرلەنگەن ئىز تېخى بار،
ئەركىنلىكنى سېتىش ماڭا نومۇس ۋە ئار.

ماڭا سىگمەس، سىزگە سىگگەن ئۇ سېسىق سۇ،
شۇنچە بولار، جەھەننەمدىن چىقسىمۇ ھو.

قۇلاق سېلىڭ، نىم شېھىتتىن بۇدۇر جاۋاپ!
سىز كۇركىراپ تاپالمايسىز پەقەت ساۋاپ .....

1947 ـ يىل ئىيۇل، غۇلجا.

غەلەت[1]

سەن خەلقتىن زارلىنىپ قىلغان شىكايەتىڭ غەلەت،
ئەل بەختىنى قارا دەپ قىلغان خىيالاتىڭ غەلەت.
ئەلنى سەن قۇربان قىلىپ تاپقان ئىنابەتىڭ غەلەت،
قوي تۇرۇپ، سەن بورىدىن ئالغان ھىمايەتىڭ غەلەت.

ئەر ئەمەستۇر ئول كىشى كوكسىدە ۋىجدان بولمىسا،
تائىتى بولماس قوبۇل كۆڭلىدە ئىمان بولمىسا،
قىش ۋە ياز ئىشلەپ تۇرۇپ، ئويىدە بىر نان بولمىسا،
ئول گادايدۇر، كوز بويىاپ "دىخان" دەپ ئىپتقانىڭ غەلەت.

جانغا-جان ھەمرا بولۇپ، تەن ئىچرە بىر ۋىجدان كېرەك،
ئىلمى تەرىيابۇتقا ئالدانماس ھەر كىشى بولسا زىرەك،

---

[1] بۇ شېئىر مەسئۇتنىڭ رەئىس بولغانلىغىغا قارشى يېزىلغان — ئاپتور.

جان بولەكنىڭ، تەن بولەكنىڭ، بۇنداق ئىنسان نە كېرەك،
سەن جەھەننەمدە تۇرۇپ، جەننەت ھىكايەتىڭ غەلەت.

پادىشالىق بولمىغاي، قان يىغلىسا خەلقى داۋام،
زەررە راھەت تاپمىسا، ئالۋان ـ سېلىقتىن خاسۇ ـ ئام،
ئوق، قىلىچ، جادۇ بىلەن خەلقنى ئۆزىگە قىلسا رام،
باش بېرىپ، تاجى كىيىپ، "شاھ!....." دەپ ئاتالغانىڭ غەلەت.

"شاھ!....." بولۇر شۇنداق كىشى خەلق يىغلىسا، تەڭ يىغلىغان،
تەڭ ياشاپ، تەڭ كۈلۈشۈپ، ئورتاق مۇھەببەت باغلىغان،
خەلقنىڭ بەختىنى، ئوز بەختىدىن ئۈستۈن چاغلىغان،
بۇ سۈپەتلەر بولمىسا، قىلغان بايانىڭ غەلەت.

بوينى سىمدا باغلانغان قورچاققا سەن بولدۇڭ مىسال،
بولمىسا ئوزىدە جان، مەقسەتكە ئول بولماس ۋىسال.
گەر ھەقىقەت بولمىسا ھەر بىر سوزى بولغان ئوسال،
مىللىتىڭدىن ۋازكېچىپ، مىللەتچى دەۋايىڭ غەلەت.

خەلقنى ئالداش يولىدا گەر قۇرسىمۇ تۇرلۇك پىلان،
تەخسىگە چوغنى ئېلىپ، خەلققە دىسە: "يەڭ، بۇ چىلان"،
بەرىبىر گىرىم بىلەن رەڭ ئەيلىگەن ئۇچ باش ئىلان،
خەلقنى ئوت ئىچرە تارتىپ كورگەن ھالاۋەتىڭ غەلەت.

مەقسەتلىك خەلق ئىچىگە پەيدا قىلىش بولگۇنچىلىك،
"يېتىمەن" دەپ ئويلىما بۇ ئىشقا تا ـ ئولگۇنچىلىك،
ئىتتىپاق خەلقىم، ئاراش يوق تامچا سۇ كىرگۈنچىلىك،
كېمىگە چاشقان سولاپ، سەن توشۇك ئەتكەنلىك غەلەت.

چۈشىدە كورگەن ئەپەندى، قولىدا بولغان خوراز،
ئىككى تەڭگىگە ساتمىغان، "قوشقىن" دىگەن بۇنىڭغا "ئاز....."
سىلكىنىپ ئويغانسا يوق، قولىدا پۇل ياكى خوراز،
ساڭا بۇ تەمسىل دىسەم، كوزۈڭنى يۇمغانلىك غەلەت.

زۇلمى بىرلەن قورقىتىپ، خەلق مېلىنى ئالسا بۇلاپ،
سالسا ھەر تۈرلۈك سېلىق، ئۈست ـ ئۈستىگە ئۈزمەي ئۇلاپ،
كىمكى سوز ئاچسا ئۇنى شۇڭگەن تۈتۈپ قويسا سولاپ،
خەلق قېنى بىرلەن سۇغارغان باغۇ ـ بوستانلىك غەلەت.

ئوز ۋۇجۇدىن ھەر كىشى قورچاقتىن ئەتسە ئىمتىياز،
كوپچىلىككە خىزمەتىن بېغىشلىسۇن قىش ھەمدە ياز.
قارغۇدىن قۇيماق تاما قىلماقتىن ئەتكەي ئېھتىراز،
ئوز ئېلىڭنى چەتكە تاشلاپ، پاختا ئاتقانلىك غەلەت.

نىم شېھىت رازى ئەمەس "ئىملاچى" ئىستىلاسغا،
سالمىغاي ھەرگىز قۇلاق "ئولۇسچى"نىك ئىغۋاسىغا.

باشلىدىم قارشى كۆرەش شەيتان لەئىن ۋەسۋاسىغا،
بۇ كۆرەشكە قارشى قويغان ئەمرى، پەرمانىڭ غەلەت.

1947 ـ يىل، غۇلجا.

ئالدىدا

مەن نىگارىمنى كورەلمەي چەرخى بىداد ئالدىدا.
كېچە ـ كۈندۈز زار ئەيلەپ بولمۇدۇم شاد ئالدىدا.
كوكسىمە تاشلار ئۇرۇپ ھەم ئەيلىسەم داد ئالدىدا.
پاتمە، ئىخلاس ئوقۇبان ۋىردى ئەۋراد① ئالدىدا.
بىر كورەرمەنمۇ يېلىنسام پىرى ـ ئۇستاد ئالدىدا.

ئەي تىيانشان توسما يارىمنىڭ جامالىن بىر كورەي،
تۇغۇلۇپ ئوسكەن يېرىمنىڭ تۇپرىغىن كوزگە سۈرەي،
يولىدا توھپە ئۈچۈن "باش قوي" دىسە، جاننى بېرەي،
توسما يولنى مەن بېرىپ دىلبەر ىلەن بىللە يۈرەي،
كونمىسەڭ رەسۋا بولۇرسەن تىغى پەرھاد ئالدىدا.

---

① ۋىردى ئەۋراد ـــ دۇرۇت.

ئەي سەنەم مەندىن كۆڭۈلنى ئۈزمىگىن "كېچىكتى" دەپ،
"ئاھ ئۇرۇپ ھەسرەت چېكىپ، بولالمايىن زېرىكتى" دەپ،
شۇم رەقىپلەرگە مېنى تاشلاپ ھامان "تىرىكتى" دەپ،
ئويلىمايمەن ھېچقاچان رەقىپ بىلەن "بىرىكتى" دەپ،
يىمىرىلۇر تاغدەك توسالغۇ ئادىمزاد ئالدىدا.

يوللىغىن بادى سابادىن ھالى ـ ئەھۋالىڭ بىلەي،
دوستلىرىڭدىن ياردەم ئال، مەنمۇ ھەم بىردەك تىلەي،
بۇ تىلەكتە جەۋرى ـ مېھنەت كەلسە راھەت دەپ بىلەي،
شامدەكى پەرۋانىدەك بېشىڭنى دائىم چورگىلەي،
گور تىلەر دۇشمەنلىرىڭ سەن قەددى شەمشاد ئالدىدا.

مەن بارۇرمەن ئاقىۋەت توسالغۇنى بىتچەت قىلىپ،
دۇشمىنىڭنىڭ گورىغا يەردىن، ھاۋادىن ئوت يېقىپ،
غاقىراپ كوكتە ئۇچۇپ، بۇلۇت مىنىپ قانات قېقىپ،
مۇككىلى توشۇك تاپالماي، قان يۇتار شۇندا رەقىپ،
پۇت ـ قولىن بوقتان گۇناكارلارچە جاللاد ئالدىدا.

ئۇزىگە رام قىلسىمۇ دۇشمەن تىغلە قورقۇتۇپ،
پۇل بىلەن ئالداش بىلەن ۋە ياكى جادى ئوقۇتۇپ،
ئالدىنىپ كەتمە! ماڭا بولغان ئىشەنچىڭ يوقۇتۇپ،
دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى زاغۇ ـ زۇغەنغە① چوقۇتۇپ،

① زاغۇ ـ زۇغەن ـــ قاغا ـ قۇزغۇن.

مەن خىجالەتتىن چىقارمەن سەن پەرىزاد ئالدىدا.

مەن يېتىپ بارغۇنچە، ئۇندا سەنمۇ مەيۇس ياتمىغىن،
مېنى "كەلمەس"دەپ، ئۇمىتسىزلىك لېيىغا پاتمىغىن،
تاقىتىڭ بارىچە تەۋرەن، كۈرىشىڭ توختاتمىغىن،
ئالدىنىپ دۇشمەن سوزىگە نومۇسنى سەن يوقاتمىغىن،
ئىلىنۇر قاپقانغا ئاخىر تۈلكە سەييادە ئالدىدا.

بىلىمەن سەندە رەقىپگە بېرىلىشتىن يوق ئەسەر،
ئالدىنىپ قالما رەقىپگە، ئاقىۋەت بېشىڭ كېسەر،
تاپسا پۇرسەت بىر كۈنى، شەك يوقكى، مۇڭگۈزسىز ئۇسەر،
مەن كۈرەشنى تاشلىمايمەن، ئۇلسەم ئەۋلادىم ئوسەر،
ئىنتىقام دەۋاسى قوزغالغاي شۇ ئەۋلاد ئالدىدا.

ۋاق يېقىندۇر سەۋرى قىل، دۇشمەن يۇرەكنى تىلسۇن،
ۋەھشى ھايۋانلار كەبى غۇنچەكنى قۇربان قىلسۇن،
گەرچە بوغىزلىدىن زۇلۇم قارمىغىدا ئىلسۇن،
ئادەم ـ ئىنسان كورمىگەن قاتتىق زۇلۇملار قىلسۇن،
ناھەقلىقەتلىك زەبۇندۇر، ئاخىرى داد ئالدىدا.

ئەي كۇچار، ئاقسۇ، خوتەن، قەشقەر تولا قان يىغلىما!
دۇشمىنىڭدىن زارلىنىپ، ئوتلۇق يۇرەكنى تىلغىما!

① سەييادـــ ئوۋچى.

"مېنى كوپ كېچىكتى" دەپ بۇتناپ بويۇننى تولغىما!
دىل ئۇزۇپ، مەيۇس بولۇپ، پاك تارىخىمنى بۇلغىما!
ئىنشائاللا تېز بارۇرمەن چەرخى بۇنياد﴿1﴾ ئالدىدا.

مەن بارۇرمەن يەر، ھاۋادىن ھەم تىيانشاندىن ئوتۇپ،
مەن بېرىشقا ۋەدە قىلغان ئانت ئىچىپ، قۇرئان تۇتۇپ،
مەن بارۇرمەن دۇشمىنىڭنى تەسلىم قىلىپ ھەم يوقۇتۇپ،
بارىمەن ياتماي پىراقتا، "ئاھ" ئۇرۇپ قانلار يۇتۇپ،
ئەركسىزلىك، ئىخ، ئولۇمدۇر ھور ۋە ئازاد ئالدىدا.

يارغا يەتمەك ئاسان ئەمەس، جان بېرۇر، يا — جان ئالۇر،
دىلربا ۋەسلىگە ئاشىق قانچە قۇربانلار چالۇر،
مۇنداق ئاشىقلار ئەبەت دۇنيادا مەشھۇر نام ئالۇر،
مۇنداق ئاشىقلار مۇھەببەت سازىنى تىنماي چالۇر،
نىم شېھىتلەرمۇ تىرىلگەي سازى ئىمداد ئالدىدا.

1947 ـ يىل نويابىر، غۇلجا.

﴿1﴾ چەرخى بۇنياد — مەۋجۇت دۇنيا.

خەت

چىن مۇھەببەتلىك كۆڭۈلدىن مەن يازاي يارىمغا خەت،
دەردى ھىجران ئوتىدا قالغان ئۇ دىلدارىمغا خەت.

ئاپتاپ ھوسنۇڭگە تەشنا سەن پەرىنىڭ ئىشقىدا،
مۇپتىلا قىلغان جېنىمنى رۇزى رۇخسارىمغا خەت.

گەرچە مەن مەجنۇن دىسەم، تۇرغان يېرىم چول - دەشت ئەمەس،
جەننەتۇل پىرداۋسىدىن① ئول كوزى خۇمارىمغا خەت.

لەيلى دەپ ئېيتاي دىسەم، لەيلى نېچۈك چولدە ياتۇر،
شۇم بوران-چاپقۇن چول ئەتكەن بەلكى گۈلزارىمغا خەت.

---

① جەننەتۇل پىرداۋسى — جەننەتلەردىن بىرىنىڭ ئىسمى.

كويمىگمدىن تاڭ قالۇر پەرھات، لېكىن مەن تاغدا ئەمەس،
ئۇخلىماي تۇنلەردە ياد ئەتكەن ئۇ بىدارىمغا خەت.

سېنى "شىرىن" دەپ ئەگەر ئېيتسام مۇناسىپ بولمىغاي،
خىسراۋ زۇلمىدىن خاراپلاشقان ئۇ بازارىمغا خەت.

ۋاھ.....دەرىخا ئويلىسام ئوتمۇشتىكى ئاشق ئىشىن،
چولدە ئاشقلار يازاردى، باغدا رەيھانىمغا خەت.

بۇ نەچۈك ھالدۇر، يۈرەر مەئشۇقى سەرگەردان بولۇپ،
باغۇ-بوستاندىن يازارمەن سۈيگۈ دەپ زارىمغا خەت.

تۇندە ئاي بەرمەكتە دېرەك يارىمنىڭ جامالىدىن،
ئاي ئۈزەڭ يەتكۈز ببرىپ، مەندىن ۋاپادارىمغا خەت.

كاج پەلەكنىڭ قانچە قىلسا ئوتمىگەي گال كاتىرسى①،
ھېچ كېسەلمەس، مەن ئەگەر يازسام شېكەر خادىمغا خەت.

ئاق بەدەن قىزلار بويۇنچاق تاقسا مەرۋايىت تىزىپ،
چىشلىرىڭدىن بەلگە دەپ، يازسام پىداكارىمغا خەت.

---

① كاتىرسى — تومۇر تاقىدىن ياسالغان بالىلار پىچىغى.

نەرە تارتسام، غاقىراپ چىقسا تىيانشاندىن سادا،
گۈلدۈرلىگەن كوكتەك بولۇپ، يەتسۇن دىل ئەسرارىمغا خەت.

ھور بولۇپ ئاھىم ھاۋانى قاپلىسا ئوتلۇق تۇمان،
"يەر يۈزىن بوشات!" دىگەندەك تەگدى ئەغيارىمغا① خەت.

نىم شەھەت تويماس ھاياتنىڭ ئىشقىغا، تارتسا ئەلەم،
چۈنكى قەلبىمدىن "ۋەتەن" دەپ ئالدى ئىقرارىمغا خەت.

1947 ـ يىل دىكابىر، غۇلجا.

قەلەمنىڭ توۋسى

كەچۈر ۋەتىنىم تارىخىمنىڭ قارىسىنى،
ساقايتۇرغىن يۈرىگىمنىڭ يارىسىنى.

مېنىڭ ئىشىم ئەزەلدىن ئىدى ھەقنى يېزىش،
بەش ـ ئون يىلدىن بولدى ئىشىم "ئورا" قېزىش.

---

① ئەغيار ـــ غەيرى ـ ياتلار.

سېنى سۆيگەن ئەۋلادىڭنى "خائىن!" دىدىم،
"ۋەتەن!....." دىسە، "فاراڭغۇ ئوي جايىڭ" دىدىم.

خاتىرجەم ياتقۇزمۇدۇم ھېچ ئادەمنى،
بەختىن بۇزۇپ، يوللاپ پىغان ۋە ماتەمنى.

ھەقىقەتچى بولسا ھەركىم، يا — زىيالى،
كېچە-كۈندۈز مەندىن قورقۇش بولدى ھالى.

"دىخان" دىسە، يازدىم ئاڭا تۇرلۇك توھمەت،
خوتۇن ئوغۇل-قىزلىرىغا سالدىم كۆلپەت.

"نىسەن"گە① دەپ يازدىم ئۇنىڭ بار-يوقىنى،
شۇنداق بوغدۇم خەلقەرنىڭ ھوقۇقىنى.

سودىگەرنى تۇنجۇقتۇرۇش تېخى ئوڭاي،
"پىڭجا" دىسەم سارغىياتتى گۈلدەك چىراي.

ئالىملارغا "خۇراپى" دەپ توقۇپ توقۇم،
ھاپىزلارغا "خەلق يىغدى" دەپ ئارتتىم ئوقۇم.

---

① نىسەن — مال-مۈلۈكنى مۇسادىرە قىلىش.

خەلقنى بوغدۇم ئەركىنگىنە دەم ئالدۇرماي،
چوڭراق تىنسا سولاپ قويدۇم، بىر سوز سورىماي.

"سوزلىگەننى تىلدىن تۆتۈپ ئاسسۇن!" دېدىم،
"شۇك تۇرغاننى گاڭزىلارغا باسسۇن!" دېدىم.

ئىلدام ماڭسا، ئەمرى قىلدىم: "كېسىك ئاياق!"
ئاستا ماڭسا، سېلىك دېدىم: "قاتتىق تاياق!"

دېمەك، مەندىن ھېچكىم ئامان قالغىنى يوق!
نەگە بارسا ئايىغىغا قازدىم قۇدۇق.

ھېچبىر كىشى ھەقىقەتنى سوزلىيەلمىدى،
مەندىن ئامان قېلىشنى كوزلىيەلمىدى.

نىمە يازسام "ياخشى!" دىدى قورقۇپ خەلق،
شۇنىڭ ئۈچۈن، خەلققە سالىدىم سانسىز سېلىق.

بۇ توغرىلىق ھېچكىم سوئال بېرەلمىدى،
كوپچىلىك خەلق ھەقىقەتنى دېيەلمىدى.

قانداق قىلسۇن، سوز قىلىشقا چارىسى يوق،
"لام-جىم" دىسە، جايى زىندان ياكى بىر ئوق.

يۇرىگىمگە. ياكى خەنجەر قادالمىدى،
خەلقىمزمۇ بۇ ئەھۋالغا چىدالمىدى.

ئاخىر بولماي بىرلىكتە خەلق قوزغۇلۇشتى،
"ئازاتلىق!" دەپ، ھەق مەيدانغا چىقىپ ئۆيۈشتى.

ئىشقا ئاشتى خەلقەرنىڭ بۇ تىلىگى،
ئازات بولدى بۇ ئولكىنىڭ بىر بولىگى.

خىجىل ھازىر ۋەتەن سېنىڭ ئالدىڭدا مەن،
"توۋا" قىلدىم، ئەپۇ قىلغىن ئىلكىڭدە مەن.

نەچچە يىللىق قىلمىشتا مەن جىنايەتكار،
يۇزۇم قارا شەرمەندە ھەم خىيانەتكار.

توۋا قىلدىم كەچۈر ۋەتەن، كەچۈر ۋەتەن!
چۈنكى، مەن بىر قۇرۇق تومۇر، جانسىز بەدەن.

بەلكى مېنى ھەر تەرەپكە ئىشلەتكەن قول،
بەلكى قولنى ھەر كەتكە كەلتۈرگەن پۇل.

بەلكى جانىڭ تاناۋنى تارتىپ قويغان،
بۇ ئۇچىگە شۇ ئىشلارنى ئارتىپ قويغان.

مېنىڭ توۋام كىنايىدۇر يازغۇچىدىن،
"ئاقچىنى" دەپ ھەقىقەتتىن ئازغۇچىدىن.

ئازات بۇگۈن، نىم شېھىتنىڭ ئىلكىدىمەن،
ۋەتەن سۈيەر خەلقچىلىنىڭ سىلكىدىمەن①.

1948 ـ يىل يانۋار، غۇلجا.

ئايرىلدىم

ۋاپا دۇنياسىدا مەغرۇر شۇڭقارىمدىن ئايرىلدىم،
مۇرۇۋەت بوستانى يېنىدا گۈلزارىمدىن ئايرىلدىم،
سۈيۈملۈك جان ئانام يەنى جىگەر زارىمدىن ئايرىلدىم،
زامانىنىڭ كاجلىغىدىن جەۋرىلە يارىمدىن ئايرىلدىم،
ئوسكەن يېرىم ئوي ھەم ماكان ـ جايىمدىن ئايرىلدىم.

---

① سىلكى ـ ئىختىيارى.

خەلقنىڭ غەيرىتى كوپتۇر، ئۇمتنى زادى ئۇزمەيمەن،
شەرەپلىك تارىخمنى قارىلاپ مەن ئەھدى تۇزمەيمەن،
يەنە ۋەتەن خەلقىمنىڭ ئەھدىسىنى ئەسلى بۇزمايمەن،
پەقەت گەپ بىر، ياش توكمەيمەن، سوزۇمنى ھەمدە سوزمايمەن،
كۇرەش مەيدانىدا قادىر ئىلى جانىمدىن ئايرىلدىم.

ئۇمىدىم كوپ بۇ دۇنيادىن قىلۇرمەن تاغنى تاغاقتەك،
رەقىپنىڭ پوستىنى ئاشلاپ، تۇلۇم ئەيلەيمەن ياغاقتەك،
ھارام قان ئىچكۇچلەرنىڭ تىلىپ باغرىنى باغاقتەك،
سۇغارسام تىللىرىنى ئاجىز قىلىپ قەلبىنى "قاماق"تەك،
دىمەسمەن دەل شۇ چاغدا گۇل ـ گۇلۇستانىمدىن ئايرىلدىم.

ئەدەپسىزلىك دىمەك دوستلار، مېنىڭ دەۋالىرىم چىنىدۇر،
زەھەرلىك ئەجدىھانىڭ نەشتىرىن ئالماق مۇمكىندۇر،
تىلەكسىمگە قوشۇلغان دەرتمەندۇر ھەمدە مومىندۇر،
يېرىم مۇنبەت، ھوسۇلى مول، نىگە ئەل ئاچ ۋە مسكىندۇر،
ئاسارەت كوچىسىدا مەن يىگەن نانىمدىن ئايرىلدىم.

جاھان ئەھلىگە ئوخشاش يەر يۇزىدە مەنمۇ ئىنسانمەن،
تىرىكلىكتىن ئەسەرلەر قالدۇرۇشقا ھەم تىرىشقانمەن.....
تېخى ئوز ۋاقتىدا دۇنيا بېشىغا تاجىلەر قىسقانمەن.....
نىمە بولدى بۇ كۇنلەردە زۇلۇم ئىلكىدە ۋەيرانمەن؟!
ئەجەپ خارلىقتا قالدىممەن، يېرىم جانىمدىن ئايرىلدىم.

تىلەكمدۇر تەڭرىدىن، كەتمگەيمەن ئۇشبۇ دۇنيادىن،
يوقاتماي بۇ يەرىمدىن تىرىك تاپلار بىخى بۇنيادىن①،
تەلەپ قىلماي تېخى ئاندا زۇلۇم چەككەن خەلق دادىن،
جاھان ئۇنۇانىغا يازدۇرمايىن ئاخىر ئىلىم ئاتىن،
دىگەيمۇ شوندا ھەم ساتقۇن تىرىك تاپمەدىن ئايرىلدىم.

ئىلىم ھۇشيارلىقتا ئېھتىياتتا باسسا ھەر يەرنى،
زەئىپلەرمۇ تەۋەللۇت② ئەيلىسە رۇستەم سۇپەت ئەرنى،
ئىككىنچى كورمىسە خەلقىم بۇ كۇندەك ئەسكى مەزھەرنى③،
كورۇپ خەلقىم سۇيۇنسە ئۇز ئىچىدىن تۇزگەن ئەسكەرنى،
دىمەيمەن شۇندا كەتسەم ئەمدى دۇنيايمەدىن ئايرىلدىم.

مىراس قىلسام تېخى ھەم شۇندا ئەركىنلىكنى ساقلاشنى،
بۇ ئوتكەن نەچچە يۇز يىللىق قارا تارىخنى ئاقلاشنى،
سوۋېت خەلقى كەبى بىرلىك باراۋەرلىكنى ياقلاشنى،
ئۇگەنسە خەلقىمىز تارىخنى ئوقۇدىن ۋاراقلاشنى،
بۇ ئىشلاردىن بۇرۇن ئولسەم، مەن ئارمانمەدىن ئايرىلدىم.

ئەجەپ ياتتۇق ئاسارەتتە پەلەكتىن ئاشتى ۋاي داتلار،
قۇلاق سالمايدۇ بۇ زالىم، تامام خەلق قىلسا پەريادتلار،

---

① بىخى بۇنيا — بىخ ۋە يىلتىز.
② تەۋەللۇت — تۇغۇش.
③ مەزھەرنى — سەت كورۇنۇش.

ياۋايىدۇر ئۇ، بىر ئادەم سۆرەتلىك ۋەھشى جاللاتلار،
ئەزىز جانلارنى قۇربان ئەيلىمەكتە بەلكى ساييياتلار،
بۇ شۇم قۇشلارنىڭ زۇلمىدىن چىمەنزارىمدىن ئايرىلدىم.

قۇتۇلماق يولىن ئىستىگەن جانلار قېنى دەريا كەبى ئاقتى،
ئۇنىڭ تەۋەلىرىگە زۇلۇمنىڭ ئوتلىرىن ياقتى،
ۋاپاسىز شۇم پەلەك ھەم شۇنچە چاغ سول كوز بىلەن باقتى،
ئېلىم قەلبىدە ئورناشقان ساداقەتلىك ئويىن چاقتى،
شۇنىڭچۇن، قۇل بولۇپ مەن دەرتكە دەرمانىمدىن ئايرىلدىم.

چىدىيالماي ئاخىرى قۇللۇققا قارشى قايىندى ۋىجدان،
جىگەر لەختە ـ لەختە ھەم يۇرەككە تولغان ئەردى قان،
جىنازا، گور، كېپەن قىلماي، يۇغۇشتۇرغاچ قارا زىندان،
باراۋەرلىك ساداسىغا قوشۇلماي قالمىدى بىر جان،
كىرىپ مەنمۇ بۇ يول ئىچرە كاساپاتىمدىن ئايرىلدىم.

بېرىپ ئېيتقىن سابا خەلقىمغە غەپلەت ئۇيقۇدىن تۇرسۇن!
جاھان خەلقىغە ئوخشاش ھوريىەتتىن بازار قۇرسۇن!
ئېزىلگەن ھەممە مىللەتنى بۇ بازارغا ئۇيۇشتۇرسۇن!
چۇشەنمەسلىككە يول قويماي، تۇرۇپ بىر ـ بىر تونۇشتۇرسۇن!
يېقىن تارتسۇن كىشىنى، ئېيتسا مەن ئەزايىمدىن ئايرىلدىم.

قوبۇل تۇت! ئەھلى دەرتىمەن نىم شېھىتتىن ئۇشبۇ بۇيرۇقنى،
يوقات تېز بۇ زىمىندىن مۇستەبىتنى ھەمدە قۇيرۇقنى!
تام خوشنالىدىن سوراپ بىل! ئەمەلدە يول ۋە يورۇقنى،
كۆرەش بازاردا يوق ئەيلىگىن باشتىكى بۇ خورلۇقنى!
تولا ئۇخلاپ قارا باسقاچ قەدىردانىمدىن ئايرىلدىم.

1948 ـ يىل فېۋرال، غۇلجا.

غەزەل

تەنە ئورماڭ ئەي قېرىنداش تاڭ يورۇشنىڭ ئالدى بۇ،
ئاتسا تاڭ، كەتسە قاراڭغۇ، ئاپتاپقا روبىرۇ.

تۇندە ئۇچقان شەپەرەڭنىڭ كوزى بولسا نابىنا،
تۇندە جەۋلان ئەيلىگەن جىن ئىستىسە ئەلدىن پانا.

ئىنتىزارمەن بۇ يورۇق تاڭ تېز ۋۇجۇتقا چىققۇسى،
يوق بولۇر تۇنلەردە يوتقان ئىچرە جىنلار قۇتقۇسى،

قىلما ئازات بۇلبۇلۇڭنى ئۇچمىدىك دەپ تەنە-بەند،
چۇنكى، مەن ئازات، قەپەزلەر ئىچرە بەند.

قۇتقۇزۇش بۇرچۇم مېنىڭ بىبەھرى زىنداندىن ئۇنى،
بۇ تىلەككە يەتمىگۈنچە ئۇخلىمايمەن بىر تۇنى.

سۇندى مەنھۇس شۇم قەپەزدە نەچچە بالداق زور بىلەن،
بېكىتەلمەي قالدى سەييياد نائۇمىت ھەم تور بىلەن.

جانغا ئاپەت بۇ ھاياتلىق قالسا قەدىاش قۇل بولۇپ،
لايىق ئەمەس بىزگە خوشال سايرىماق بۇلبۇل بولۇپ.

ئەي قەپىنداش رەھمىدىن يىغما ئىلكىڭ بۇ زامان،
مېنى كورمەك ئىستىسەڭ ئال قولۇڭغا زەپىران.

رازى ئەرمەس راھىتىمگە ئەلنى ئازات ئەتمىسەم،
توختىمايمەن بۇ كۇرەشتىن تا ــ ئۇمىتكە يەتمىسەم.

چۇنكى، قۇدرەت، شانۇ-شەۋكەت، ئارۇ-نومۇس مەندە بار،
نەچچە ۋاقتىن يۇز ئورىگەن بەخت- تەلەي ئەمدى يار.

ماڭا قوللۇق بەك ئۇياتتۇر "ئاھ!....." ئۇتمۇشتىن پانا،
ئابرويۇم بولدى قۇربان، بۇ نەيەڭلىغ زور گۇنا.

ئورتەدى دىلنى زۇلۇمنىڭ دوزىخى دۇنيادا ئىخ،
زۇلمى بىرلەن ھەم يۇرەككە "سەۋرى"دىن سانچىلدى زىخ.

ۋاي دىمەسلىك پەرز ماڭا، يارسا كوكرەكنى زۇلۇم،
نارىزالىق چوڭ گۇنادۇر، گەرچە بەخش ئەتسە ئولۇم.

بەلكى ئەۋلاتلارغا مىننەت گور،كىپەندىن يوق غېمى،
ھەم جىنازا كوتىرىشكە لازىم ئەمەس ئادىمى.

تېخى ئەۋلات مال بولۇشمەك، تەقسىم ئەتمەكتىن خالاس،
چوڭ مىراسخور بولدى "نەسەن" خەلقتە بىر پۇل ئۇخلىماس،

سەنمۇ بۇندىن ئاز مۇقەددەم مەندىن ئوتەر خار ئىدىك.
گۇل ـ گۇلۇستان سوزى قايدا، ياپرىغىغا زار ئىدىك.

قايسىڭ چاغ تۇغدى قۇياش، تۇتتى قولۇڭنى پاسۋان،
بەس شۇ سائەت ساڭا ئازات بولدى ئۇنۇڭان داستان.

ئىستىگمدۇر سەن كەبى ئازات ياشاش گۇلشەندە شات،
دەل شۇ مەقسەت ئۇستىدە قىلماقتىمەن تىنماي جاھات.

ئىنشائاللا، ئاندا بېغىم ئىچرە ياشنار لالە ـ گۇل،
بولمىغاي بۇلبۇل سېغىزخانىغا، قاغىغا ئۇ چاغدا قۇل.

كور چەۋەنداز يەر بوشۇكتە مەڭگۇ ئۇيقۇ باشلىغاي،
گۈل ۋە بۇلبۇل نالە-زارىن شۇندا بىر يول تاشلىغاي.

نىم شېھىتمۇ جامى مەغرۇردىن سادا-ئىلھام ئالار،
ئەل تىلىگى بىرلا شۇ چاغ دوستىغا مېھمان بولار.

1948-يىل ماي، غۇلجا.

سەپەردىكى يارىمغا

تاڭ ۋاقتى يېقىنلاشتى،
جانان ئەمدى تىنىچلانسۇن.
شەپەرەڭ پېشىن قىسىپ،
يەر ئۇيگە بېغىشلانسۇن.

ئۇنمىسۇن تىكەن يولىغا،
تەگمىسۇن شامال گۈلىغا،
جاي ياساڭلار بۇلبۇلغا،
تاللىمايلا جايلاشسۇن.

سۇبھىنىڭ شامالىدا،
يارىمدىن خەۋەر كەلدى.
باغ ئىچىدىكى گۈللەر —
دىدىم: "ياردىن ئايلانسۇن!....."

يولىغا قاراپ تالدىم،
ئاخىر ئەمدى ئاتلاندىم،
دەرت تارتقان يۈرەكلەرگە،
يارىنىڭ زۇلپىسى① باغلانسۇن.

يەتكۈزگىن سابا يارغا،
گۈللەرنىڭ سالامىنى،
ئاڭلىغاندا "ئاھىنى....."
چاريسىنى ئويلانسۇن.

ئورماندا سىغىزخاندىن،
ئۇچ باشلىق ئىلان خاندىن،
بىزارمەن ئۇ "مېھماندىن"،
جەھەننەمگە يوللانسۇن!

ئەي باغۋەن بۇگۈن خوشال،
يار كېلەر، پايانداز سال.

① زۇلپا — چاچ.

زاغلەرنى قىلىپ پايـمال،
بوستان ئەمدى گۈلـلانسۇن!

تۇر! ئۇخلىما، ئويغاق بول!
يار مېنىپ كېلەر دۆلدۈل،
بۇندا سەن خېرىدار بول،
يار تېخىمۇ روھلانسۇن!

ئەي يار، بىزگە بول مەشئەل!
ۋاق ئوتمىسۇن، تېزراق كەل!
خەلقچىللىقنى سەن قىل ھەل!
تەشنالار سۇغا قانسۇن!

كېلىشىگە مەن تەشنا،
چۈنكى، سەن ماڭا ئاشنا.....
پاك ۋىجدان بىلەن ياشنا.....
ئەل يولۇڭغا ئاتـلانسۇن!

ئەلنى ئەل دىسەڭ تەھقىق،
ھەممە بولسا بىر تەتبىق،
تىلىگىڭ ماڭـا تەستىق،
زاغۇن باشلار قوغلانسـۇن!

مەن ساڭا تىلەكداشمەن،
چىن كۆڭۈلدىن ئاداشمەن،
قەدرىڭ بىلگىلى ياشمەن،
بۇ ياقلارمۇ يادلانسۇن!.....

سوزلىسەم، دېمە: "ئىسيان!"
چۈنكى، مەنمۇ بىر ئىنسان.
شەپقەت بىرلا قىل ئېھسان،
زەرداپ دىلمۇ شاتلانسۇن!

ئوي بازارۇ — دوڭ بازار،
شۇم قۇشتىن تامام بىزار،
كېرەكمەس قۇرۇق مازار.....
ئەلنى ئەل هىساپلانسۇن!.....

قاتتىق سوغاق، قارا قىشتا،
بولمىغان تۇماق باشتا،
دۇشمەن ئويدە، بىز تاشتا،
بۇمۇ دىلدا ساقلانسۇن!

باقمىساڭ ئەگەر سەنهەم،
ئەھۋالىمغا ئۇرماي دەم،

دەرتلىك دىلنى باسقاي غەم،
بۇنداق پىكىر تاشلانسۇن!

زاغ بىلمەس باھار قەدرىن،
ياش بىلمەيدۇ يار قەدرىن،
ئەر تونۇيدۇ ئەر قەدرىن،
مەيلى قولىمۇ قوشلانسۇن!

بېغىم ئەسلىدە كۆنگەي،
دۇنياغا ئەمەس ئۈگەي،
كېرەك ئەمدى بىر "رۇگەي"①
دەۋرى چاقى قىمىرلانسۇن!

نىم شېھىت نىمە بولدى؟
ئۈزىچە بۇگۈن كۆلدى؟.....
كۆتكەن چاغ يېقىن قالدى.....
باشقىلارمۇ جانلانسۇن!.....

1949 ـ يىل سېنتەبىر، غۇلجا.

---

① "رۇگەي" ـ لوق گوش.

ئالدىدا

ئۇزگە جانان نەكبرەكدۇر بىر پىداكار ئالدىدا.
لەۋلىرى. گوھەر نسار ئەتكەن شېكەر خار ئالدىدا.
سايرىسام بۇلبۇل سۇپەت تۇن - كۇن ۋاپادار ئالدىدا.
ئەرزىگەيمۇ نالىشىم ئول كوزى خۇمار ئالدىدا.
يۇزى گۇل، سوزى شېكەر، شوخى ستەمكار ئالدىدا.

بولسا مەجنۇن قەلبىگە لەيلى ۋىسالىدىن ئارام،
قانچە يىل "ۋامۇق" ئېقسپ "ھۇزرا" دىسە مەقسەت مۇدام،
ياكى پەرھات كوكلىدە شىرىنغا قىلسا ئېھتىرام،
ماڭا ئۇ، رۇيى ئانارىدىن باشقىسى بولسۇن ھارام،
ھىچ گۇزەل كوزگە كورۇنمەس، ئول گۇزەل يار ئالدىدا.

يول تاپالماي نەچچە يىللاردىن قاراڭغۇ تۇن ئارا،
ئول سەنەمنىڭ ئىشقىدا ھەر كۇندە يۇز مىڭ ماجىرا،

ئاقۇەت بولدى رەقىپلەرنىڭ ئويىغا ماتەم - سەرا،
شۇم لەئىن شەرمەندىلىكتىن بولدى ئاخىر يۈزى قارا،
شاتلىقتىن تىنماي ئېيتاي ئەرزىمنى گۈلىيار ئالدىدا.

تاڭ قېتىپ پەرۋانە قالسۇن ئورگىلەي بېشىڭنى جان،
ھەم ۋىسالىڭ شەرۋىتىدىن نۇش ئېتەي، كورسۇن جاھان،
خۇددى مەستەك سىر توكۇشتە سوزگە كىرسۇن بۇ زابان،
تەڭ ئەمەسدى ھىجرىدىن رەڭگىمگە رەڭگى زەپىران،
ئەندىلىپتەك① ئەرزىم ئېيتاي باغدا گۈلزار ئالدىدا.

خەيرىيەت كەڭلىككە تەڭ، ھەققانىيەتكە شادىمەن،
ئەل غېمى ھەم بەختىگە ئورتاقچى دىخان زادىمەن،
ئەمدى مەن خەلقىم بىلەن تەڭ ئۇشبۇ كۇن ئازادىمەن،
مۇستەبىتلەر كوزىگە بىر قاتىلى جاللادىمەن،
ئەمدى خەلق تۇرماس گادايدەك تەلمۇرۇپ غار ئالدىدا.

يوق چىمەنزارلىقتا قاغا بىلەن ھۇقۇشقا ئورۇن،
سايرىسۇن بۇلبۇل غېمىن ئىزھار ئېتىپ بولماي ھورۇن،
بىز كەبى ئەۋلات ئۇچۇن ئازات ۋەتەن بولسا بۇرۇن،
بولماس ئەردۇق رەھىمسىزلەر ئالدىدا تەرى سورۇن،
قىسماس ئىدۇق بويىنىمزنى ھىچبىر ئەغيار ئالدىدا.

---

① ئەندىلىپ — بۇلبۇل.

بولغان ئىدۇق ئەسىرلەر ئەركى جاھاندىن بىنىسىپ،
دۇنياغا ياقتۇرمىغان نائەھلى گەردەندىن پەسىپ،
باش كوتەرسە يوق قىلاردى، باش كېسىپ، دارغا ئېسىپ،
شۇڭلاشقا، زىندانلىرىغا مۇرىدىلەر تولغان سېسىپ،
قان يۇتارمەن ئويلىسام، بۇ چەرخى زەڭگار① ئالدىدا.

ھېچقاچان خەلق ھالىغا بىر زەررەمۇ قىلماي نەزەر،
قالدى مائارىپ يامغۇرىنىڭ تامچىسىدىن بىخەۋەر،
كورمىگەن ئوڭ ـ سولدا دۇنيا بولسىمۇ زىرۇ ـ زەۋەر،
دەر ئىدى خەلقىم زۇلۇمدىن "ئەلھەزەر، مىڭ ئەلھەزەر،"
پىرىخوندەك ئەللە ئويناپ كەلسە جىندار ئالدىدا.

دەرت ئەلەمنىڭ كوپلۇگىگە باشتا چاچ ئازلىق قىلار،
گۈل ـ گۈلۇستان باغلىرىمنى بىر لەھزىدە سازلىق قىلار،
بىر كوڭۈل ئاچسا ئەگەر يىللىق ھوسۇل ئازلىق قىلار،
كەيپ ئۇچۇن ئەلنىڭ ھاياتى بىرلا جانبازلىق قىلار،
كوك ئىگىز، قاتتىق زىمىن، ئولدەم گۇناكار ئالدىدا.

زاھىرىنى "چومچىخان"دەك ھىلىدىن رەڭ ئەيلىگەن،
ئادەمنى توت ئاياقلىق ھايۋان بىلەن تەڭ ئەيلىگەن،
مەرىپەت دۇنياسىغا قارشى تۇرۇپ جەڭ ئەيلىگەن،

① چەرخى زەڭگار ــ كوك ئاسمان ــ ئاسمان گۇمبىزى.

ئەل بەختىنى قارا قىلماق يولىنى كەڭ ئەيلىگەن،
كورمەس ئىدۇق بىز كۆن نۇرىن زەررە مەككار ئالدىدا.

ھەر جاناپلارنى جەنۇپتىن قىلماس ئىدى ئىمتىياز،
پارىخورلۇق تۇخمىن ئەكمەك ئادەت ئىدى قىش ۋە ياز،
پارىدىن "ئاخۇن" قىلىپ ئاق باشلا بولسا، مەيلى تاز، .....
خەلقە قىلغان توھمىتى ھەم بولمىدى شۇڭلاشقا ئاز،
ھولگە ئۇلاشقان چۈنىدەك ئىدى بىسيار ئالدىدا.

ھەم خيانەت ساھىسىدە يوق ئىدى مىسلى ئۇنىڭ،
چوڭ مۇقەددەس ئىش ئىدى توھپە ئەيلىمەك تاپقان نېنىڭ،
نامىڭ ئېيتىلسا ئۇلار بار يەردە قالماس ئارمىنىڭ،
چەشمىدەك ئەلنىڭ ئاقار قازىنىغا قېنى ئۇنىڭ،
تەلمۇرەر ئەردىڭ بويۇن قىسىپ زىمىدار ئالدىدا.

ھەر تەرەپ كەتمەك ئويىن تاشلاپ تۇپەيلى ئىدى نان،
ئىگىرىشىپ قالغان سەبىلەر تېنىدىن چىقماي بۇ جان،
زۇلۇمنىڭ دەرياسىدا سۇ ئورنىغا گەر ئاقسا قان،
بەرمىگەن شەپقەت يۇزىدىن ئەلگە بىر سائەت ئامان،
كۆنگە قاخلاپ كوكسىنى يىغلايتتى دىۋار ئالدىدا.

ئورتىگەن ئاق باش مومايلار قەلبىنى پەرزەنت دېغى،
ھىجرىدىن تىلغان بوۋايلار كوكسىنى زۇلمەت تېغى،

بەشمىزدىن كەتمىگەن خىسراۋ①سۇيەت جاللات تەخى،
مۇت كىپەنلەرگە بەغىشلانغان ئىدى شىرىنىڭ بەغى،
ياسىمىندەك جاڭگەرلەر ئەردى تەييار ئالدىدا.

باتىنى② زوقۇم بىلەن تولغان ئىلاندىنمۇ بەتتەر،
شەپشەكى جادۇغا ئوخشاش شەپقەتتە شاياتۇندىن ئوتەر،
يەتتە باشلىق يەلماۋۇز مەيۇس بولۇپ كەلسە، كېتەر،
سىغدۇرالماي دەرتنى خەلقىم دەمبەدەم زەردايپ يۇتار،
نان تىلەپ يالغان كېسەل ياتقانتى مازار ئالدىدا.

ئەل هايات ــ دۇنيا هايات، ئەركىن تىلەك هەر دەم چىلىش،
شاھ بولۇش مەقسەت ئەمەس، خەلق راھىتىن ئەركىن قىلىش،
ئەزگۈچى قانخور سەتەمكار بولسا ئۇنى يوق قىلىش،
ئەلنى "هايۋان"لىقتىن ئايرىپ، ئەل قاتاردا قىلىش،
كونا موزدۇزدەك يالاڭ پۇت قالغان خىزمەتچى ئالدىدا.

قۇل بولۇپ تۇرمۇش كەچۈرگەندىن زادى نىمە پايدا بار؟
ئولگىنىڭ ياخشى ئەمەسمۇ ئەرك ئۈچۈن بولغۇنچە خار!
رەھىمى قىلدى بىزگە ئاخىر خەلق كۈچى كەتمەي بىكار،
شۇنىڭچۈن، خەلقچىل كىشىلەر بىرلا قىلدى بىزنى يار،
ئەمدى بوي ئەگمەس ئېلىم توغراي دىسە دار ئالدىدا.

① خىسراۋ ــ ئىران سۇلالىلىرىدىن بىرى، پەرھادنىڭ رەقىبى.
② باتىنى ــ ئىچكى دۇنياسى، دىلى، كۆڭلى.

ئىككى يۈز يىللىق كۆرەشكە ئۇشبۇ دەۋرىمدۇر يەكۈن،
چۈنكى، تەيىارتاپ مەرەزلەر جايىنى تاپتى بۈگۈن،
خەلق كۆچىدە مۇستەبتلەر بولدى تالقان ھەم كۆكۈن،
ئەمدى شەكسىز كەمبەغەللەر نانلىرى بولغاي پۈتۈن،
تەلمۈرۈپ ئىنساپ تىلەپ، تۇرماس ساماۋار ئالدىدا.

ئەي ۋەتەن ئەھلى غەنىمەت دەۋرىنىڭ قەدرىنى بىل!
تاشلا ھورۇنلۇقنى، باشلا ئىشنى، ھەممىنى ئورنىدا قىل!
سېھرى باغلاپ كەلسە جادى، قورقما، تۇر، باغرىنى تىل!
چارە يوق "تەقدىر"گە دەپ، زەردايپ يۈتۈپ، سەن بولما سىل!
خەلقمۇ سەن ھەم شاھمۇ سەن، بىلسەڭ بۇ ھەمكار ئالدىدا.

شاخلىسۇن، يىلتىزلىسۇن خەلقىمدە بىرلىك، ئىتتىپاق،
ھەممە ئادەم كۆكلىدە ۋەتەنگە بولسۇن ئىشتىياق،
كىرمىسۇن دۈشمەن ئاراغا، بولمىسۇن دىلدا نىپاق①،
ئوقۇسۇن تۈرلۈك بىلىملەر، باسمىسۇن كوزنى چاپاق،
كوك يېرىش ھەم سۇ ئۇزۇش بولمايدۇ دېشۋار ئالدىدا.

ھەر كىشى قىلماقچى بولسا ئەل يۇرتىنى بەختىيار،
ئىشلىسۇن جان كويدۇرۇپ ئىلكىدە باردۇر ئىختىيار،

---

① نىپاق ــ ئىتتىپاقسىزلىق ـ بولگۇنچىلىك.

يېڭى خەلقچىللىق تۈزۈمدۇر بىزگە ئەڭ ئالى شوئار،
بەرگۈسى بۇ يول ۋەتەنگە، خەلقىمىزگە ئېتىۋار،
ئوتمۇشۇم دىلدىن قاچان كەتكەي ئوخۇنخار ئالدىدا.

نىم شېھىت ئوتمۇشنى قوي، سەن دەمبەدەم ئالدىڭغا باس!
ماغدۇرۇڭ بار، ئالدىدا بول! قالما كەينىدە خالاس،
گەر ئېغىرلىق كەلسە ئىشتا دەۋردىن قىل ئىلتىماس،
چۈنكى، ھەر دەم ئالغا باسماق خەلق ئۈمىدى بىرلا ماس،
ياي خېرىدارلارغا سەن رەختىڭنى بازار ئالدىدا.

1950 ـ يىل ماي، باي.

رەھبەر خاتىرىسىگە

ئەخمەتجان ئىدى جاناناـمغا جان،
بەلكى يۇرەكنىڭ تومۇرىغا قان.

ئاھ.....بۇ جان ئىدى يۇرەككە داۋا،
سۇ ئىچەر ئىدى ھەر بىر بىناۋا.

ئەل ئۇچۇن بۇ جان كاپالەت دېگەن،
ئولكەم كورمىسۇن مالالەت دېگەن.

ئارىمىزدا يوق بولغان ئۇ مەرھۇم.....
ئەمما يۇرەكتە ئۇ، قىلغان مەپھۇم.

ئەبىدى ساقلىنار كوڭۇلدە يادىڭ.
بۇگۇن ئەمەلگە ئاشتى مۇرادىڭ.

ئەي ئەزىز رەھبەر سەن ئىدىڭ بىر نۇر،
يۇرەكلەر سەندىن ئالاتتى ھوزۇر.

ئەلنىڭ راھىتى ئىدى تىلىگىڭ،
خەلق بەختى ئۇچۇن سالغان يۇرىگىڭ.

سالغاچ نەزىرىڭ سەن ھەممە تەرەپ،
خەلقىمغە ياققان سەن بىلەن شەرەپ.

خەلق ئىدى سېنىڭ ھەممە ئەرمانىڭ،
خەلق ئىدى سېنىڭ دەرتكە دەرمانىڭ.

يىغاڭ ۋە كۇلكەڭ خەلق بىلەن ئورتاق،
سەندە بار ئىدى مۇشۇ ھال مۇتلاق.

ئىسمىڭ - جىسمىڭغا ئەجەپ مۇناسىپ،
ئولكەمدە ئىدىڭ ماھىر بىر كاسىپ.

كۆرەش چاغلىرىدا نامىڭ ئىدى يار،
ئوتلۇق يۈرەككە دائىم مەدەتكار.

سەندىن ئۆگەنگەن ئازاتلىق، ۋىجدان،
ئۇنتۇلماس سېنى ئېزىلگەن ئىنسان.

"ئازاتلىق"دەپ تۇرۇپ چىقتىڭ يەڭ،
ھەممە مىللەتنى قىلماقچىدىڭ تەڭ.

يىقىلدى زۇلۇم يەر بىلەن يەكسان،
ئەزگۈچى جانلار باشلىرى سەرسان.

ئەلنىڭ جېنىغا راھەت قوشقانسەن،
چىگىتماق بولۇپ كوكتە ئۇچقانسەن.

بەردى خەتەرگە تۇمانلىق ھاۋا،
دىللارغا دەرتنى قويدى بىداۋا.

(قوغلىشىپ ئەجەل ئۇنىڭ قەستىدە،
بېرىپ يېتىپتۇ كوكنىڭ ئۇستىدە.)

"سەندىن غېمىم يوق، ئەي ئەجەل!" دىدى،
"بىراق، ئايرىلىش بىمەھەل!" دىدى،

شۇ بىلەن بولدى ھاياتى تامام،
"ئۇنتۇلماس خەلقىم" دىدى" ۋەسسالام".

قالدى دىللاردا مۇبارەك ئىسمى،
گاھى چۈشلەردە كورۇنەر جىسمى.

بىر يىلغا تولـدى ئۇنىڭ ۋاپاتى،
تىللـاردا جارى تۇرلۇك سىپاتى.

ھېچكىم قالمىدى ھازا قىلمىغان،
يوق ئولكىمىزدە تىلغا ئالمىغان.

بىر يىل مۇقەددەم دىللارنى باسقان،
قايغۇلۇق ماتەم لەۋھەسىن ئاسقان.

ئۇنتۇلماس ئۇنى ئېزىلگەن ئەللەر،
ئوتسىمۇ گەرچە كوپ ئۇزۇن يىللەر.

چۈنكى، بولغان ئۇ، خەلقىنىڭ ئۇستازى،
ھەممە خەلق ئىدى ئۇنىڭدىن رازى.

يادىكار قالدى باسقان ئىزلىرى،
ئەمەلگە ئاشتى قىلغان سوزلىرى.

ئەي ئەزىز رەھبەر يېرىڭدە تېچ يات!
بولماقتا خەلقىڭ بەختيار ھەم شات!

نىم شېھىت يازدى ساڭا مەرسىيە،
ئالغاچ سېنىڭدىن تەلىم - تەربىيە.....

1950 - يىل ئاۋغۇست، غۇلجا.

مەكتەپ ئىلھامى*

ئوقۇشنى سۆيۈپ چىن قەلبى بىلەن بارچە گۈزەكلەر،
جەمبەتتىڭ كەلگۈسىگە يارى - يولەكلەر،
تاڭ ئەرتە كېلىپ مەكتەپ ئىچىدە چەرخى پىلەكلەر،
ھورمەت سىلەرگە ياخشى ئوقۇڭ، ئەي ئالى تىلەكلەر.

---

* قەشقەر كونىشەھەر 6 - مەكتەپكە بېغىشلايمەن. — ئاپتور.

چىقسام تۇرىدۇ رەت-رەت مەكتەپ دەرۋازىسىدا،
تەرتىپ بىلەن سوز بارماقتا ئىكەن دەرس بارىسىدا،
قالۇن كەبى زىل ئاۋازى تۇگۇن يوق ئارىسىدا،
شوق تۇرمۇشتا خۇددى باھاردەك غۇنچە پورەكلەر.

بالىلىق ھەۋىسى يوقتەك ئۇلارنىڭ كورىنىشىدىن،
ئۇقۇش كويىدا بىر بىرىگە يولىنىشىدىن،
خۇرسەنلىگى كوپ مەكتەپ ئىچىنىڭ گۇللىنىشىدىن،
دىللار كۇلسۇن سىزلەر بىلەن، ئەي شوق يۇرەكلەر.

كەلگۇسى پارلاق مەكتەپنى كىشى قىلسا نىشانە،
پارتىيە تېپىپ بەردى ھاياتقا شەۋكەتۇ-شانە.
بۇ بىلەن ماڭمىسا، ئالغا باسالماس ئەگرى پىشانە.
سۇپۇرۇپ تاشلاڭ يولدا يولۇقسا تاشۇ-كوتەكلەر.

ۋاقىت غەنىمەت، ئۇگىنىش سىز ئۇچۇن جاننىڭ بەختى،
ئىلمۇ-ئىرپان ھەر بىر كىشىنىڭ تاجىيۇ-تەختى.
قانچە بويالسا بىلىمى يوقنىڭ ئوتمىگەي رەختى،
تىرىكتاپ جانلار—تۇغ شادىسى يوق ئولگەن تىرىكلەر.

خەلقىمنى دىسەڭ، ئۇگىنىشكە راسا باغلا بېلىڭنى،
ئۇگىنىش چېغىدا باشقىغا بۇرىما جانۇ-دىلىڭنى،

خىزمەت يۈزىدە رازى قىلماق بولساڭ ئېلىڭنى،
مەكتەپ ئىشىغا دائىم بولغىن پايى-پېتەكلەر.

سىرتىدىن كوردۇم ئالتىنچى ئىكەن مەكتەپ نامى،
جەمىيەتنىڭ سىزلەر بىلەندۇر ياخشى مۇقامى،
ئەسلى ئوقۇشتا تىكلەنگۈسىدۇر ئىلمىنىڭ قىيامى،
گۈللەر ئوسىدۇ ۋاقتىدا سۇغا قانسا چونەكلەر.

نىم شېھىتىگلار سىزلەرنى كورۈپ كۈلدى دىلىدىن،
ئىلھاملاندى بۇ مەكتەپنىڭ غۇنچە گۈلىدىن،
توھپە ئەتمەك ئۇچۇن ئۇشبۇ قۇرۇق سوز كەلدى قولىدىن،
ئوقۇڭ، ئۈگىنىڭ، تىرىشىڭ، ئىشلەڭ كۈچلۈك بىلەكلەر.

1952-يىلى نويابىر، قەشقەر.

لەززەت ئالغاندا

يۈرەك بۈگۈن باشقىچە تېپىدۇ،
بىر يوقاتقان ئاجايىپنى تاپقاندەك.

خىره كۆكلۈمگه ئىلهام نۇرلار سېپىدۇ،
مەيۈس دىلىمنى ۋىسال ياپقاندەك.

نه ئۇچۇن كوپ ۋاقىت كۈلمىگەن كۆڭۈل،
بۇگۈن ئىختىيارسىز چەكسىز بەك خوشال؟
مۇراتقا يەتمەي سولغان غۇنچه گۈل،
بۇگۈن بېشىغا قىسماقتا نهال.

يادلاپ ئوتمۇشنى ــ بەختسىز كۈنلەرنى،
هەسرەتلەر چېكىپ، غەملەرگه چومگەن.
بۇلۇت ئارىلاپ ئىقبالغا قاراپ،
ئۇ غەملەرنى تۇپراقتا كومگەن.

ياشلىق چاغلىرىم زىبا ـ غۇنچىدەك،
يوق ئىدى ساقال، يۈزۈمده قورۇق،
تۇتۇن ئىچىده ياتقان كونچىدەك،
شۇم زامان قىلغان كوكرەكنى يېرىق.

كورۇپ بويۇمنى، توسقان يولۇمنى،
هەر بىر دوقمۇشتا مۇهەببەت پايلاپ.
بېرىلگەن ئاڭا تاللاپ تويۇمنى،
گاهى تۇتۇلماي كەتكەن ئاۋايلاپ.

ئۇ چاغ مېنىڭ نەق ياشلىق چاغلىرىم،
غۇيۇلداپ ئوتتى خۇددى باخشىدەك.
ئەمما تېخى بار يۈرەك داغلىرىم،
قەدىرسىز كۈنلەر جىنىنىڭ چۈشىدەك.

كىممۇ قەدىرسىز دىسۇن ياشلىقنى؟
ئايدەك نىگارى تۇرسا قېشىدا.
كىملەر يازالىسۇن قەلەم قاشلىقنى،
زۇلمەت قىلىچى تۇرسا بېشىدا.

دىمەك شۇ چاغنىڭ ئەسىرى ئىدىم،
قىلمىغاچ پەلەك ھەرگىز مۇرۇۋىتىم.
بەختسىزلەرنىڭ ۋەكىلى ئىدىم،
چىرمىغان ئۇچۇن ساختا مۇھەببەت.

تېز ئوتۇپ كەتتى نەۋ باھار كۈنۈم،
كەچكۈزدە قالغان غازاڭغا ئوخشاش.
دالدىدا قالدى سوزۇم ھەم ئۇنۇم،
زەيكەش يەردىكى سازاڭغا ئوخشاش.

ئومرۇم تولىسى ئوتتى سۈرئەتتە
ھەر كۈندە يىرتىپ كالىتدارىنى.

غەمده، كۆلپەتته، دەرتته، زۇلمەتته.
كوزگه سۇرتەلمەي سويگەن يارىنى.

بەختسىز رەقىپ ئىلكىده بولغاچ،
ئىنساپقا كەلسه بەرەتتى چاغلاپ.
چىدىيالماي تېخى زەردايقا تولغاچ،
تاشلايتتى باشقا غەمنى قۇچاغلاپ.

تارتماسقا ئۇنى قانداق چارە بار؟
بولمسا قىلچە ئەركىنلىك هايات.
يۇرەكته ئىسپات ــ داغ پارچىسى بار،
بەختلىك كۇنلەر بولغاچ بىزگه يات.

بىزگه شاتلىقنى "كويىقاپتا" دىگەن،
"يەتته تىلسىمدىن ئوتسه تاپقىدەك".
سۇمرۇغنى تاپماي، ئوتۇش تەس ئىكەن،
مەڭگۇ ئېچىلماس تومۇر قاپقىدەك.

بولغان كوپ كىشى بۇ يولدا قۇربان،
ئەسما پەرىنى① چۇشته كورەلمەي.
كىمه يۇرگۇزگەن كوزدىن ئاققان قان،
زۇلمەت قويىنىدىن چەتكه يۇرەلمەي.

① ئەسما پەرى ــ پەرىزاتلار شاهىنىڭ قىزى.

مەيۇس كۆڭۇللەر، داۋاملىق غەمكىن،
نالە - زارى ھەم بولاتتى ئىسيان.
چۈنكى، بوغاتتى سىياسەت كەسكىن،
ئاھ!..... دىگەنلەرنى رەھىمسىز سىققان.

ئۇلۇغ ئىنسانلار ئاتالغان ئوغرى،
يەنە ھەرقانداق ھاقارەت بەتنام.
توپ - توز سىزىقتا ماڭسىمۇ توغرى،
ھەر بىر قەدەمدە ئاڭلىغان دەشنام.

ئاڭلىماسمىكىن ياكى خۇدايى،
ئۇلارنىڭ قىلغان ئاھۇ - زارىنى.
مىليونلىغان خەلق بولۇپ پىدايى،
قۇربان ئەيلىگەن يوقۇ - بارىنى.

بۇنداق گەۋدىلەر، قورايدەك ئورۇق،
تېرە يوپۇشقان سوڭەككە مۇمدەك.
كوزلىرى چوڭقۇر، لەۋلىرى يورۇق،
ئاچ ئىدى ئىشلەپ ھىساپسىز قۇمدەك.

چاچ - ساقال ئاپپاق، ئارزۇ نۇرلۇق،
باسقان يىللىرى سەكسەن ۋە توقسان.

گوچەتلەر تىككەن تارتسمۇ خورلۇق،
كېلەر ئەسرىگە ياسايدۇ بوستان.

مەغرۇر "جاناپلار" قاۋاندەك سېمىز،
ياغ ئالغان مەشتەك قوساق سېلىشقان.
بوغاز چوشقىدەك ماڭالمايدۇ تېز،
ئولتۇرۇپ - قوپۇش ئەمەس ھېچ ئاسان.

پەلەك شۇلارنىڭ رايىچە بولغاچ،
ھەر كۈن تۇغاتتى مۇقەددەس ئايى.
ئېچىتقۇسى كوپ خېمىرغا ئوخشاش،
ساڭگىلاپ تۇرغان قانسىز چىرايى.

دائىم شۇلارنىڭ قىلغىنى قىلغان،
ساق كوڭۇللەرنى قىلاتتى يارا.
بويىقچىلارنى قالدۇرۇپ ھەيران،
ئاپپاق چىرايىنى بويايتتى قارا.

زىدە كوكرەكلەر تاپاتتى غەمخور،
غىچىرلىغاندا "يارىيار" ھارۋا.
ئېغىر يۈكلەرنى تارتىشقا مەجبۇر،
بولمىسا ھەمرا، بىرغىنا سارۋا.

قاراڭغۇ يارغا يوشۇرۇنغان جىندەك،
ئايالار ئىدى مۇددەتسىز مەھبۇس،
كوزى كور ئادەم تارتقان دۇربۇندەك،
رومال ئىچىدە ئوتەتتى مەيۇس.

بولمىغان ئوخشاش ياشاشقا ھەققى،
ئىلمۇ ـ مەرىپەت بولغان ئىدى يات.
نىسپى يوق دۇنيا بولماي تەرەققى،
يېرىم شېھىتتەك ئوتەتتى ھايات.

ياش بوغۇنلارنىڭ ئومرىنمۇ ئىسراپ،
ئالماي قوينىغا مائارىپ ھەم پەن.
تۇتۇپ ئالالماي بەختىنى ئاسراپ،
بەكمۇ قىينالغان جاھالەتتە تەن.

ئومرىدە ئەسلا كورەلمەي راھەت.
قۇرىماي كەلگەن كوزلىرىدىن نەم.
ھارام قىلىنغاچ بەخت ـ سائادەت،
دۇنيا ئۇلارغا بولغان جەھەننەم.

ھېيت ـ ئايەملەردە ياتقان ئويىدە،
مىراسى مەھرۇمدەك بوينىنى قىسىپ.

هوزۇر ئالاتتى تامنىڭ تۈۋىدە،
ئاپتاپ نۇرىنى تاپقاندا ئىسسىپ.

كىملەر ئىدى ئۇ، ھەسرەتلەر چېكىپ،
جېنىنى نانغا تېگىشكەن ئىنسان؟
ئىقبالغا قاراپ كوزىنى تىكىپ،
تەلمۈرگەنلىرى ئاتالغان ئىسيان.

كىم ئۇ، تۇن بويى كىرپىك يۇمالماي،
زالىم پەلەكتىن شكايەت قىلغان؟
يىتىم تايلاقتەك ئەمچەك تاپالماي،
مۇڭلۇق بۇزىلاپ يۇرەكنى تىلغان.

كىم ئۇ؟ تىنماستىن چاپسا كەتمەننى،
تويماس قوسىغى تۇزۇڭ بىر قېتىم.
ھەر بىر دوقمۇشتا كورۇپ دەرتمەننى،
چارە تاپالماي قالاتتىڭ يىتىم.

كىم ئۇ، ياش تۇرۇپ پۈكۈلگەن قەددى،
ھاسا بىلەنمۇ تۇزەلمەس گەۋدە؟
ئاھ!..... دېگەن ھامان توكۈلگەن يېشى،
ناله ـ زارىلەر كەتكەن بىھۇدە.

بىر مىڭ توققۇز يۈز قىرىق توققۇزدا،
سېنتەبىر ئىدى، قۇياش يورىدى.
قاتتىق زىمىستان، ئىسسىق تومۇزدا،
يىغلىغانلارنىڭ ھالىن سورىدى.

ئېچىلدى ھاۋا، يوقالدى تۇمان،
يېڭى ھاياتقا كەلدى "بىسمىللا"،
قىسىپ كەشىنى لەھەتكە راۋان،
بولدى ئادەمخور بۇزۇق ئىستىللا.

تاڭ ئاتماس تۇنلەر بۇزدى ۋەدىنى،
ئۇپۇق ياقىسىن يىرتقاندا سۇۋە.
ئېزىلگەن خەلق ئالدى دەردىنى،
توپ ـ توز بولغاندا يىقىلماس دوۋە.

شەرقتىن تۇغۇلۇپ دەرتمەنلەر ماھى،
مىسكىن ئويلەرگە چاچتى نۇرىنى.
"قوزغال! خەلق....." دەپ ئەلنىڭ پاناھى،
جاھىگەرلەرنىڭ قازدى گورىنى.

شۇ كۈندىن باشلاپ گۈمىنداڭچىدىن،
قۇتۇلدۇق شاتلىق ياڭرىدى كوككە.....

فهودال، زومىگەر ھەم بۇلاڭچىدىن،
ئېلىپ ھساۋات بەردۇق بىزدەككە.

يەر ئىگىسىدىن ئوسۇم كېمەيتىپ،
تەۋرىتىپ ئاتتۇق يىلتىزلىرىنى.
يۇلۇپ تاشلىدۇق كەلمەسكە قايتىپ،
بولۇشۇپ ئالدۇق ئېتىزلىرىنى.

ئېگىلمەس ئەمدى خەلقنىڭ قامىتى،
كومپارتىيە بار ــ ئەلنىڭ پاناھى.
بەختسىزلەرنىڭ كەلدى ئامىتى،
ئەرشكە يەتكەچ يىغلىغان ئاھى.

تەنگە سىغمىدى بۇ چاغدا يۇرەك،
ئەزگۈچى كۈلى كوككە توزغاندا.
ئېچىلمىسۇنمۇ غۇنچە ھەم پورەك،
باھار مەۋسۇمى قىشنى بۇزغاندا.

ئەر ــ ئايال ئوخشاش تۇرمۇش پاراۋان،
ئوز ئەركى بىلەن ھەر كىم كەڭتاشا.
"ئەينە، بېيجىڭ!....." دەپ كوزلەر نىگاران،
ئۇلۇغ پارتىيە مىليون يىل ياشا.....

سەندىن سۇ ئىچتى تەشنالار دىلى،
تارتمايدۇ خورلۇق ئەزلى ـ ئەبەت.
سەندىن نان تاپتى دانسىزلار گېلى،
كورمەيدۇ ئاچلىق ئىككىنچى قەۋەت.

سەندىن كوچ ئالار دىخان بىلىگى،
ئەمگەك ئېتىزدا قاينىغان چاغدا.
سەندىن روھلنار باغۋەن يۇرىگى،
بۇلبۇل قوشاقلار توقىسا باغدا.

سەندىن رۇسلنار دۇمچەيگەن تەنلەر،
بولغاچقا يولۇڭ ئەلگە تايانچى.
سەندىن شاتلىنار قىينالغان جانلار،
ئەمدى ھايۋاندەك ئىزىلمەس خاتىچى.

سەندىن گۇللىنەر خەلقىم باغلىرى،
چۇنكى، دەۋرىگدە يېتىشتى سۇغا.
سەندىن مىننەتدار ئولكەم تاغلىرى،
چىمەنزار يايلاق، كىيىك ھەم بۇغا.

سەندىن نۇرلىنار شائىرلار دىلى،
چۇنكى. ھەر دەمدە يېتەر ئىلھامىڭ.

سەندىن زوقلىنار بۇلبۇللار تىلى،
چۈنكى، ئەركىنلىك بەردى ئىنسانغا.

سەندىن جان تاپار نىمجان يۈرەكلەر،
نىم شېھىتمۇ ھەم قالماس دالدىدا.
بولۇپ ۋەتەنگە پايى - پېتەكلەر،
يازسام تىلەكنى داھى ئالدىدا.

1953 - يىل مارت، باي.

بىر دىلبىرىمگە

ئولچەپ سېنىڭ بويۇڭغا،
تون تىكەرمەن تويۇڭغا،
بەكمۇ خۇمار بولدۇمەن،
جانان سېنىڭ خۇيۇڭغا.

كويۇپ پىشار يۈرىگىم،
سېنى كورمەك تىلىگىم،

خۇش خۇيلۇغۇڭ تەسۋىرلەپ،
يېزىپ تالماس بىلىگىم.

شىر-شىر قىلىپ سۇ ئاقسا،
خەستە كۆڭۈلگە ياقسا.
نىمە بولغاي قارا كۆز؟
مەجرۇھ كۆڭۈلگە ياقسا.

ئاخىر بېرىپ كۆرەرمەن،
قول ئېلىشىپ يۈرەرمەن،
"بولدۇم ئۇزۇن تەشنا" دەپ،
تا قانغىچە سۆيەرمەن.

پەلەك ماڭسا نەزەر سال!
يۈرىگىم ياش ئۇزەم چال،
مەجنۇن كەبى بولۇپمەن،
"مەشۇققە تېز خەۋەر سال!".

تۇرغان يېرىم ئىدى تۇن،
بولدى يۇزۇڭ ماڭا كۇن،
"تۇيدۇرماستىن كۆرەي" دەپ،
چىقارمىغان ئىدىم ئۇن.

بولدۇم ئەجەپ خۇمارى،
نامىڭ قىلدىم تۇمارى،
بىر كورمىسەم يۇزىڭنى،
بولماس ئومرۇم باھارى.

بىر كورگىلى تەلەپكار،
مەستانىلىك ئەمەس ئار،
كۇل يۇزۇڭنى كورۇشكە،
بىر كۇن پەلەك بولۇر يار.

سوراپ بارسام بازارغا،
ئالسام قەلەم يازارغا،
تاكى سېنى كورمىسەم،
بارمىغايمەن مازارغا.

ئىزدەپ چىقسپ سەنەمنى،
كەزسەم تاغۇ-بەنەمنى،
باقسام خۇمار كوزىگە،
تاشلاپ دىلدىن ئەلەمنى.

مەن ئاشنا مەن ئۇزۇڭگە،
شىرىن-شېكەر سوزۇڭگە،

جاننی پدا قىلايمەن،
ئىككى قارا كوزۈڭگە.

ئايغا ئوخشاش يۈزلىرىڭ،
دىلغا چىراق كوزلىرىڭ،
مەجرۇھ دىلنى ساقايتتى،
سېنىڭ قىلغان سوزلىرىڭ.

كۈلۈپ باقتىڭ ماڭا سەن،
كورمەي كويدۇم ساڭا مەن.
ھەقىقىتى بار بولسا،
پدا بولسۇن جانۇ-تەن.

مەن خورلانغان چېغىمدا،
دۇشمەن تۇرغان بېغىمدا،
ئۇچۇپ كەلدى لاچىنىڭ،
ئاسمان پىلەك تېغىمدا.

ناھەقىقەت ئالدىدا،
تۇرار ئىدىم دالىدا،
توھپە قىلدىڭ ھاياتلىق،
جان بېرىشنىڭ ئالدىدا.

سۈيگـۈ ئوتۇك تۇتاشتى،
شۇم بۇيىلار سولاشتى،
پەرۋاز ئۇرۇپ شۇ چاغدا،
بۇلبۇل گۈلـگە ئۇلاشتى.

ۋەتىنىمنىڭ ساماسى،
ھەجەپ خۇش بۇي ھاۋاسى،
زىدە بولغان يۇرەكـنىڭ،
بېيجىڭدا بار داۋاسى.

مېنىڭ دەردىم ئىچىمدە،
سۈيگۈم تۇرار بېيجىڭدە،
نەسىپ بولسا كورەرمەن،
يېقىن پۇرسەت ئىچىندە.

بېيجىڭدا گۈل ئېچىلدى،
بۇيى كېلىپ چېچىلدى،
نىم شەھىتنىڭ كوڭلىمۇ،
باھار بولۇپ ئېچىلدى.

1953 ـ يىل ئاپرېل، باي.

ئۇسسۇل

ئەي مېنىڭ سۈيگەن جانانىم ئۇسسۇل،
قەلبىم ئويىگە مېھمانىم ئۇسسۇل،
تەشنا يۈرەكتە ئەرمانىم ئۇسسۇل،
كويگەن كۆڭۈلگە دەرمانىم ئۇسسۇل.

سەن ئۇسسۇل مېنىڭ قەدىرلىك دوستۇم،
چۈنكى، سەن بىلەن تۇغۇلۇپ ئوستۇم،
سۈيۈنەر كورسە تېنىم ھەم پوستۇم،
ئازات بۇ كۈندە دەۋرانىم ئۇسسۇل.

نەقەدەر لېزىز ھەر يان ئىرغىسا،
بەللەر ئېگىلىپ پۇتلار سىيجىسا،
نازۇك غۇنچىدەك شاخنى تولغىسا،
كوزۇمگە قۇۋۋەت، ئارامىم ئۇسسۇل.

تالىنىڭ شېخدەڭ مەين شامالدا،
يىپەكتەك چاچلار يەلپۈنسە زالدا،
مەنمۇ ئويىنسام كەيپى شوق ھالدا،
قىلغايمۇ قوبۇل سەرۋازىم ئۇسسۇل.

پەرۋاز ئەيلسە قۇشلاردەك ئۇچۇپ،
خۇمار كوزلەردە مۇھەببەت قۇچۇپ،
مەستانە دىللار تۇرالماس چوچۇپ،
ئەۋرىشىم تەندە جەۋلانىم ئۇسسۇل.

مەجنۇن تال خىجىل لىتاپىتىگە،
نەركەس① چىدالماس قىياپىتىگە،
بۇلبۇل تاڭ قالۇر لاياقىتىگە،
تاقەت قىلالماس ۋىجدانىم ئۇسسۇل.

ئورۇنلىيالماس ھەرقانداق كىشى،
جانغا ئوت سالۇر تەۋرەنسە قېشى،
خەستە دىللارنىڭ توكۈلەر يېشى،
غەمدە، خۇشلۇقتا جەريانىم ئۇسسۇل.

تونۇتتۇڭ بۇگۈن جاھانغا مېنى، .....
يىراق دۇنياغا مېھمانغا مېنى. .....

① نەركەس ــ گۈل ئىسمى.

شۇنىڭچۇن دائىم ھورمەتلەپ سېنى،
كىتاپلار يازاي داستانىم ئۇسسۇل.

ئەزەلدىن مىراس سەن ماڭا جېنىم،
سەن بىلەن يۇغۇرۇلغان تېنىم ھەم قېنىم،
شەرەپتۇر ماڭا سېنى سۆيگۈنۈم،
شىرىن ئىشقىدا پەرھادىم ئۇسسۇل.

ئاندىن بىزلەر بىللە تۇغۇلغان،
قەددى-قامىتىم ئوخشاش قۇرۇلغان،
تۇتقۇن چېغىمدا بىللە بوغۇلغان،
دەرتتە، كۈلپەتتە ھەمرايىم ئۇسسۇل.

ئوتمۇشتە سېنى كوزگە ئىلمايتتى،
ئالەمدە بەلكىم سوزمۇ قىلمايتتى،
ئەمما، ئېسىمدىن زادى چىقمايتتى،
قۇللۇق ھاياتتا ئەسرارىم ئۇسسۇل.

سېنى تىرگۈزدى ماۋزېدۇڭ ئاتا.....
ئولۇك تەڭە جان قىلغاندەك ئاتا.....
ئۇنىڭدىن ئايرىپ قاراشتۇر خاتا،
قەددى سەرۋىدەك شەمشادىم ئۇسسۇل.

گۈزەل غۇنچىلار نازغىپ ئويناسا،
ھەر يان تولغىنىپ غىر-غىر سويلىسا،
قۇرغۇيدەك ئۇچۇپ سەھنە بويلىسا،
باغدا سەنەمدەك سەيلانىم ئۇسسۇل.

ئىنساپ كوزىدە دوستلۇرۇم كورگەن،
ئاۋايلاپ قونغان كىرنى سۈپۈرگەن،
ئاندىن ئۇ سېنى سۈدەك سۈمۈرگەن،
غەربىي زالدىكى ئىسپاتىم ئۇسسۇل.

گۈل بىلەن بۇلبۇل تېپىشقان كەبى،
ياكى ئاننىنى تاپقاندەك سەبى،
ئوخشاش يورىغان كۈندۈز ھەم شەبى،
دىسەم ھور بىلەن غىلمانىم ئۇسسۇل.

ئۇسسۇلچى، سېنىڭ ئاۋازىڭ گۈزەل،
يۈزۈڭگە قىلغان پەردازىڭ گۈزەل،
لاچىندەك قىلغان پەرۋازىڭ گۈزەل،
ئالدىڭ سەن مېنىڭ مەيلانىم ئۇسسۇل.

كەيگەن كوينىگىڭ مەشرۇ يىپەكتىن،
خۇش خۇي ئويناشىڭ ئوتەر يۈرەكتىن،

قىيا بېقىشىڭ غۇنچى پورەكتىن،
ئارامجانىم، گۈلزارىم ئۇسسۇل.

سېنى كورگەندە دىللار ياشنىدى،
شەلا كوزۈڭدىن ئوتلار چاقنىدى،
مەيۇس كوڭۈللەر غەمنى تاشلىدى،
ئوستۇرەر سېنى ئەۋلادىم ئۇسسۇل.

ئاغزىڭ ئېچىلغان يېڭى غۇنچىدەك،
چىشلىرىڭ خۇددى تىزغان ئۇنچىدەك،
ساڭا تەلمۇرۇپ بولدۇم كۇنچىدەك،
ئىشقىڭدا ئېيتاي گۈلىيارىم ئۇسسۇل.

نەم شېھىت سېنى يۇرەكتە ساقلار،
قوشاقلار يېزىپ ھەرقاچان ئاقلار،
قەدىرلىنى سېنىڭ دائىما ياقلار،
سەنمۇ ئۇنۇتما دىلدارىم ئۇسسۇل.

1954 ـ يىل ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

قېيىقچى بوۋاي پىكى

(باللادا)

ئەمدىلا باغلاپ ئۇ چال قېيىقنى،
كوزدىن كەچۈرۈپ تۇتقان بېلىقنى.

يېڭىدىن قىرغاقتا چىقىپتىكەن ئۇ،
مىلتىق تۇتقان بىرسى تۇرۇپتۇ.

بېشىدا شەپكە، يۈزى ئۇزۇنچاق،
شەپكە قىرىغا تىزىپتۇ مۇنچاق.

ياپما قاپاق ھەم كوۋا بۇرنى،
ئىنچىكە بويىن خۇددى بىر تۇرنى.

توت بۇرجەكلىك بىر كوزى جىرتاق،
كوز ئەينىگى بار بىر كوزىدۇر ساق.

چوقۇر، قارا ۋە سەپگۈل يۇزلۈك،
تەتۈر پىشانە ھەم ئورا كوزلۈك.

قانسىز چىرايى كىسەكـكە ئوخشاش،
ئۇركۈپ كەتكەن ئىشەككە ئوخشاش.

تېز ـ تېز باقىدۇ ئو ئارقىسىغا،
دۇربۇندا يەنە دېگىز ياقىسىغا.

خەنجەر يېنىدا، تىغى پولاتتىن،
ـــ كىمسەن؟ بۇ قەيەر؟ ـــ دىدى توساتتىن.

ـــ پىگىدۇر ئىسمىم ـــ دىدى قېيىقچى،
ئاتا كەسپىمدۇر تېخى بېلىقـچى.

تەيۋەن يېرىنىڭ دېگىز بويى بۇ،
شىرىن ـ شەرۋەت ئىسىل سۇيى بۇ.

تۇغۇلۇپ ئوسكەن ئىسىل ماكانىم،
گۈزەل ۋەتىنىم ھەم جانۇ ـ جانىم.

نامى مەشھۇر جاھانغا جۇڭگو،
شانى ـ شەرىپى ھايات مەڭگۇ.

بىر ئولكىسىدۇر ئۇنىڭ بۇ تەيۇەن،
شۇندا تۇغۇلۇپ ئوسكەن بىر ئەرمەن.

شۇڭلاشقا بۇ يەرگە پاسىبانمەن،
بۇ ئىش بىلەن ئەلگە داستانمەن.

مەغرۇر ئېيتاي: ئەر ئوغلى ئەرمەن،
يۇرتنى ساقلاشتا گويا كى شىرمەن.

ــ سەن كىم؟ نە ئۈچۈن قورال قولۇڭدا؟
شۇملۇق كورۇنۇپ تۇرار يولۇڭدا.

يالغۇز قالغان قاراقچىمۇ سەن!
ياكى جاسۇس ماراقچىمۇ سەن!

كىملەرنى بۇلاپ، بېشىنى كەستىڭ؟
نىمىدۇر بۇندا كېلىشتىن قەستىڭ؟!

ئىسمىڭ نىمىدۇر، سەن راستىنى ئېيت!
يالغاننى قوشۇپ ھېچ قىلمىغىن قەيت!

بۇگۈن بولدۇڭ، بىلگىن ماڭا سەيت①،
يوقتۇر قۇتۇلۇش ئۈچۈن ساڭا پەيت.

① سەيت ــ ئۇۋدا قولغا چۈشۈرۈلگەن ئولجا.

سوزلىگىن چاپسان تەتۈر پىشانە!
بۇ يۇرۇشۇڭدە نە دۇر نىشانە؟

يات ئادەمنىڭ تۇرۇلدى تەرى،
كوزدىن ئوت چاقناپ كەلدىلەر قەھرى.

ـــ نىمە ھەققىڭ بار، مەندىن سوراشقا؟
مەندەك كىشىنىڭ يولىن توراشقا؟

مەندۇرمەن سېنىڭ چوڭ پادىشاھىڭ،
سەن بەدەپنىڭ كوپتۇر گۇناھىڭ.

ئاڭلاپ قوي! ئېتىم ئىرۇر مېنىڭ جىياڭ،
پۇتكۇل جۇڭگوغا مەن بىر ۋېيىۋەنجاڭ.

ئاڭلاپ چال، دىدى: ـــ ئەي زور ھاماقەت!
يالغانىنى سوزلەش سەندىكى ئادەت!.....

مەرت بار بۇ شەھەردە ئۇنىڭ ئىسمى جياڭ،
ۋېيىۋەنجاڭ ئەمەس، بەلكى ئۇ، شەنجاڭ.

ئاڭلىسا سېنىڭ بۇ خىل سوزۇڭنى،
شەكسىز ئويىدۇ ئىككى كوزۇڭنى.

هەيدەپ باردىمەن سېنى ئۇنتۇغا،
تويمىسەن قاراقچى شۇم بولغىنىڭغا!

تۇرۇشۇڭدا ئوزەڭ بىركاتتا ئەخمەق،
پۇلنى دەپ قىردىڭ كوپ ئەلنى ناھەق.

بىلەلمەي قالدى سوراق بىلەن چال،
ئوزگەرگەن ئىدى بۇ چاغدا ئەھۋال.

يەنە كەلدى كوپ ئۇ ياق-بۇ ياقتىن،
مىلتىغى بارلار يېقىن-يىراقتىن.

ھەر بىرى ئاچكوز چىلبورە ئوخشاش،
كوزلىرى چوكۈرۈر ئورىغا ئوخشاش.

قورشۇۋالدى جياڭ ۋە قېرى چالنى،
بايقىشىپ بۇندا بولغان ئەھۋالنى.

جياڭ جيېشى دىدى سوزۇپ قاپاقنى،
سۇرتۇپ كوزدىكى لەش ۋە چاپاقنى.

ـــ كوممۇنىست ئىكەن، بۇ چالنى تېز تۇت!
بېشىنى ئالغىن، ئويىگە قوي ئوت!

كوممۇنىست دىگەن بالايى ـ ئاپەت،
نەگىلا بارسا، يۇقار كاساپەت.

يەردە، ھاۋادا، سۇدا يوقتۇر پەرق،
نۇرغۇن كېسىنى ئەيلىدى ئۇ، غەرق.

تىنجىتمىدى ئۇ، ھەم سامالىيۇتتا،
كوپ ئايرۇپلاننى كويدۇردى ئوتتا.

مەن ئايرۇپلانغا چۇشكەن چېغىمدا،
شاڭخەينى تاشلاپ قاچقان چېغىمدا،

خوپ تەكشۈرگەن مەن ھەممە ياقنى،
كىملەر گۇمانلىق ۋە قايسى ساقنى.

كوممۇنىستلاردىن يوق ئىدى ھىچ ئىز.
ئاسمانىنى يېرىپ ئۇچار ئىدىم تېز.

ئوت قويدى شۇ چاغ بىرسى تۇيۇقسىز،
بىلدىم، چارلىشىم ئىكەن تولۇقسىز.

نەگىلا بارمايۇ قۇتۇلمىدىم مەن،
لېكىن، ئۇنىڭغا تۇتۇلمىدىم مەن.

مەندىن باشقىسى ھەممىسى نابۇت،
ئايرۇپىلان بولدى خۇددى بىر تاۋۇت.

كوكتە يولۇقۇپ بالا ـ قازاغا،
گىرىپتار بولدۇم ماتەم ـ ھازاغا.

ئۇچقۇچ، باشلىق، ھەممىسى ئولگەن،
قانات پۇكۇلگەن، ماتۇرمۇ كويگەن.

"بەختىم بار" ئۇچۇن قالدىم سالامەت،
بۇ يەرگە كەلسەم، بۇ بىر ئالامەت.

تازىلاش كېرەك بۇ يەرنى تېزدىن،
ئىبرەت ئالسۇن ئۇ، بار زەربىمىزدىن.

يوقىتىلسۇن ھەر گۇمانلىق ئادەم،
يەتكۇرمەس ئۇچۇن بىزلەرگە ماتەم.

تازىلاش ئەترىدى ئالدىغا باسسۇن!
بۇنداق چاللارنى تېز دارغا ئاسسۇن!

چال دىدى: ــ بىلدىم سەن ئورا كوزنى،
جياڭ جيېشى دېگەن سەت قارا يۇزنى.

دۇشمەنگە بەرىپ ئىتائەت ئەتكەن،
ئور ۋەتىنگە خىيانەت ئەتكەن.

ئوز خەلقلىرىنى توپلارغا تۇتقان،
ئادىمىگەرچىلىكنى ئەسلى ئۇنۇتقان.

قورقمايمىز بىز ئولۇمدىن ئەسلى،
چۇنكى، باتۇردۇر جۇگگولۇق نەسلى.

بىرىنىڭ ئىزىغا مىڭدۇر تەييار،
ھەممىگە مەلۇم دىلدىكى ئەسرار.

ئولسەم ئورنۇمدا قالار ئىزىم بار،
ئەنتىمنى ئالار ئوغۇل ـ قىزىم بار.

بوينۇڭغا سالار ھەم تەۋقى ـ لەنەت،
ئوقۇر نامىڭغا ھەممىسى نەپرەت.

سەندەك بىر خائىن چايان قولىدا،
قۇربان بولدۇممەن ۋەتەن يولىدا.

ئۇلۇغ شەرەپتۇر بۇ خىلدا ئولمەك،
بولدۇم قولۇڭدا تىرىك كومۇلمەك.

دىدى، كېسىلدى، تېنى بىلەن باش،
توكۇلدى قېنى قىزىلگۈل ئوخشاش.

ئاڭلاپ نىم شېھىت بۇ ۋەھشى ھالنى،
تونۇتتى ئەلگە پىدائى چالنى.

1954 - يىل نويابىر، باي.

قىز

نازۇك چۈمۈر چاققان قىز،
جانغا ئوتنى ياققان قىز.
كىرپىگىدە ئوينىتىپ،
قىيا كوزدە باققان قىز.

ئۇقتۇرماستىن سىرىنى،
تاشلاپ كوزىنىڭ قىرىنى،
ئۇيالدۇرۇپ پەرىنى،
ناز ئۇيقۇدا ياتقان قىز.

تال چۈنقتەك بويۇڭغا،
قىرغاۋۇلدەك خۇيۇڭغا،
كۆچۈم يەتمەي تويۇڭغا،
يېشىم سۇدەك ئاققان قىز.

لىۋىك لەتلى مارجاندۇر،
قېشىك جادى قىيغاندۇر.
ئەسلىك بەلكى ئىنساندۇر،
هورلەر بىلەن تۇققان قىز.

قىلىچ ئوخشاش قېشىڭدىن،
مەن ئايلىناي بېشىڭدىن،
يىراق قىلما قېشىڭدىن،
كۆلۈپ قويۇپ قاچقان قىز.

ماڭا قاراپ قويمايسەن،
ئاينى ئېلىپ ئويناپسەن،
ئەھۋالىمنى سوردىمايسەن،
مەرۋايىتلەر تاققان قىز.

سىيا زۇلپۇڭ ئەنبەردەك،
كوزقارىشىڭ شەمشەردەك،

كىرپىكلىرىڭ خەنجەر دەك،
كويىقاپتىن چىققان قىز.

ئەي رەھىمسىز نادان قىز،
ئىنسانلىغىڭ گۇمان قىر،
پەرىزاتمۇ ئاناڭ قىز،
كوز ئوقىدا ئاتقان قىز.

باققا بارساڭ، بارارمەن،
ئىشلىرىڭغا يارارمەن،
بىللە ئالما ئۇزەرمەن،
ئالما بىلەن ئاتقان قىز.

كېچە - كۈندۈز يىغلىدىم،
يۈرىگىمنى داغلىدىم،
نى دەپ ئۇمىت باغلىدىم،
بۇتتەك بولۇپ قاتقان قىز.

قىز دەپ ئۆپتتىم، پەرىسەن،
قوشۇلماقتىن نېرىسەن،
جاللاتلارنىڭ پىرىسەن،
ئاشىغىنى ساتقان قىز.

توزمۇ خىجىل نازىگدىن،
بۇلبۇل غەمدە سازىگدىن،
گۈل غۇنچىسى ئاغزىگدىن،
ئەگمە قاشنى ئاتقان قىز.

بەكمۇ كويدۇم سەن قىزغا،
پەرىزاتقا تەڭ قىزغا.
تەڭ ئىشلىسەم ئېتىزغا،
كەھرىۋادەك تارتقان قىز.

قەتلە قىلما داغىگدىن،
قۇرۇق قويما باغىگدىن،
خوشال پۇرسەت چاغىگدىن،
ئاينى كۈنگە چاققان قىز.

ئاينى كورۇپ يىراقتىن،
قىينىلمەن پىراقتىن،
قاراپ قويۇپ نېراقتىن،
قۇرغۇي بولۇپ ئۇچقان قىز.

دەردىڭ ئېشىپ دەمبەدەم،
بولدى جانغا مىڭ ئەلەم،

كېچه بىدار، كۈندۈز غەم،
قامتى ياراشقان قىز.

ھەر باھارنىڭ يازى بار،
يۈز مىڭ تۈمەن نازى بار،
گۈل ۋە بۈلبۈل سازى بار،
ھەممىسىنى يىققان قىز.

باشقىلارنى كۈلدۈرۈپ،
مېنى ئوتتا كويدۇرۇپ،
كۈندە يۈز مىڭ ئولتۇرۇپ،
چاقماقتا ئوت چاققان قىز.

رەھمە قىلىپ جېنىمغا،
بىر كەلمىسەڭ يېنىمغا،
زامىن بولۇسەن قېنىمغا،
قونچاقتەك ئويناتقان قىز.

چىدىيالمايمەن كورمىسەم،
كوزۈمگە بىر سۈرمىسەم،
قول ئېلىشىپ يۈرمىسەم،
مىرادىنى تاپقان قىز.

كورسەم كېتمەن ھۇشۇمدىن،
قولغا قونغان قۇشۇمدىن،
سوزلەلمەيمەن چۈشۈمدىن،
ئەقلىم ئېلىپ قاچقان قىز.

كورەلمىسەم ئاشار غەم،
پىكرى - يادىم دەر سەنەم،
ئۇزەم ئەھۇش كورۈم نەم،
ھوسنى بەكمۇ ئاشقان قىز.

بىر كورستىپ قېشىڭنى،
ئۇنچە تىزغان چىشىڭنى،
چايقاپ قويدۇڭ بېشىڭنى،
مېنى بوزەك تاپقان قىز.

شەرەت بىلەن "كەت!" دەيسەن،
ھالىمغا ھېچ يەتمەيسەن،
خىيالىمدىن كەتمەيسەن،
كىم شۇنداق ئۇقۇتقان قىز.

بۇلاق دەيمۇ كوزۈڭنى،
قۇياش دەيمۇ يۈزۈڭنى،

بىر ئاغلىسام سوزۇڭنى،
دوستنى ئۇنۇتقان قىز.

مېنى شۇنداق قىينامسەن؟
رەقىپ بىلەن ئويناماسەن؟
ماڭا بويۇن تولغامسەن؟
جاننى دارغا ئاسقان قىز.

چارە يوق بولەك مەندە،
رەھمى بارمۇ ھېچ سەندە؟
قىلما مېنى شەرمەندە،
سۆيگۈدىن ئاداشقان قىز.

كورسەتكىن جامالىڭنى،
سەرۋدەك① نىھالىڭنى
مەڭزىڭدىكى خالىڭنى،
يۈرىگىمگە قاققان قىز.

تاڭ ئاتسا قىلىپ ناله،
چىرايىم سېرىق لاله،

---

① سەرۋى ــ باغلاردا تۇپ ـ تۇز ئوسىدىغان دەرەخ.

ياشقا تولدى پيالە،
يېشىمدىن ئۇياتقان قىز.

كېچە بولسا بىدارمەن،
ھوسنۇڭگە خېرىدارمەن،
ۋەسلىڭدىن ئۇمىتۋارمەن،
ئىشق ئوتىنى ياققان قىز.

يېنىمدىن ئوتۇپ ھەر يان،
ئەقلىمنى قىلىپ ھەيران،
ئەل ئىچرە قىلىپ ۋەيران،
قېرىنغاندا تاپقان قىز.

سەن ئوتسەڭ خىرام① ئەيلەپ،
يېشىمنى راۋان ئەيلەپ.
دۇنيانى ھارام ئەيلەپ،
ماڭسام ئاستا قاچقان قىز.

غۇنچە بويلۇق، كۈمۈش تەن،
سوزۇڭ شېكەر، لىۋىڭ قەن،
باغ ئىچرە قىزىل گۈلشەن،
لاچىن كەبى ئۇچقان قىز.

① خىرام — جىلۋە.

گۈلىشەن ئىچرە سەن بىر گۈل،
شېخىڭغا بولاي بۈلبۈل،
ئومرۇم بويى بولاي قۇل،
ھەق شۇنداق ياراتقان قىز.

خەلقى ئالەم كۆلىشەر،
بەلكى زاكلىق قىلىشار،
باشقا كەلسە بىلىشەر،
ئاي چىراي تالاشقان قىز.

"قېرى" دەپ قاراپ قويماي،
بېرى كەل، ماراپ قويماي،
ساقلىم تاراپ قويماي.
قۇتۇلمايسەن چاققان قىز.

قار ئاستىدا قالغان باش،
(چېچىم ئاپپاق، ئۇزۇم ياش)،
قىزلارغا ئاتارمەن قاش،
ئىستىگىنى تاپقان قىز.

كۈندۈز دىسەك، كۈندىمەن،
كېچە دىسەك، تۈندىمەن.

نەدە بولساڭ شۇندىمەن،
ئاپىسىدىن قورققان قىز.

نىم شېھىتنى لال① قىلدىڭ،
قامىتىنى دال قىلدىڭ،
ئەسلىدە ئۇۋال قىلدىڭ،
ئىشق بىلەن سىناشقان قىز.

1955 ـ يىل مارت، ئۈرۈمچى.

مۇھەببەت سەۋداسى

ئۇزەمنى چاغلىماي كۆڭلۈمنى بەردىم مەن ساڭا ئەي يار،
شىكايەت ئەيلىمەكتە ھەر تەرەپتىن دوست بىلەن ئەغيار.

ساڭا بەرگەن كۆڭۈلنى قايتۇرۇپ ئالماق ئەمەس مۇمكىن،
تېخى جېنىم تەسەددۇق، كويىگۈنۈمنى ئەيلىدىم ئىزھار.

---

① لال ـ ھەيران.

كورۇپ ئول كۈن جامالىڭنى ئاجايىپ ياخشى سائەتتە،
مۇھەببەت شەرۇتىدىن بىر تويۇپ ئىچتىم كورۇپ دىدار.

يەنە كوڭلۈڭ ساداسىن ئاڭلىدىم بولدۇم خۇددى مەجنۇن،
بولۇپ تۇرسا ئىدى كاشكى بۇنداق كورۇشمەك ھەر بار.

ھامان بۇ كۈلكىنىڭ بائىسىن① بىلمەي زارۇ- ھەيرانمەن،
سەنەمنىڭ كۈلكىسىنىڭ تەكتىدە بىلمەيمەن نىمە سىر بار؟

ساڭا جېنىم پىدا قىلغانلىغىمنى بىلگىنىڭدىنمۇ؟
ۋە ياكى سەنمۇ سەيىد بولغانلىغىڭغا بولدۇڭمۇ ئىقرار؟

"تەسەللايىن مۇھەببەت" دەپ كوزۇڭگە ياكى ئىلمامسەن؟
بۇنىڭدەك مۇرۇۋۋەتسىز پىكىر سەندە بولسۇن زىنھار.

سېنىڭ تۇرغان يېرىڭ يادىمغا كەلسە ھەر زامان ئەي گۈل،
بېرىپ سۇيىمەي تۇرالمايمەن ئەگەر تۇن بولسا ھەم بىدار.

نىگارىم خاكپايى دەپ كوزۇمگە تۇتىيا قىلدىم،
بويۇم يادەڭ ئېگىلدى پۇرقىتىڭدىن جان بولۇپ بىار.

---

① بائىسىن — سەۋىبىن.

ساڭا ئاشپته① بولدۇم بىر كورۇپ ھەم ئەقىلدىن ئازدىم،
مۇھەببەتتىن خەۋەرسىزلەر "سارا ڭ!" دەپ ئېيتمىدى بىكار.

گۈمانسىز مەست بولۇر غەرق خىزىر كورسە جامالىڭنى،
ھاسا، جەندە، كۈلا تەسبىھنى تاشلاپ ئەيلىگەي ئىنكار.

سېنى كورسە زىلەيخا ھەم چىقالماس پەردىدىن ھەرگىز،
جامالىڭ بىر كورۇپ قالغاندا يوسۇپمۇ بولۇر بىزار.

پەرىشتە كوڭلىگە تەسكىن بېرەلمەس ئاي يۈزۈڭ كورسە،
سېنىڭ يادىڭدا چول جەننەت تەجرى تەھتىۇل ئەنھار②.

مۇھەببەتنى قازانماق موللىسى مەخسۇس ساڭا پۇتكەن،
شۇڭا رۇزى ئەزەلدىن مەن مۇھەببەت بىرلەن ھەم ئەسرار.

بۇ يولدا خارۇ-زار بولماق ماڭا بەلكى سائادەتتۇر،
ئىشقى ئەسىردىن رەنج-مۇشەققەت چەكمىگەن كىم بار؟

جەھەننەم ئاتىشى تاللاپ پەقەت ئاسىنى كويدۇرمىش،
مۇھەببەت ئۇچقۇنى ئالدىدا ئوخشاش ئاسى بىلەن ئەبرار③.

---

① ئاشپته ــ كويۇپ قېلىش.
② تەجرى تەھتىۇل ئەنھار ــ يەر تېگىدىكى دەريا.
③ ئەبرار ــ دوست.

باهار ۋاقتىدا سارغايغان چىرايىمدىن ئەجەپلەنمە!
تىۋىپ ئالدىدا زەپىرانىڭ سېرىقلىقتىن باھاسى بار.

كامان بولدى ئەلىپ قەددىم تولا ئويلاپ نىگارىمنى،
ساڭا ھەم نىم شېھىت ھەر دەم سەنەمنىڭ ئىشتىياقى بار.

1959 ـ يىل ئاپرىل، ئۈرۈمچى.

چىقسام ناگا ئىشىككە

چىقسام ناگا ئىشىككە،
كورۇنىدى بىر جانان قىز.
كوزلىرى گوھەر يەڭلىغ،
يۈزى ماھى تابان قىز.

تىكىلىپ قاراپ قالدىم،
بىر نەپەس ئارام ئالدىم،
جىلۋە بىرلەن كوز تاشلاپ،
قىلىپ كەلدى جەۋلان قىز.

خا..... خا..... قىلىپ ئۇن چىقتى،
ئىككى ياقتىن كۇن چىقتى،
قاشلىرى قەلەم ئوخشاش،
سۈمبۈل چېچى رەيھان قىز.

يېتىپ كەلدى بىر پەستە،
"ياخشىمۇسىز؟" دىدى ئاستا،
سوزلەلمەي قېتىپ قالدىم،
بولدى ماڭا ھەيران قىز.

ئۈندە تەبەسسۇم بار،
كۆڭلىدە تەرەھھۇم① بار،
ئەمما كۆزى قىيمايدۇ،
قىلدى مېنى ۋەيران قىز.

ئۇنۇپراق كۆلۈپ قويدى،
كۆز ئاستى سىلىپ قويدى،
مۇڭدا ئەڭگە جان بېرىپ،
قىلدى مەھبۇسى ـ ئېھسان قىز.

كۆڭۈل دېگەندىن ئۆتۈپ چىقتى،
ماڭا ئەگىدى، ئۆيگە چىقتى،

① تەرەھھۇم ـ رەھىم قىلىش، كۆيۈپ ئاچىغىنى.

ئىشق ئوتۇگدا ئورتىنىپ،
يۈرەك بولدى بەريان① قىز.

"مۇھەببەت" دەپ تۇغۇلدۇم،
پىراقدگدا بوغۇلدۇم،
كىبرى بىلەن پەرۋاسىز،
يۈردۈك خۇلقى شەيتان قىز.

نە بولغاي بىقىپ كۈلسەك،
ئىشق شارابىن سۇنساك،
ئىلكىگدىن ئىلىپ ئىچسەم،
يۈرىگىمگە دەرمان قىز.

ئەي، لىۋى قىزىل ياقۇت،
قىلمىغىن مېنى نابۇت،
سەن ئۇچۇن تۇغۇلغانمەن،
ئىشق ئەھلىگە سۇلتان قىز.

يۈزلىرى قىزىلگۇلدەك،
مېنى قىلدى بۇلبۇلدەك،
قۇلىغدا نە سىر بار؟
ئاڭلىمايدۇ نالان قىز.

---

① بەريان — كاۋاپ، پارە.

لەيلى سەنۇ - مەجنۇنمەن،
جامالىڭغا مەپتۇنمەن،
ھىجرىڭدا ئېلىپ جانىنى،
قىلماسسەنمۇ پۇشمان قىز.

تاھىر بىلەن زوھرەدەك،
ۋامۇق بىلەن ھۇزرادەك،
جېنىمنى پىغان بىرلەن،
قىلاي ئەمدى قۇربان قىز.

قېشىڭنى قىلىپ مەھراپ،
باش قويماي ساڭا يىغلاپ،
"تەلۇھ" دەپ نەزەر سالماي،
كېتەرسەنمۇ خەندان قىز.

ھىجرىڭ بىلەن داغلاندىم،
زۇلپۇڭ بىلەن باغلاندىم،
ئەقلىمنى ئېلىپ قاچتىڭ،
كۆڭلۈم ئىچرە پىنھان قىز.

قامىتىڭ ئەجەپ زىبا،
كويىمگەن ساڭا كىم بار؟

ھەممىسى لېكىن مەندەك،
بولمىغاندۇ سەرسان قىز.

سىگمەيدۇ يىگەن ئاشىم،
يوق ئويدە سۈيۈكداشىم،
كۈندۈز غەمدە، تۈن بىدار،
شەئلا① كوزى چولپان قىز.

لۈپكىنى دىسەم نەشپۈت،
كۆكلىگىك ئىكەن مەشۇت،
ئەۋرىشىم بويۇغا مەن،
چىرمىشىپ تىلەي جان قىز.

ئومرۇم زارۇ ـ گىرياندىن②،
كەچتىم مەن ئەزىز جاندىن،
يادلاپ گۈل ئۈزارىگىنى،
مەن كېتەي بايابان قىز.

دۇنيانى قىلىپ روشەن،
چوللەرنى ياساپ گۈلشەن،

---

① شەئلا ـ ئۇچقۇن ئوت.
② گىريان ـ يىغا ـ زارى.

سەن كەبى بۇ ئالەمگە،
كەلمەس ھورۇ-ەلمان قىز.

چۈشۈگمۇ بۇزۇلغاندۇ،
يۇرىگىگمۇ تۇيغاندۇ،
مەقسەتىڭ نىمە زادى؟
باقمايسەن خىرامان قىز.

ساقلىمىنى "چال!" دىسەڭ،
"تۇر! جايىڭدا قال!" دىسەڭ،
ھويايمەن گىرىم بىرلەن،
بولمدۇ سىيادان قىز.

يىرگەنسەڭ خىيالىمدىن،
سەسكەنسەڭ ساغالىمدىن،
ھەردايمەن مىنۇت ئۆتمەي،
چارىسى بەك ئاسان ھىز.

[illegible]

[illegible]

جان ـ تەندىن ساڭا كويدۇم،
چىن دىلدىن سېنى سۆيدۇم،
ئەمدى كۆڭۈل بەرمەيمەن،
كەلسە باشقا چەندان قىز.....

ئوقۇپ كورسەڭ خېتىمنى،
نىم شېھىت دەر ئېتىمنى،
يىغلاتما مەن يېتىمنى،
مەنمۇ بۇندا مېھمان قىز.

1955 ـ يىل ئاپرېل، ئۈرۈمچى.

بەخت تويى

ئورنىغاچقا ۋەتىنىمدە ھەققانىيەت،
بولدى ئولكەمدە رايونلۇق مۇختارىيەت.

ئەركىنلىكتە، تەڭ تۇرمۇشتا ياشاش ئۇچۇن،
كومپارتىيە بەردى بىزگە ئىمكانىيەت.

جان-جانىمىز، شەرەپ-شانىمىز،
ماۋزېدۇكۈ بىزنىڭ ئۇلۇغ داھىمىز.

نۇرلۇق قىزىل بايراق بۇگۈن قولىمىزدا،
يول كورسەتكۈچ مايا‌ك باردۇر يولىمىزدا.

ھەممە مىللەت بىرلىكتە ئەمگەكنى قىلىمىز،
گۈل-چېچەكلەر ئۇندى ھەم ئۇنۇڭ-سولىمىزدا.

ئالغا باسىمىز، تاغلار ئاشىمىز،
سانائەتلەشكەن دولەت قۇرىمىز.

پولات ئوخشاش چىڭماقتا ئىنتىپاقىمىز،
كۈندەك يورۇق، پارلاق بىزنىڭ ئىقبالىمىز.

بىر نىيەتتە ئەركىن چامداپ قول تۇتۇشۇپ،
چىن باغلاندى ھەممىزنىڭ ئىشتىياقىمىز.

ھور ھاياتىمىز، سائادىتىمىز،
يېڭى تۇس ئالدى قىياپىتىمىز.

يۇرۇڭ دوستلار قىزىتايلى بەخت تويىنى،
قول تۇتۇشۇپ بىردەك ئېيتىپ دوستلۇق كۈيىنى.

گۈللىتەيلى چېلىش بىلەن ھەممىز بىرەك،
پارتىيىمىز ئىجات ئەتكەن ھورلۇك يولىنى.

ئالغا باسمىز، تاغلار ئاشمىز.....
كۈتكەن پەللىگە چوقۇم يېتىمىز.....

1955 ـ يىل سېنتەبىر، ئۈرۈمچى.

ئالدىدا

رۇخسەت ئەيلەڭلار بۇگۈن سوزلەشكە مەيدان ئالدىدا،
ئېيتايىن كۆڭلۈمدىكى سىرىمنى ۋىجدان ئالدىدا،
بۇلبۇلى شەيدا كەبى باغ ئىچرە رەيھان ئالدىدا،
تەڭگە جان سىغماس خوشالمەن خۇددى بوستان ئالدىدا،
ياش يىگىتنىڭ كۆڭلى ئوخشاش يارى ـ جانان ئالدىدا.

سوز بېشىدا داھىمىز ماۋجۇشغا ھورمەت تىلەي،
كوممۇنىستىك پارتىيە يۇز مىڭ ياشا، دەپ ئۇرگىلەي،

ئىشچى-دىخان بىرلىگىنى جاندىنمۇ ئارتۇق بىلەي،
دۇشمىنىم قان يىغلىسۇن، خەلقىم بىلەن دائىم كۆلەي،
ئاتىمىز، ئۇستازىمىز داھى قەدىردان ئالـدىدا.

نەچچە يۈز يىلدىن بۇ ئولكەم باغرىنى زۇلمەت قاپلىغان،
زومىگەرلەر ھەر قەدەمدە دىخانغا توھمەت چاپلىغان،
قاپقاراڭغۇ زەي، سىبسق زىندانىدا جاننى ساقلىغان،
نەگە بارسا جان سقىلغان، بىر دەم ئامانلىق تاپمىغان،
قانچە "سادىر"، "نوزۇگۇم"لار بولدى قۇربان ئالـدىدا.

بوغسىمۇ مۇدھىش زۇلۇم ھىچ توختىماي ئۇستى تىلەك،
"ئاھ! يورۇق تاڭ قايـدا؟" دەپ قان كەچتى ھەر كۆچلۈك بىلەك،
نەچچە "قاينام ئورگىشى" ئالدى قەلەم ئوتلۇق يۇرەك،
قان ئىچىپ زار قاخشىتىپ كەلگەن ئىدى زالىم پەلەك،
كەتتى زۇلمەت، كەلدى ئازات كۈن بۇ ئىمكان ئالدىدا.

خەلقىمىزنىڭ ئاھۇ-زارى ئەرشىتىن ئوتـكەن ئىدى،
كاج "پەلەك"نىڭ تەقدىرى ماڭلايغا نەق پۈتكەن ئىدى،
كۆڭلىدە خەلقىم تىلەكنى دائىما كۈتكەن ئىدى،
تەندە ھەم كوزلەردە ھەم غەزەپ ئوتى يانغان ئىدى،
"ئاقىۋەت راھەت كېلۈر" دەپ، بىزگە ئىنسان ئالدىدا.

قانچه مەرتلەرنى زۇلۇم ئاتسىدىن ئايرىغان،
قانچه بۇلبۇللار مازاردا "سۆيگۈنۈم" دەپ سايرىغان،
غۇنچىدەك نازۇك بەدەنلەرنى شېخىدىن قايرىغان،
يوق ئىدى ۋىجدانى بارلاردىن بىرەرسى يايرىغان،
خارلىنىپ ياتقان ئەزىز تەنلەر گورۇستان ئالدىدا.

ئېيتۇەرسەم تۇگىمەيدۇ زۇلۇمنىڭ مىڭدىن بىرى،
بەشى ئاق ئېيىق ئىدى ئون ئىككى ياش قىزنىڭ ئېرى،
ھوكۇمران ئەجدەر ئىدى جانلاردىن ئوتكەن نەشتىرى،
شۇم ھۇقۇش ئىلكىدە بولغان قىز، ئوغۇلنىڭ تەقدىرى،
مۇرىدىدىن ئالۋاڭ تىلەپ قويمايتتى زىندان ئالدىدا.

شۇنداق ئوتمۇش بەشمىزدا ئىدى خۇددى سايىدەك،
ئويلىغان ھەر كۇننى يىرتقۇچلار مۇقەددەس ئايدەك،
شۇم زامان ئەلنى شورايتتى خۇددى ھايۋان مايدەك،
"ئاھۇ-زار"نى ئاڭلار ئىدى خۇددى بىر "ناي-ناي"يىدەك،
شۇندا ئازاتلىقتىن خەۋەر كەلدى گۇلۇستان ئالدىدا.

كۇن چىقىشتىن كۇن چىقىپتۇ "باركاللا!....." دىدى ئەل،
كوممۇنىستلار خەلقنى ئازات قىلغىلى باغلاپتۇ بەل،
بولدى ئارمان-ئارزۇيىمىز پارتىيە يولىدا ھەل،
كوتىرىلدى ئۇستىمىزدىن چىقىراپ تۇرغان ئەجەل،
كۇن ئوزى نۇرىنى چاچتى بىزگە ئاسمان ئالدىدا.

پارتییمىز بىزنى ئازات قىلدى زۇلمەت ئىلكىدىن،
قوينى قويچى ئاسرىغاندەك بورى بىلەن تۇلكىدىن،
ئىشچى-دىخان بولدى ئازات فېودالىار مۇلكىدىن،
قىز-ئوغۇللار توختىيالماس شادۇ-خورام كۇلكىدىن،
كوز يېشى قىلماس ئېلىم ئەمدى زىمىستان ئالدىدا.

قىلدى ئولكەمدە زۇلۇمنى يەرگە يەكسان پارتىيە،
سۇنى باشلاپ چولنى قىلدى باغۇ-بوستان پارتىيە،
ھەر قەيەرگە بارسا قىلدى گۇل-گۇلۇستان پارتىيە،
سايرىسا بۇلبۇل ساداسى بولدى داستان پارتىيە،
ھەممە ئىمكان بولدى تەييار ئىشچى-دىخان ئالدىدا.

تۇگىمەيدۇ تەرىپىگنى قانچە يازسام پارتىيە،
دىل كۇلەر شەنىگە مەن سازىمنى چالسام پارتىيە،
ئارزۇيۇم دۇشمىنىگنىڭ گورىنى قازسام پارتىيە،
قەدىرلىك بولغاي سوزۇم ئۇنۇڭانغا يازسام پارتىيە،
خەلقى ئالەم خۇش سۇيەر نامىگنى داستان ئالدىدا.

بىز ئىدۇق ئەسىر بويى پەننى بىلمىدىن بىخەۋەر،
نەچچە سىللار ئوقۇساق بىلگىنىمىز "پەش، زىر-زەۋەر"،
پارتىيىمىز قايسى چاغ تاپتى ئولكەمدە زەپەر،
بەس، شۇ كۇندىن بىرى بولدۇق مەكتەپ بىرلەن موتەۋەر،
شۇ سەۋەپتىن پارتىيىنى سۇيىمىز جان ئالدىدا.

ئەل قاتارى تەڭ هوقۇقلۇق بولدى ئەمدى خەلقىمىز،
هەممە مىللەت تەڭ-باراۋەر ئىتتىپاق ساپ قەلبىمىز،
كەمستىشلەر يوقىلىپ، پۈتتى ئاداۋەت غەلۋىمىز،
تارتىمىز تاناۋىنى چىقسا ئارادىن تەلۋىمىز،
تىلمەيمىز ئاھ ئۇرۇپ، شەپقەتنى گۈلخان ئالدىدا.

ئالتى يىلدىن بېرى بەردى بىزگە تۇرلۇك تەربىيە،
هەممىنى ئەركىن ياشاتتى خەلق ئازاتلىق ئارمىيە،
شۇ سەۋەپتىن "ياشا!....." دەيمىز كوممۇنىستىك پارتىيە،
"مىڭ ياشا!....." دەپ يەنە ئېيتاي كوممۇنىستىك پارتىيە،
ئەمدى باش قويماس ئېلىم هەرگىزمۇ شەيتان ئالدىدا.

"ئولكىمىز مۇختارىيەت!....." دەپ باشلۇەتتۇق يېڭى توي،
پارتىيىدىن كەلدى بىزگە بۇ شەرەپلىك ئابروي،
كوتىرىلدى شادۇ-خورامىلقىتىن پەلەككە هاي-هۇي،
ئەل ئامان، ئازات زامان، كۆلدى ۋەتەن بولغاندا توي،
كوپ ئاش ئالغان دىخان ئوخشاش كۆزدە خامان ئالدىدا.

بەختىيارىدۇر ئولكىمىزنىڭ هەمدە پارلاق كەلگۈسى،
سوتسىيالىزىمغا بارماقنىڭ بۇ ئاساسىي بەلگۈسى،
شانۇ-شەۋكەت، بەخت-سائادەت ئەلئارا تەڭشەلگۈسى،
ئەلگە راهەت هەم سانائەت ئولكىدە تىكلەنگۈسى،
تۇرمىغاي خەلقىم گادايدەك تەلمۇرۇپ نان ئالدىدا.

يەڭگىل بولار بەس شۇ چاغدا بىزنىڭ ھەممە ئىشىمىز،
ئىشلىسەك بىردەك ئوتەر ھېچ قايغۇسىز ياز-قىشىمىز،
ئاتنى ئاتقا، گۆلنى باققا، قوشقا تومۇرنى قوشىمىز،
ۋاقتى ئاسراپ، كوك يۇزىدە قۇشقا ئوخشاش ئۇچىمىز،
قولدا بەشىللىق پىلان ھوججەت ئىرۇر سان ئالدىدا.

تانا تارتىپ قاتنىغاي تېزدىن تومۇر يولدا تومۇر،
راھەت-ئاسايىشتا ئوتكەي ياشىنغان بىزنىڭ ئومۇر،
كېيىمەس ئۇستۇڭدە تون، ئامباردا ئۇن، خاڭدا كومۇر،
بەختىمىز ئىقبالىمىزغا بولدى قانۇن جان تومۇر،
خىزرى تەبىئىمگە مۇناسىپ ئابى ھايۋان① ئالدىدا.

باسمىز ئالغا قەدەملەپ پارتىيىنىڭ ئىزىدىن،
ئالمىز كوپلەپ ھوسۇل شۇندا ھەر بىر يېزىدىن،
سۇيۇنەر بوۋاي-مومايلار ئوغلىدىن ھەم قىزىدىن،
كەتكۈسى غەملىك ئالامەت ھەممە ئادەم يۈزىدىن،
بويغا يەتكەن قىزغا ئوخشاش ئويدە مېھمان ئالدىدا.

بۇ پاراغەتلىك ھاياتتۇر پارتىيىنىڭ شەپقىتى،
بىزنى ھورلۇككە چىقارغان ئارمىيىنىڭ ھىممىتى،

---

① ئابى ھايۋان ــ ھاياتلىق سۈيى.

ئارزۇلارنى قىلۇر ھەل ئىشچى-دىخان غەيرىتى،
ئەلئارا ئاشماقتا ھەر دەم خەلقىمىزنىڭ ھورمىتى،
نەم شېھىت ئېيتتى قوشاق ئۇشبۇ مەيدان ئالدىدا.

1955-يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

مۇھەببەت ئىپادىسى

دىلىمەرنى بىر كورەي دەپ،
مەن ناتىۋانۇ-خەستە.
بىلمەي ئېتىك سوراقلاپ،
يۈردۇم بازارۇ-رەستە.

گۈلشەن ئىچىدە ناگاھ،
بۇلبۇلنى قىلىپ ئاگاھ،
گۈل ئاشىغى ئىگەرسەن،
سەۋتىڭنى قىل ئاھىستە.

مەھكۇمى ئەمرى بولدۇم،
گويا كى قەۋرى بولدۇم،

جان تەنگە سىغمىدى ھىچ،
بۇلبۇل كەبى قەپەستە.

مەن نەۋ باھار چېغىمدا
غۇنچە ئىدىم بېغىمدا،
ھەيرانۇ - زار پەرىلەر،
ماراپ مېنى ھەۋەستە.

مەن خۇددى گاس كىشىدەك،
نالە ئۇلار ئىشىدەك،
مەغرۇر لاچىنغا ئوخشاش،
بولماس ئىدىم شېكەستە.

باقماندا ئوتمۇشۇمگە،
گايى كىرەر چۈشۈمگە،
رەھىمسىزلىك سازاسى،
مىلك تووا ھەر نەپەستە.

زۇلپى قاراڭغۇ تۇندەك،
مەڭزى گۈياكى كۈندەك،
ئول چاچ قاراسى قوندۇز،
ياقۇت لۇى جىنەستە.

قىيغاچ قېشى يېڭى ئاي،
مەن كىم؟ بېرىپ يېلىنماي،
مەجنۇن كەبى يۈگۈرسەم،
چول، دەشتۇ، دوڭ ۋە پەستە.

يىغلايمەن ھېچ يېتەلمەي،
ياكى يىراق كېتەلمەي،
ئەمدى توگە باقايمەن،
مەشرەپ بولۇپ تەكەستە.

مۇمكىنمىدۇر ۋىسالىڭ؟
يە باشقىمۇ خىيالىڭ؟
رەت قىلما نىم شېھىتنى،
تاپتى بۇ يولنى تەستە.

1955 ـ يىل دېكابىر، باي.

سېغىندىم

سېغىندىممەن، سېغىندىممەن، سېغىندىم،
ۋەتەن سېنى تەشنا بولۇپ سېغىندىم،
مېھرىڭ تولغان يۈرىگىمدە سېغىندىم،
دولقۇنلىغان كوكرىگىمدە سېغىندىم.

ئولسەم تېنىم قۇچىغىڭدىن جاي ئالسۇن!
پاك ۋەتىنىم روھىم سەندە شاتلانسۇن!
شۇنىڭ ئۈچۈن، تېزرەك ساڭا يەتسەم دەپ،
توت كوز بىلەن كېچە-كۈندۈز سېغىندىم.

بۇ كەمگىچە ئايرىلمىغاچ سېنىڭدىن،
لەززەتلىنىپ شىرىن شەرۋەتلىرىڭدىن،
يولغا چىققاچ قەدىرىڭ ئوتتى جېنىمدىن،
تۇپرىغىڭنى كوزگە سۈرتەي، سېغىندىم.

"ھەج" سەپىرى چۈشكەچ مېنىڭ دىلىمغا،
مەيۈسلەندىم قاراپ بېقىپ پۈلۈمغا،
كومپارتىيە كېپىل بولدى يولۇمغا،
بۇلۇت ئۈزرە ئۇچقۇنۇمدا سېغىندىم.

ئەل قاتارى بەش مىللەتنىڭ ئىچىندە،
ئالتىنچى ئاي ئايغىدا بېيجىندە،
ئوتتۇز يەتتە كىشى بىرلىك سېپىندە،
ھەجگە قاراپ يۈرگۈنۈمدە سېغىندىم.

بىزنىڭ يۇرۇش يەردە ئەمەس، بۇلۇتتا،
نەچچە مىڭ گەز يول باسىمىز مىنۇتتا،
بۇيۇك ۋەتەن سەن ئەزىزلەپ ئۈزاتقان—
چاغلىرىڭنى ئەسلىگەندە سېغىندىم.

سەندىن چىقىپ راڭگون دېگەن شەھەردە،
مېھمان بولۇپ توت كۈن تۇردۇق ئۇ يەردە،
كۈتۈپ ئالدى قېرىنداش ئەل بىرمىلىق،
دوست ئەللەرنى كورگۈنۈمدە سېغىندىم.

خوش ئېيتىشىپ ئۈزۈتۈشتى بىرمىلىق،
بىز بارار يەر تاغ-باياۋان خورمىلىق.

بىر كەتسەڭمۇ كۆڭۈل قالدى سەن بىلەن،
بەك ئوتۇلدى قەدىمكى ۋەتەن سېغىندىم.

ئۇندىن چىقىپ مىڭ گەز ھاۋا ئۇستىدە،
ئۇچماقتىمىز بەيتۇلھەرەم قەستىدە،
يېتىپ كەلدۇق كالكۇتتىغا كەچقۇرۇن،
ھاۋا بويۇك كەلتۈرگەندە سېغىندىم.

تاڭ مەزگىلى ئۇچتۇق يەنە ئەرتىلەپ،
ئامراق بالاڭ ــ بىز جۇڭگولۇق ئەركىلەپ،
توت سائەتتە يېتىپ كەلدۇق بومبايغا،
بۇندا ۋەتەن يەنە سېنى سېغىندىم.

بومباي ئىكەن دېگىز بويى چوڭ شەھەر،
ياشايدىكەن نەچچە يۈز مىڭ ئايال ـ ئەر،
بوتا كوزلۇك بىرنەچچە مىڭ "راجى" نى ــ
«سەرگەردان»نى كورگۈنۈمدە سېغىندىم.

ياش غۇنچىلەر كوزلىرىدۇر خۇمالىق،
خۇش پېئىلىك، چىرايى خۇش نۇمالىق①.

---

① خۇش نۇمالىق ــ خۇش‌خۇي كورۈنۈش، ئىسسىق چىراي.

چېكىسىده "بەخت مېڭى" تۇمالىق،
نە جان كوردۇم، ۋەتەن سېنى سېغىندىم.

رەستلەردە قەۋەت ـ قەۋەت بىنالار،
بىر بىرىگە رىقابەتلىك مۇنالار،
نان ئۈچۈن كوپ كۆرەشلەرنى كورگەندە،
مول هوسۇللۇق ۋەتىنمنى سېغىندىم.

توت كۈن تۇرۇپ كەتتۇق، بومباي ئەلۋىدا،
سەككىز سائەت قەدەر ئۇچتۇق هاۋادا،
بەهرەيىندە① بىز ئېهرام باغلىغاندا،
مېهرىۋانىم ۋەتىنمنى سېغىندىم.

سائەت تۇرۇپ يەنە ئۇچتۇق هاۋاغا،
"لەببەيك" دەپ هاۋا ئۇزرە ناۋاغا،
يېتىپ كەلدۇق چۈشتىن كېيىن جەددىگە②،
قاقاس چولنى كورگۈنۈمده سېغىندىم.

بىر كۈن تۇرۇپ بەيتۇللاغا جونىدۇق،
شۇ كېچىسى تاۋاپ بىلەن تۇنىدۇق،

① بەهرەيىن ـ جاي ئىسمى.
② جاي ئىسمى.

ساپا، مەرۋە، سەيلەرنى① تۇگىتىپ،
چىققىنىمدا جان ۋەتەننى سېغىندىم.

زىيارەتكە كىرىپ تۇردۇق پات ـ پات،
سەككىز كۈندىن كېيىن كەلدى ئەرىپات،
توت كۈن تۇرۇپ ئەرىپات ھەم مىنادا②،
شەيتانغا تاش ئاتقىنىمدا سېغىندىم.

"دەلىل شاھ"نىڭ قوبۇلغا ئەكىردى،
پادىشا كېيىن زىيارەتكە قىچقىردى،
ماۋجۇشنى ئامانمۇ دەپ سورىغاندا،
ئىخ!..... ۋەتىنىم قايتا سېنى سېغىندىم.

پادىشانىڭ سارىيىدا ئولتۇرۇپ،
ئويلاپ كوردۇم يۇرتىمنى تىندۇرۇپ،
بۇ شەرەپنىڭ كىمگە مەنسۇپلۇغىنى،
بايقىغاندا سېنى ۋەتەن سېغىندىم.

بەيتۇللاغا تەكلىپ قىلدى پادىشا،
تاۋاپ قىلدۇق بەيتۇللانى كەتتاشا،
ئەسكەر توسۇپ كەلتۈرمىدى ياشقىنى،
شوھرەت تاپقان ۋەتەن سېنى سېغىندىم.

---

①② جاي ئىسمى.

"ھەجرىلىك-سۆيەت" تاشنى بەۋسە① قىلىشقا،
پۇرسەت بولماي كەلگەن ئىدى بۇ ئىشقا،
ۋەتەن نامىڭ بىلەن ئىمكان تېپىلدى،
ئانا يۇرتۇم يەنە سېغىندىم.

بەيتۇللانى يۇيۇش ئۇچۇن شاھ كىردى،
بىزدىن بۇرھان شەھىدىنى ئەكىردى،
بۇ ئىش نەسىپ بولمايدىكەن چەتئەلگە،
بىزگە بولدى ھورمىتىگدىن سېغىندىم.

بۇنىڭ بىلەن بىزنى ئەلگە تونۇتتى،
دوستلار خوشال، دۇشمەنلىرىڭ قان يۇتتى،
كۇن نۇرىنى توسۇش مۇمكىن ئەمەسكەن.....
پارلاق نۇرۇڭ ئەسلىگەندە سېغىندىم.

ئۇ، پادىشا قىلدى سوغا يادىكار،
بىردىن سائەت، تاج، رومال، تونمۇ بار،
بىزگە ئەمەس ۋەتەن سېنىڭ شەرىپىڭ،
قوبۇل قىلىپ ئالغىنمدا سېغىندىم.

مەدىنىگە باردۇق يەنە كوك بىلەن،
يەر تاناۋىن تارتقان كەبى توك بىلەن،

① بەۋسە ــ تاۋاپ قىلىش، سۆيۈش.

زىيارەتنىڭ ئادا قىلىپ قايتقاندا،
باغۇ ـ بوستان تاغلىرىڭنى سېغىندىم.

ۋەتەن ھىسى ھەممە ئادەم دىلىدا،
ئەمدى مەككە مەدىنىگە ئەلۋىدا،
ۋىدالىشىپ مەن ئۇ يەردىن قايتقاندا،
ئەزىز ۋەتەن جانانىمنى سېغىندىم.

ئاۋغۇستقا بىر بولغان كۈنى قوزغالدۇق،
تۇرى سنا① تەرەپكە بىز يول ئالدۇق.
ھاۋا. ئۇزرە توت سائەتلەپ يول يۈرۈپ،
ۋادى ئەيمەن② چۈشكىنىمدە سېغىندىم.

تۇرارگەنمىز بۇندا ئۇچ كۈن ئادەتتە،
كېتەرگەنمىز يەتمىش ئىككى سائەتتە،
تۇرى سنا③ تورى ئىچرە تۇرغاندا،
ئازات ـ ئەركىن ۋەتىنىمنى سېغىندىم.

بۇندىن يۈرۈپ قاھىرىگە بارارمەن،
سېغىنغانىنى يەنە شۇندىن يازارمەن،
پەرزەندىڭنىڭ بويىن شۇندىن ئالارسەن،
تۇرلۇك تۇمەن گۈللىرىڭنى سېغىندىم.

①②③ جاي ئىسمى.

نىم شېھىتنىڭ سېغىنىشلىق سالامى،
سېغىنغاندىن باشقا يوقتۇر كالامى،
قىزىلگۈلگە بۈلبۈل شەيدا بولغاندەك،
سەن گۈلۈستان ۋەتىنىمنى سېغىندىم.

1956 ـ يىل ئاۋغۇست، ئەرەبىستان، تۈرى سنا.

ئۇچرىشىش

كېتىپ بېرىپ بازاردا،
كۆزۈم چۈشتى بىر ئىزغا.
ئىزى ماڭا نەكبەرەك،
پەرىزاتتەك بىر قىزغا.

قىزمۇ شۇنداق بولامدۇ؟
ئايىنى ئايال تۇغامدۇ؟
كۆڭلۈم بېرىپ باغلاندى،
سۈمبۈل چېچى قۇندۇزغا.

ئىختىيارسىز قىلدىم سوز،
ماڭا قاراڭ، غورۇلاي كوز!.....
قىيا بېقىپ بىر كۈلۈپ،
شەرەت قىلدى ئېتىزغا.

لۈي ئاچتى غۇنچىنى،
قاتار تىزغان ئۇنچىنى،
جادى كىرپىك ياراشقان،
بادام قاپاق مېغىزغا.

ـــ دېخان قىزى مەن ـــ دېدى.....
ـــ ئىشلەپ يەيمەن، قەن ـــ دېدى .....
قاراپ قالدىم لال بولۇپ،
قەن چاينىغان ئېغىزغا.

ـــ كويگەن بولساڭ، كەل!..... ـــ دېدى،
ـــ قولغا كەتمەن ئال!..... ـــ دېدى،
سۇ باشلاپ بىز چوللەرنى،
ئايلاندۇرايلى دېگىزغا.

ئانار پىشار گۈلباغدا،
تويمۇ بولار شۇ چاغدا،

تويىنى كومۇپ تاشلايمىز.....
ئالما، ئۈزۈم، مېغىزغا.....

ئەخلاقىغا خۇش كەلدىم،
جاۋاۋىغا بوش كەلدىم،
ئۇگەنگەچكە ئىشلىمەي،
تەييار كاۋاپ، قىمىزغا.

مېنىكورگەچ بوشۇشۇپ،
كېتىپ قالدى خوشلۇشۇپ،
قاراپ قالدىم ئارقىدىن،
يىپەك كوينەك قىرمىزغا①.

شەرەت بىلەن سوزلەشتۇق،
مەقسەتسىزمۇ كوزلەشتۇق،
ھەيران بولدى كورگەنلەر،
بۇ ئىككى شوق تىلسىزغا.

پەرۋەردىسى ياساشتا
ئايدىن ئوتتى تالاشتا،

---

① قىرمىز — گۈزەل.

شەرئىتىم يول بەرسە،
قۇل بولسام بىتىمزغا①.

نىم شېھىتلىك تىلىگى،
چاك بولسىمۇ يۇرىگى،
بېشىم قويۇپ ياتساممەن،
قىز ئۇرۇغان ئېگىزغا.

1956 ـ يىل سېنتەبىر، بېيجىڭ.

ئۇنتۇلماس 22 ـ دېكابىر

يىگىرمە ئىككى دېكابىردا، كەچ سائەتكە توت ئەردى، سەنەمگە ۋەسلى بولماقتا، خۇش ئىلھام خەۋەر بەردى، ئۇچۇپ باردىمۇ تېزلىكتە، خۇەيرىنتاڭدا يەر بەردى، كوڭۇل بۇ دەم مۇقەددەس بۇ ساراي ئىچرە مېھماندۇر.

---

① بىتىمز ــ تاتلىق.

كۆلۈپ چمقتى بۈيۈك داھى باھارنىڭ ئاپتاۋىدەك،
يۈزى نۇرلۇق، ئوزى خۇش خۇي، چىشى دورى لوئابىدەك①،
قارا كوزلۈك، قەلەم قاشلىق، يۈزى گۈلگۈن گۈلابىدەك②،
"ياشا داھى....." دىگەن سوزلەر يۈرەكتىن بەلكى ۋۈلقاندۇر.

كېلىشكەن قامىتىدۇر، ئورتا بويلۇق ھەممە ئەزاسى،
شىپا بەخشىش يۈرەكلەرگە ئوچۇق ماڭلايۇ ـ سىماسى،
كوڭۈل مۇلكىنى بەردىم، ئەي زامان ئەھلىنىڭ داناسى،
سېنىڭ بۇ خۇش مۇلاقاتىڭ③ ماڭا جان ئىچرە جاناندۇر.

ياشا!.....يىللار خەلقىنىڭ بەختىچۈن، ئەي مەشئىلى دەۋران،
گۈلى رەنا، ھاياتىم باغىدا مەن بۈلبۈلى خۇش خان،
يېزىپ شەنىگە مەدھىيە، قىلالىسام گەرچە بىر داستان،
ساڭا نىسبەت ئېتىلگەندە، ئاران بىر سوزگە ئىنۋاندۇر.

خەلقىنىڭ بەختىنى تەمىن ئېتىشنى كوزدە تۇتقانىسەن،
خۇسۇسى مەنپەئەتنى ئەۋۋەلۇ ـ ئاخىر ئۇنۇتقانسەن،
ئېزىلگەن بارچە ئەللەرگە ھوقۇقىنى تونۇتقانسەن،
شەرەپلىك بۇ مۇقەددەس يول پۈتۈن دۇنياغا شايانداۇر④.

① لوئابىدەك ــ ئىسل ئۇنچىدەك.
② گۈلابىدەك ــ گۈل سۈيىدەك.
③ مۇلاقات ــ ئۇچرىشىش.
④ شايان ــ ئاشكارا، مەلۇم.

زۇلۇمنىڭ چاھىدىن① تارتىپ چىقارغان غەمگۇزارىمسەن،
يۇرەك تەشنالىغىنى قاندۇرۇشتا گۈل ئۈزارىمسەن،
بېغىمنى گۈللىتىپ ئازادە قىلغان باغىبانىمسەن،
سېنى كورگەندە خۇددى بۇلبۇل گۈل بىلەن قېنىشقاندۇر.

سېنى كورگەندە، قەلبىم خۇشلۇغىدىن داڭ قېتىپ قالدىم،
ھوزۇرىڭغا قۇرۇق كەلگەچ، خىجالەتكە پېتىپ قالدىم،
سېنىڭ يولۇڭدا ئازاتلىقىڭ تەمىنى تېتىپ قالدىم،
بۇ يول ھەر بىر كۆرەش مەيدانلىرىدا بىزگە قالقاندۇر.

دىلىمدىن چىقمىغاي ھەرگىز سېنىڭ بۇ خۇش مۇلاقاتىڭ،
ئامان بولسۇن! خەلقىڭ يولىدا نامىڭ بىلەن زاتىڭ،
تېنىڭ ساغلام، غۇبارسىز، ياشىسۇنلار ھەممە ئۇۋقاتىڭ،
بۇرۇن بەختى قارا خەلقىڭ تۇرمۇشى پاراۋاندۇر.

قۇلاق سال، ئەي بۇيۇك داھى، ھوزۇرىڭدا مېنىڭ ئەرزىم،
يولۇڭدا ئىشلىمەك ئەمدى مېنىڭ ئۇستۇمدىكى قەرزىم،
نېچۇنكىم ئىشقا ئاشتى ئىلدا بولغان ئەڭ قىيىن پەرزىم،
غېرىپلەر بەختىگە بۇگۈن ئېچىلغان يېڭى دەۋراندۇر.

سېنى كورگەن كوزۇمگە قانچە مىڭ پەخرى ئەيلىسەم ئەرزىر،
ھاياتىمدا ئۇ كۈننى ھەممە ۋاق خاتىرىلىسەم ئەرزىر،

① چاھ — قۇدۇق.

پىداكار دەپ يولۇڭدا ئومۇر بويى ئىشلىسەم ئەرزىر،
سوزۇم مەقپۇلىغا نامىڭ گۈلۈستان ئىچرە رەيھاندۇر①.

پۈتۈن جۇڭخۇا ئېلىنىڭ رەھبىرى ھەم ئاتىسىن كوردۇم،
دىمەككىم ئالتى يۈز مىليون خەلقىنىڭ داھىسىن كوردۇم،
ئۇزۇن يىللىق تارىخى بار پايتەخت ــ ئاستانىسىن كوردۇم،
بۇ تەسىرنىڭ سىرى دائىم كوڭۈل ئويىدە پىنھاندۇر.

ئۇمىدى نىم شېھىتنىڭ داھى سىزغان يول بىلەن يۈرسەم،
كارابىمنى كۆرەش قاينامىلىرىدا بىللە ئۇزدۇرسەم.
پۈتۈن خەلقىم بىلەن ئۇ، سوتسىيالىستىك دەۋرىنى كورسەم،
ئۇنىڭغا ئەرگىشىپ كوممۇنىزىم ھەم نامايانىدۇر.

1957 ـ يىل ئاپرىل، باي.

① رەيھان ــ پۇراقلىق گىيا.

ئېچىلغاي گۈلۈم

يېرىم ئەسىردىن ئوتتى ئومرۇم مېنىڭ،
تارتتىم ھىساپسىز جاپا، جەۋرى، زۇلۇم.

رەقىپ ئىلكىدە ئەردى باغىم مېنىڭ،
ئۇزاتسام ئانارىغا يەتمەيتتى قولۇم.

ئاسارەت چېكىنى بوسۇپ تارقىتىپ،
يورۇقلۇققا چىقماق ئىدى مەشغۇلۇم.

بۇلۇت ئۇستىدە مەڭگۈ نۇر چېچىپ،
كەڭتاشا ھاياتقا چالاي مەرغۇلۇم.

بىراق، دەۋر ئەپسىز كېلىپ ھەرقاچان،
ھامان پەردىدە ئىدى بۇلۇڭ ھەم سولۇم،

قەپەس رۇجىگىنى چوقۇپ خەستە جان،
تارايتتىم ئۇلۇغ تويغا دەپ كوكۈلۈم.

باش ئەگمەي ھاياتنىڭ ئۇ تەقدىرىگە،
ئۇچار ئىدى يۇقۇرىغا بۇلبۇلۇم.

رەقىپ دۇمبىغىنى، چېلىپ پېرىگە،
يۇرەكنى سوۋۇتماقچى بولدى ئۇلۇم.

لېكىن، قايتمىدىم مەن كۆرەش قويىنىدىن،
چىقارماي ئۆزەمنىڭ قولىدىن رولۇم.

كۆرەشتە چايانىنى ئۆزۈپ بويىنىدىن،
بوسۇپ چىقتى مەيدان ئارا دۇلدۇلۇم.

ھاياتنىڭ بۇ ئوتمۇش كىچىك پارچىسى،
ئومۇر تارىخىدىن دىمەك بىر بولۇم.

توزۇپ پۈتتى مۇددىش تۇمان پارچىسى،
تۇتۇپ كومۇنىستنىڭ قولىنى قولۇم.

ئولۇمنىڭمۇ ئەندىشىسى ئەمدى يات،
ياشار شېئىرلاردىن قۇرۇلغان ئۇلۇم.

يېزىلغان ۋاراق ئۈستىده بۇ هايات،
يېشىلگەن ئۈچۈن باشتىكى مۇشكۈلۈم.

ئۈزۈم ئومىچى ئوغلى بولغان ئۈچۈن،
بولۇپ قالدى كەڭرەك بۇ يەردە سولۇم.

بۇرۇنقى زامان ئەمدى بولغاچ يوچۇن،
ياشالماس هىساۋىمغا چاشقان تۈلۈم.

يىمەك نىم شېهىت گەر ئولۇپ كەتسە غەم،
ياشار سىز بىلەن مەڭگۈ تۈتقان يولۇم.

ئولۇغ كومىمۇنىزىم باهارىدا هەم،
شېهىتلىك قېنىدەك ئېچىلغاي گۈلۈم.

1957 ـ يىل ماي، ئۈرۈمچى.

سوتسیالستیك ۋەتەن قۇرىمىز

سالام يوللايمىز ئۇلۇغ داھىغا،
ھەر مىللەتنىڭ ئازات خەلقىدىن.
دەۋرىمىز باھارى باشلىنىپ بۇگۈن،
خەۋەرلەر بەردىڭ پارلاق ئەتىدىن.

نۇرلانماقتا ئەل بەش يىللىق بىلەن،
چۈنكى، بەختنىڭ كاپالىتى ئۇ.
سوتسیالستیك ۋەتەن قۇرىمىز،
كېلىچىگىمىزنىڭ سائادىتى ئۇ.

دولقۇنلاپ كەتتى ئېلىمىزدە،
كوپىراتسىيىدە دېخانلىرىمىز.
تىزلىدى سەپكە، قېلىشماي يەككە،
ئەمگەكچى قىز ۋە ئوغلانلىرىمىز.

بۇ هالنى‌كورۇپ ياتالمىدى جىم،
سانائەتچىلەر چەتتە قالماستىن،
تۇرلۇك هۇنەرۋەن، سودىگەرلەرمۇ،
تۇرالماي قالدى، قەدەم قويماستىن.

شەرەپ دەپ بىلدى پارتىيىمىزنىڭ،
ئالغا باشلىغان نۇرلۇق يولىنى.
بۇ يولدا پەقەت ئۇدۇل ماڭمىز،
پارتىيىمىزنىڭ تۇتۇپ تۇغىنى.

هەل بولۇپ چىقتى بۇگۈن مەيدانغا،
ئۇزاقتىن كۈتكەن تىلەكلىرىمىز.
ئۇلۇغ پارتىيە يولۇڭدا هەر دەم،
ئىشلەپ كۈچ ئالار بىلەكلىرىمىز.

سوتسىيالىستىك ۋەتەن قۇرۇشقا،
دادىللىق بىلەن قويدۇق بىز قەدەم،
بۇ كەڭ ئىقبالنى كۆرەلمىگەنلەر،
هىچقاچان بىزدە ئالالمايدۇ دەم.

شانلىق بۇ يولغا ماڭغاچقا بىزلەر،
داغدۇغىلىق باشلۇەتتۇق توي.

ئۇلۇغ ئىشلاردىن ئىلھاملانغاچقا،
ئەۋج ئالدى بىزدە يېڭىچە بىر ئۇي.

چىن قەلبىمىزدىن بىزنىڭ ۋەدىمىز:
پارتىيە يولىدا ئالغا باسىمىز.
بەشىللىقلارنى ئاشۇرۇپ ئىشلەپ،
سوتسىيالىستىك ۋەتەن قۇرىمىز.

1956 ـ يىل 6 ـ ئاي، باي.

تومۇر يورغا

ـ شىنجىياڭغا تومۇرىيول كەلگەنلىگىگە بېغىشلايمەن.

خۇش خەۋەرگە قۇلاق سېلىڭ شىنجياڭ ئېلى،
ئەمدى بىزدە يورغىلايدۇ تومۇر يورغا.
دەريا ـ چولنى كېسىپ ئوتۇپ توسالغۇسىز،
تاغ يولۇقسا باغرىنى تېشەر پولات بۇرغا.

بۇرغام ئۇچۇن يول باشلايدۇ تومۇريولـچى،
ئىشلىشدۇ بولۇش ئۇچۇن ئىلغار ــ سولچى.
بارلىغنى پارتىيىگە بېغىشلايدۇ،
يەنچپ تاشلار توسقۇنـلانى ئۇلۇغ رولچى.

يېتىپ كەلسە تومۇر يورغام تاقۇر ـ توقۇر،
كېچە ـ كۇندۇز يۇرتۇبـرەر، ئەمەس سوقۇر.
قاتار ئويلەر تىزىلىپ ماڭسا پولات ئىزدا.
خەلقىم كورۇپ، تۇمەن مىڭلاپ رەخمەت ئوقۇر.

بۇندىن كېيىن پاراغەتتە يول يۇرىـمىز،
خۇددى ئويدە ئولتۇرغاندەك ئولتۇرىـمىز.
ئۇنىڭ ئىچى كېچە ـ كۇندۇز ئوخشاش يورۇق،
ئوقۇپ، يېزىپ، خاتىرىنى تولدۇرىـمىز.

تومۇر يورغام يولغا چىقـسا قاتار ـ قاتار،
ھەر ۋاگۇندا راھەتلىنىپ كارۋان ياتار.
ئاتىلارنىڭ "يول ئازاۋى ــ گور ئازاۋى"
دىگەن سوزى ئەمدى تەھقىق يەرگە پاتار.

بىر بازارنى سورەپ بارار بىر پاراۋۇز،
دىلنى ئەسىر قىلغان ئوخـشاش بىر قارا كوز،

ئىستىقبالغا چىقىش ئۈچۈن سەپداشلىرىم،
ئەمگەكچىلەر نەغمىسىگە سازىكىنى تۈز.

پويىز دىمەك — ئۇزۇغى ئوت تومۇر كالا،
بۇزۇقلارنىڭ كۆڭلى ئوخشاش ئەمەس ئالا.
تېلىقمايدۇ، چارچىمايدۇ، ئۇ ھىچقاچان،
توختىتالماس ھەرقانچە قار، يامغۇر، بالا.

ئەجەپ گۈزەل ياسالغان ئوي — ۋاگون دىمەك،
جاھازلانغان ئۇ ئوي ئىچرە ھەرنە كېرەك.
شەھەردىكى ئويدىن ئايرىم تۇرار يېرى،
پەقەت ئۇنىڭ تېگىدە بار توت غەلىدىرەك.

ئۇرۇمچىدە پىيالەكىگە چاينى قۇيساڭ،
داۋالغۇماس لەنجۇغىچە بېرىپ ئىچىسەڭ.
شۇنداق راھەت، شۇنداق تىنىچ ئۇنىڭ ئىچى،
يازدا سورۇن، قىشتا ئىسسىق، ئۇندا يۇرسەڭ.

بۇرۇن بىزلەر ھارۋا بىلەن يول يۇرەتتۇق،
ھەر مىنۇتتا گور ئازاۋىن مىڭ كورەتتۇق.
ئۇرۇمچىدىن لەنجۇغىچە سەپەر قىلساق،
ئاز دىگەندە ئۈچ ئايغىچە يول يۇرەتتۇق.

ماشىنىلار ئازاتلىقتىن بۇيان كوپلەپ،
قىسقارتىشقان ئون كۈنلۈكنى بىرگە دەسلەپ.
ئەمدى پويىز يۈزنى بىرگە قىسقارتىدۇ،
بەشكە قاتماس ئۈزۈن-قىسقا يولنى ئەسلەپ.

"قانداق كەلدى؟....." بىلىش ئۈچۈن قىلساڭ ھەۋەس،
پارتىيىنى يادىڭغا ئال! كۈپايە، بەس.
"كومپارتىيە تىرىككە جان، نامسىزغا نام
ئاتا قىلدى" دىگەن ناخشا بىكار ئەمەس.

پويىز دىمەك — نىم شېھىتنىڭ گۈلئۈزارى،
يۈرىگىنىڭ چوڭقۇرىدىن سۈيەر يارى.
قەدىردانىم كومپارتىيە ئېلىپ كەلگەن،
مەڭگۈ سولماس ئېلىمىزنىڭ بۇ باھارى.....

1959 - يىل ئىيۇل، باي.

ئايدىك كېچە

ئايدىك كېچە، ئوچۇق يەرنىڭ قارا-ئېقى،
پاختىزارلىق ئىدى يولنىڭ ئىككى يېقى.

بۇ يول بىلەن مېڭىش ئۇچۇن مەجبۇر قىلغان،
بىر توپ قىزنىڭ شوق-شوق ئېيتقان ناخشا-خۇلقى.

مېنىڭ ھەيران بولغىنىمدىن مەززە قىلىپ،
كۇلۇمسىرەپ ئاتتى بىرسى چىلان قېقى.

خۇددى شۇ تاپ يۇرىگىمگە چۇشتى بىر ئوت،
چۇنكى، ئاشۇ چىلان بولدى ئىشقى ئوقى.

كۇلگەن ئىدى ئۇ قىز شۇ چاغ تۇن كېچىدە،
قارا ئىغۇنى يېگىپ كەتتى يورۇقلىقى.

بۇنداق قىزنى بۇرۇن ئايـغا ئوخشىتاتتىم،
يەتمەيدىكەن ئاڭا ئاينىڭ نۇرلۇقلىقى.

كېچىر سۆيگۈم، ئەمدى ئايغا ئوخشاتمايمەن،
تەڭ كېلەلمەس ساڭا ئاينىڭ بارى-يوقى.

سىزنىڭسىمۇ قانچە ماھىر ــ ئۇستا رەسسام،
ئۇستۇن تۇرار سۆيگۈنۇمنىڭ زىبا تۇرقى.

قاتار-قاتار ئاسقان نۇرلۇق مىدالـدىن،
كورۇنىدۇ تالايلاردىن ئارتۇقلىقى.

ئەمگەكچى دەپ نامى باردۇر ئۇنىڭ بىلىسەڭ،
ئەينە شۇدۇر مېنى تارتـقان ئۇلۇغلىقى.

ئۇلكە بولغاچ ئەمگەك سۆيەر قىز-يىگىتكە،
ئەل ئىچىدە شۇنچە كۆچلۈك تونۇشلىقى.

نىم شېھىتنى قەبرىغاندا ئاشىق قىلغان،
گىرىپ كوينەك كىيگەن قىزنىڭ ئىشچانلىقى.

1961 - يىل ئىيۇن، باكۇ.

تارىم قىزى

ـ ئاقسۇ دىخانچىلىق 1 ـ دىۋىزىيە تارىم 2 ـ ناش مەيداننىڭ ئەمگەك نەمۇنىچىسى شاۋ لەيپۇغا بېغىشلايمەن.

ئەقلىمنى ئېلىپ قالدى بىر ماھى① پەرى ـ پەيكەر②، گۈل يۈزلۈك، قارا كوزلۈك، چاچى بېشىدا چەمبەر.

چاچىنى ئەگەر يايسا كۈندۈز ـ كېچىگە تەبدىل③، رۇخسارىنى كورسەتسە كۈننىمۇ بىكار ئەيلەر.

كوز تاشلىسا زۇلمەتكە شەكسىز ئۇ، مۇنەۋۋەردۇر، مەستانە يۈرەكلەرگە كىرپىكلىرىدۇر خەنجەر.

---

① ماھى ـ ماھ ـ ئاي.
② پەرى ـ پەيكەر ـ پەرىدەك.
③ تەبدىل ـ ئۆزگىرىدۇ.

غۇنچە لۈى تەۋرەنسە بىر ئىشقا تەبەسسۇمدىن،
گۈل بىرلەن تولۇپ دۇنيا ھىدىنى چاچار ئەنبەر①.

ئۇنچە چىشنى كورسەك مەرۋايىت تىزىلغاندەك،
ئاقلىقتا ئاتالغانغا خىجىللىقتا قار تەرلەر.

نىمىشقا؟ دىبان بۇدرە چاچقا سوئال قويسا،
ھەر ھالقا كەمەندىدە② دىللارنى شكار ئەيلەر.

لالە شېخدەك نازۇك بويىنى كورەر بولسا،
ئىنسانمۇ، پەرىزاتمۇ، ھورلەرمۇ بولۇر يەكسەر③.

كوز تاشلىسا كوكسىگە، مەستانە بولۇر خىزرى،
مەيخانە گادايىدەك جانىنى نىسار④ ئەيلەر.

گۈللەر توكۈلۈر كۈلسە، بۇلبۇلمۇ قالار ھەيران،
قىممەتتە ئەگەر بىلسەك ھەر بىر سوزى بىر گوھەر.

---

① ئەنبەر — بىر خىل خۇش بۇي گىيا.
② كەمەندىدە — سالغۇ، سالما — سىرتماق.
③ يەكسەر — باراۋەر، ھۇشسىز.
④ نىسار — بېرىش، بېغىشلاش.

قولىنى قىمرلاتسا، جانلارغا هايات بەخشى،
ھەر بىر قەدەم ئىزىدىن ۋەيرانمۇ ھەم گۈللەر.

سۇ تامچىسى كورمەي تەشنا ياتقان چوللۇكتە،
زىبانىك تۇپەيلىدىن تولدى ئوستەڭدىن كوللەر.

ئومرىدە زىرائەتنى كوزى كورمىگەن قۇملۇق،
سەنەمنىك قولى بىرلەن بوستان بولدى ھەم چوللەر.

كوزۇم چۈشتى زىبانىك ھوسنىگە ئېتىزلىقتا،
سۈرەتتە ئوماق بىر قىز ئەمگەكتە باھادىر ئەر.

نامىنى دىدى سورىسام:
ــ تارىم قىزى شاۋ لەيپۇ،
ھەر بىر ھەركەت سوزىدە ئوزىنى تۇتار كەمتەر.

باشقۇرغان قوناق ئورنى ئەككى يۈزدە يەتمىش مۇ،
مىڭ جىڭدىن ھوسۇلغا دەپ، مولچەرلەپتۇ ئون مۇ يەر.

تېرىغان قوناق ھازىر بىر مېتىردىن ئىگىزرەك،
سىگدۇرگەچكە ئەمگەكنى بايراقدار ئىكەن دىلىمەر.

هەممگە بېرىپ ئىلھام، كومموئىستىك پارتىيە،
يېتىشتۇردى كوپلىگەن سەن كەبى قىزىل ئەسكەر.

شوھرىتىڭنى ئەتراپقا تارقىتىشقا ۋەدەم بار،
ئىلغارلىق تەرىپىڭنى ئۇگەنسۇن ئوغۇل - قىزلەر.

قۇرۇق قول كېلىپ قالغاچ، نەم شېھىت خىجالەتتە،
تەرىپىڭگە تەڭ كەلمەس، يازسامۇ نەچچە دەپتەر.

1960 - يىل ئىيۇل، تارىم

كورگەز مىدىن خاتىرە

— ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ 1960 - يىلدىكى مەھسۇلات
ئەمۇنلىرىدىن كورىستىلگەن كورگەزمە خاتىرىسىدىن.

مەن بېرىپ كوردۇم ئۇرۇمچى شەھرىدە كورگەزمىنى،
يۇزدە بىر تەسىرى ھەققىدە يازاي بۇ نەزمىنى.

گەر ھەۋەس قىلساڭ كورۇشنى ئورنىدۇر سايۇاغ رايون،
مۇمكىن ئەمەس كوز بىلەن كورگەندە سۇنماسقا بويۇن.

ئۇچ يۇرۇشلۇك بۇ بىنا ئالدى شەرققە باقىدۇ،
كورگىلى ھەر كۇندە، ئادەملەر دېڭىزدەك ئاقىدۇ.

بىر كورەي دەپ، مەنمۇ باردىم ئەل قاتارى سەپ بولۇپ،
كورمىسەم ھەسرەتتە قالماقچى ئىكەنمەن دەرت بولۇپ.

ئالدىدا دەرۋازا ئورنىدا قاتارى توت مۇنا،
ئۇندىن ئوتسەڭ گۇمبىزى ئالتۇن سىرىق ئالى بىنا.

ھەر ئۇتۇق ئىجادىيەتلەر بولسا ئون يىلدىن بۇيان،
ئوز رېتى بىرلەن بولۇملەرگە ھەم تىزىپ قويۇپتۇ ئايان.

ھەر بولۇمگە كىرسە بار بىردىن پەرىزات قىزلىرى،
ئوزى گۇلدۇر، سوزى بۇلبۇل، خۇددى ئاتەش كوزلىرى.

كورسىتىپ تونۇشتۇرار ھەر نەرسىنى باشتىن ـ ئاياق،
چارچىماستىن سوزلىگەي قولىدا كورسەتكۇچ تاياق.

تىلى سوزدە، قولى ئىشتا، كوزى ئەلدە، تىز قەدەم،
تاكى سائەت توشمىغۇنچە بىر مىنۇت ئالمايدۇ دەم.

سورىساڭمۇ ئون قېتىم زېرىكمەي بېرەر جاۋاپ،
تا قانائەت قىلمىغۇنچە ھەرگىز تۇرمايدۇ قاراپ.

خىمىيە بولۇمىگە كىرسەڭ بار ئاجايىپ كەشپىيات،
ئوقۇماي ئوتكەن كونۇڭگە ئېيتسەن مىڭ پەندىيات.

ئېتىۋارسىز تۇرلۇك تاشتىن چىقىرىپتۇ تۇرلى ماي،
تەجرىبە قىپتۇ ياغاچ، چوپ، تاشكومۇرنى تاشلىماي.

ئويلىنىپ: "ئىسسىل تاۋار ئىشلەپ چىقىشقا نى كېرەك؟....."
چىقىرىپتۇ نەچچە خىل ئاددى ياغاچلاردىن يىپەك.

ئايرىماق قاتتىق ياغاچلاردىن بۇ كەبى مەشۇتنى① تەس،
ماھىيەتتە ئىككى مەشۇت مەنبەئى بىر خىل ئەمەس.....

ئايرىغان بىلىم بىلەن تېخنىك، سانائەت قوشۇنى،
يار ـ يولەك بولغان ئۇچۇندۇر پارتىيە باش لۇشيەنى.

يىپ ياساپتۇ پىللە ئوخشاش تاش كەبى ئەينەكنى ھەم،
توقۇغان رەختتىن كىيىم، كىيسۇن ئۇچۇنِ زىبا سەنەم.

---

① مەشۇت ــ يىپەك.

تاشقا ئوخشاش تۇرسا ئەينەك پارچە قاتتىق پاقىراپ،
كوزى بىرلەن كورمىگەن ئاسان قىلالماس ئېتىراپ.

نۇرىنى چاچقان ئۇچۇنمۇ پارتىيە باش لۇشيەنى،
كۇنمۇ - كۇن ئاشتى زىيادە دىلىمىزنىڭ روشنى.

كورستىڭ جانىم بۇ ئىشنى ئىشلىگەن كىم؟ قايسى قول؟
تاشۇ - تۇپراقتىن ئېچىلدۇرعان پۇراقلىق ياخشى گۇل!.....

* * *

ئىشچى يولداشلار ياساپتۇ بىر ئاجايىپ يېڭى ئىش،
بىر قېلىپتا بىر قېتىمدا چىقىرىپتۇ ئون يەتتە خىش.

دەۋرىمىزدە بۇ ئاجايىپ كەشپىياتتۇر يېڭىلىق،
بىزلەردە بولغان ئەمەس بۇنداق بۇرۇن بۇنداق قىلىق.

باسما بىرسىنى چۇشەر ئون يەتتە خىش يەرگە بىراق،
تېگىدە توت چاقى بار مەيدانغا لاي بولماس يىراق.

قايسى ئىشچى ئويلىغان ھەم ئىشلىگەن ئىجادىيەت،
سوتسىيالىزىم قۇرۇش دەۋرىدە پاك ۋىجدان نىيەت.

پەھمى بىرلەن بىر قېتىم ئون يەتتىنى قۇيغان خىشچىنىڭ،
"باركاللا!....." ھەيرىتىگە ئاق كوڭۇللۇك ئىشچىنىڭ.

قىلمىغان بۇنداق ھۇنەرنى قۇدرىتى پەرۋەردىگار،
بەلكى تاپتى ئەقلى بىرلەن ئىشچى ناملىق بىر نىگار.

* * *

يەنە بىر بولۇم خەۋەر بەرگەي ھاۋا رايىغا خاس،
ئەمىلىيەتتە كورۇلدى ئالدىن ئېيتقان سوزى راس.

بەرگەن ئاخباراتى ئون كۇنلۇك ھاۋادىن ئىلگىرى،
توغرا بوپ چىققان ئۇچۇن ھىچكىمنى قىلماس دىلگىرى.

بۇنى قانداق بىلگىنىنى زوققا تولغان بىر يىگىت،
بىزگە سوزلەپ بەردى ئېنىق كورسىتىپ ھەر بىر چېكىت.

ئېيتىپ باقچۇ؟ ئەي يىگىت، سەن نىمە؟ ئىنسانمۇ سەن؟!.....
ياكى غايىپنى بىلۇچى "خىزىر"مۇ سەن؟ "شەيتان"مۇ سەن؟

شۇنچە قابىل كىم سېنى دانا قىلىپ ئوستۇردى؟ ئېيت!
قايسى گۇلزارلىق ئىچىدىن ئەيلىدىڭ بۇ پەننى سەيت①.

ئاسماندىن بولسا ياغماقچى ئىكەنلىرىغا تولا②،
قايسى چاغدا نەگە ھەم بايقار ئىكەن ئالدىنالا.

---

① سەيت — ئولجا، غەنىمەت، بۇ يەردە ئىگەللەش مەنىسىدە.
② تولا — مولدۇر.

بۇ بالانىڭ دەپئىگە① تەييار ئىكەن ھەرنە كېرەك،
خمىيەۋى تۇرلۇك دورا بىلەن توپ-زەمبىرەك.

جەڭگە ئوخشاش توپ ئېتىپ تارمار قىلىشقا تولىنى،
دورا بىلەن ئىسسىتىپ چۇشمەكچى بولغان يولىنى.

بۇ ياۋۇزنى پايدىلىق يامغۇرغا ئوزگەرتەر ئىكەن،
ياكى ئۇششاق قار قىلىپ كوكتە توزۇتار ئىكەن.

كىم بۇنىڭدەك ئىشنى ئادەملەر قىلار دەپ ئويلىغان،
ئەكسىچە "تەقدىر" بۇنىڭغا چارە يوق، دەپ كۇيلىغان.

* * *

ئەمدى قاتناش بولۇمگە بىز قەدەم قويدۇق يۇرۇپ،
خاتىرەمگە ئازغىنا ئالغانىنى ئېيتاي مەن كورۇپ.

رەسمىي پويىزدەك ياساپتۇ ئۇششاق-ئۇششاق كوپ ۋاگۇن،
بىرىنى بىرسىگە چېتىپ يولغا تىزىپ بەرگەن ئورۇن.

ماڭغۇزۇپتۇ بۇ پويىزنى گاڭ-پولاتتىن يول ياساپ،
توك ئاڭا قۇۋۋەت بېرەر، پاراۋۇزغا ئوخشاش بەھسىاپ.

مېڭىشى ھەم توختىشى، ئىككىنچى يولغا چىقىشى،
ھەمدە ئاۋازى پەقەت پويىز ئوزىدۇر ئېقىشى.

---

① دەپئى — يوقاتماق، ئوزگەرتمەك، مۇداپىە قىلماق.

برلا ئوخشاشماس يېرى: چۈشمەس بۇنىڭغا كارۋان.
باشقىسى ئوخشاش، پۈتۈن يۈزلۈك توسالماس تاغ - داۋان.

قانچىلىك تەرىپلىسەم پۈتمەس ئۇنىڭ تەسۋىرى كوپ،
ئەي قەلەم ۋاق بەكمۇ زىق، بەس ئىلگىرى ماڭغانمۇ خوپ.

قانمىغانلار بولسا ئەمدى كوز بىلەن كورسۇن كېلىپ،
شۇندا ئىلھام ئالغۇسى قەلبى بۇنى كورۈپ بىلىپ.

يەنە ئىشلەپتۇ ئاجايىپ نەچچە خىل ئايرۇپىلان،
شۇ بەشىللىقلار ئاياغىدا ئۇچۇرماقتا پىلان.

چوڭ بىرىدە ئولتۇرارمىش يۈزدىن ئارتۇق كارۋان،
ھەم يىگىرمە تونىا يۈك بىلەن ئۇچارمىش بىگۇمان.

بۇ قۇرۇق پىلان ئەمەس، ھازىر بېيجىڭ، شاڭخەيدە بار،
ئۇزۇن ئوتمەي يۈرتىمىز ــ شىنجىياڭغا كەلتۈرگەي قارار.

بېشىنىڭ ئىككى يېنىدا توت ماتۇر ھەركەت قىلار،
شۇنچە كوپ ئادەم ۋە يۈكنى كوتىرىشكە كۈچ قىلار.

* * *

ئەمدى كەلدۇق ئارىلاپ دىخانچىلىق قىر بېشىغا،
قىرنى بويلاپ ئىختىيارسىز بەلكى بۇغداي قېشىغا.

توختتىپتۇ نەچچە تۈپ بۇغداينى يىلتىزىدىن يۇلۇپ
شاتلىنىپ كەتتىم كورۇپ قەلبىمدە ئىلھام تولۇپ.

ئوسۇپتۇ بىر تۈپتە بۇغداي، ئىككى بۇز ئاخمىش شېخى،
ھەممىسى ئوخشاش ئوسۇپتۇ، بېشىمۇ ئوگشاش تېخى.

بۇنى شاھيارنىڭ ئەكەلگەنلىرى يېتىغا،
يەتمىسۇن ھەرگىز ئەلەم بۇنداق دەققىسىگ چېنىغا.

شاھيار دېھقانغا

قانداق ئوستۇردۇڭ بۇنى، كورسەڭ شاھيار دېخنى،
چىقتى مەيدانغا سېنىڭ بىرىگدە ئاتلىقتىڭ خېنى.

ساڭا بۇ ئىلھام قەيەردىن كەلدى؟ ئەي دېھقان بېشى،
ئىشلىگەندۇر ئوملىشىپ، ئوزۇڭ قېرى-يېشى.

بەلكى بولغاندۇر ساۋاقا پاراڭلىشىڭ ھەر يىل سوزى،
شۇڭا، كورگەندۇر بۇ مۇقام يىراقلارنى كوزى.

قىغ ـ ئوغۇتنى نەچچە قات قۇيغاندۇ يەرگە چىڭ تۇرۇپ.
بەلكى چوڭقۇر ھەيدىگەندۇر نەچچە قېتىم ئوڭتۇرۇپ.

قويمىغاندۇ ياۋا ئوتنى ئارىسىدا ئارىلاپ،
ئويلىغاندۇ قويمىسام دەپ، ۋەدىمزنى قارىلاپ.

كۈننى تۈنگە ئۇلىغاندۇر راس قىزىپ كەتكەندە ئىش،
بەلكى مەلۇم بولمىغاندۇ ئىش بىلەن بولغاندا قىش.

بەلكى بۇندىن باشقا باردۇر نەچچە تۈرلۈك چارىسى،
يېنىدا تەڭ ئىشلىگەندۇر يۈرىگى سەكپارىسى①.

قۇلىغدا ساقلىغاندۇ پارتىيە ئاۋازىنى،
بەلكى ئەسكە ئالمىغاندۇ، نازىنىلەر نازىنى.

شۇ بىلەن كەلگەندۇ قولغا بۇ نەتىجە ـ بۇ ئۈتۈق،
چىدىيالماي قالدى قالاق، ھورۇن بىلەن تەرى تۈتۈق.

سان ـ ساناقسىز چارە باردۇر باشقا ھەم مەن بىلمىگەن،
چۈنكى يەر تەپرىش ئىشىغا قوللۇرۇم ئېگىلمىگەن.

بەلكى قىلغاندۇر سىياسەتنى قوماندان ھەر زامان،
شۇڭا، زايا بولمىغاندۇر دانە ئاش ياكى سامان.

① يۈرىگى سەكپارىسى ـ يۈرىگىنىڭ پارچىسى.

ئىشلە شاھىيار دىخىنى ناملىق ئېغىزدىن چۈشمىسۇن،
بەلكى بۇ سوتسىيالىزىمدا داڭقلىق ھامان ئورلىسۇن.

بولما مەغرۇر، بەلكى سەكرەپ ئالغا ئاتلا! ھەم يانا.
بەلكى قىلماقتىن قانائەت ئەيلىگىن دائىم پانا.

بەلكى ئېھتىمالىم كىشى كورمىگەن بولسا كېرەك،
بەلكى شاھىيار دىخىنغا مۇنتەزىر تۇرسا كېرەك.

قايسى تەردى، تەربىيلەپ ھەم ئۇنى ئوستۇردى كىم؟
قولىغا سۈيەي دىسەم، جايى بار، يوقتۇر ئىسىم.

بۇ زىمىندا بۇنداق ئۇستۇنلۇكنى ھىچ ئەر كورمىگەن،
ئەر ئەمەس، دۇنيا بولۇپ بەلكى تېخى يەر كورمىگەن.

سوتسىيالىستىك ئەلدە بەلكىم بۇنداق ئىشلار بار چىقار،
قولى گۈلدەك مەن سۈيۈشنى ئارزۇ قىلغان يار چىقار.

ئەي شاھىيار دىخىنى قىلغان ئىشىڭغا ئاپىرىن!.....
ئەر ـ ئايالۇ، چوڭ ـ كىچىك، قېرى ـ يېشىڭغا ئاپىرىن!.....

ئىشنى ئەپلەپ، ئالغا سەكرەپ ماڭغىنىڭغا ئاپىرىن!.....
سوتسىيالىزىمغا تېز يۈگۈرگەن ھەم ئىزىڭغا ئاپىرىن!.....

سېنى ئوستۇرگەن يېرىڭگە، ھەممىتىڭگە ئاپىرىن!.....
ئاق سۈت ئېمىتكەن ئاناڭغا، مېھنىتىڭگە ئاپىرىن!.....

كونىلىقنى تاشلىغان پاك ئىدىيەڭگە ئاپىرىن!.....
كوممۇنىستلاردىن ئۆگەنگەن تەربىيەڭگە ئاپىرىن!.....

پارتىينى ئەگىشىپ ماڭغان يولۇڭغا ئاپىرىن!.....
تىرىشىپ ئىشلەپ، گۈل ئۈندۈرگەن قولۇڭغا ئاپىرىن!.....

ئىككى يۈز ئاتمىش شېخى بار بۇغدىيىڭغا ئاپىرىن!.....
ئارقىدا قويماي ئېلىپ ماڭغان خۇيۇڭغا ئاپىرىن!.....

ئىشلىنىڭ ئالدىنى ئويلاپ قىلغان ئويۇڭغا ئاپىرىن!.....
يازدا ئىشلەپ، كۈزدە شات قىلغان تويۇڭغا ئاپىرىن!.....

ئاپىرىن! ھەم ئاپىرىن!.....يۈز ئاپىرىن!.....مىڭ
ئاپىرىن!.....
بارىكاللا ھەيرىتىڭگە نىم شېھىتتىن ئاپىرىن!.....

*　　*　　*

ئارزۇيۇم بىر بېرىپ كورسەم ئىكەن ئەي پاختىكار،
ئوستۇرۇپسەن بىر كېۋەزنى ئۈچ يۈز ئوتتۇز غوزا بار.

نازىنىن كۆلگەنگە ئوخشاش ئېچىلىپتۇ ھەممىسى،
قالدى ئالدىدا ئۇياتتا ھور قىز گۈلدەستىسى.

بويى ئادەمدىن ئىگىزدۇر بۇ كېۋەزنىڭ تەپچىسى،
قانچە تەرىپلەر ئىدى گەر كورسە تۇرپان گەپچىسى①.

شاخ ئۇچمدا پاختا ئاق ئالتۇنغا ئوخشاش بەرق ئۇرار،
غۇنچە بويلۇقلار كېلىپ تەبرىكە ھازىر نەق تۇرار.

پاختا بىلەن قامدىلۇر جەمىيتىمدە ئېھتىياج،
بەرگۈسى چەكسىز سانائەت ئىشلىرىغمۇ راۋاج.

ئەل كىيىم كىيمەككە مۇھتاج، پاختىغا ئىشتىيار،
ھەر كىشىنىڭ بېشىدىن-ئايىغىچە ئالغاي قارار.

پاختىدىندۇر ھور كەبى نازۇك بەدەنلەر زىننىتى،
كېچە ھەم كۈندۈزدە ئايرىلماس ئۇلارنىڭ ئىلپىتى.

پاختىدىندۇر قىز-يىگىتنىڭ رەڭمۇ-رەڭ كوينەكلىرى،
لالە بىرلەن غۇنچە ياڭلىغ خىلمۇ-خىل چەڭمەكلىرى.

پاختا بولغاندا، ئويۇڭ ۋەيرانە بولسا، گۈل بولۇر،
گۈلشەن ئەتراپتا ئوغۇل-قىز باغدىكى بۇلبۇل بولۇر.

---

① گەپچىسى — بۇ يەردە تۇرپانلىق لەتىپچى مولا زەيدىن كوزدە تۇتۇلدۇ.

پاختا بىرلەن قامدىلۇر ئوينىڭ پۇتۇن ھاجەتلىرى،
كورپە - يوتقان، لۇڭگە - ياغلىقلار كەبى ئادەتلىرى،

پاختا بولغاچ غاقىراپ يۇرمەكتىدۇر فابرىكىلار،
ئەل ئۇمىدىگە مۇۋاپىق ئىشلىشەر تېخنىكىلار.

نىم شېھىت كوردى ئۇرۇمچى شەھرىدە كورگەزمىنى،
يۇزدە بىر تەسىرى ھەققىدە يازدى بۇ ئاز نەزمىنى.

1961 - يىل 10 - ئوكتەبىر، ئۇرۇمچى.

كورگۇم كېلۇر

كورگۇم كېلۇر، كورگۇم كېلۇر، كورگۇم كېلۇر،
پايتەختىم بېيجىڭ، سېنى كورگۇم كېلۇر.
مېھرى ئىسسىق شەھەر، سېنى كورگۇم كېلۇر،
تىپ-نئە-نمېنىدە-ك مەيدانىڭنى كورگۇم كېلۇر.

سېنى كورسه سېراپ① بولۇر تەشنا دىللار،
بەختى كۆلۈپ ياشناپ كېتەر سولغان گۈللار،
ئالى ئەخلاق، خۇش پەزىلەت قىز-ئوغۇللار،
جان-دىل بىلەن جانان، سېنى كورگۈم كېلۈر.

يادىمدا بار سېنى كورگەن بەختلىك كۈنۈم،
مېھمان سۈپەت خۇەيرېنتاڭدا ئولتۇرغۇنۇم،
خىيال قىلسام كىرپىك قاقماي ئوتەر تۈنۈم،
ئۇلۇغ داھى سېنى قايتا كورگۈم كېلۈر.

قوينىڭدادۇر دولىتىمنىڭ قارارگاھى،
مۇقەددەس يەر، ئېزىلگەنلەر پاناگاھى،
بۇيۇك داھى ماۋزېدۇڭنىڭ ئارامگاھى،
غالىپ شەھەر، مەركەز، سېنى كورگۈم كېلۈر.

ئەجەپ گۈزەل چەنمېن داجيې بازارلىرى،
ۋاڭفۇجىن ھەم بەيخۇادالۇ تاۋارلىرى،
شىسەندىكى خانلار ياتقان "مازار"لىرى،
ھاجەت راۋا شىدەن، سېنى كورگۈم كېلۈر.

سەندە قاينار خەلق بەختىنىڭ بۇلاقلىرى،
دىل سۇ ئىچەر ئاڭلىغاندا قۇلاقلىرى،

① سېراپ ــ كەڭرى. بۇ يەردە قېنىش دېگەن مەنىدە.

بىيخەيدىكى ئۇزۇپ يۇرگەن قولۇاقلىرى،
زادى كەتمەس كوز ئالدىمدىن، كورگۈم كېلۇر.

ياشناپ كۆلەر دائىم ئۇنىڭ گۈلباھارى،
ئۇزۇن يىللىق گۈزەل سەنئەت يادىكارى،
ئوتتۇرىسىدا مەغرۇر تۇرار ئاق مۇنارى،
قەلبىم ئەسىر بولغان جايىنى كورگۈم كېلۇر.

دۇكئەنشىچاڭ، رېنمىن شىچاڭ ئەجەپ بازار،
ئوتمۇشتە خەلق بۇ جايلاردىن بولغان بىزار،
ئەمما، ھازىر كىشىگە يوق قىلچە ئازار،
مېھرىۋانىم قۇچاغىڭنى كورگۈم كېلۇر.

ئەگەر بارساڭ لۇگۇچياۋدىن ئوتكەن ھامان،
بىيجىڭنىڭ خۇش پۇراغى بولۇر ئايان،
تۇگەتكىلى بولماس قىلسام بىر-بىر بايان،
قەۋەت-قەۋەت بىنالارنى كورگۈم كېلۇر.

سەككىز قەۋەت، ئون قەۋەتتىن ئىمارىتى،
ئىسپاتلىدۇر خەلقىمىزنىڭ جاسارىتى،
تامام بولماس يىللاردىمۇ زىيارىتى،
ئىسىل ھايات بۇلاغىڭنى كورگۈم كېلۇر.

بارسا‌ڭ دۇڭنەن شىچا‌ڭ، پويىز ۋوگزالىغا،
كوزۇ‌ڭ چۇشەر مەغرۇر ئىگىز ئاشىيانىغا①.
ئالغا يۇرسە‌ڭ يادىكارلىق ئاستانىغا،
ھەممىسنى بىر-بىر كىرىپ كورگۇم كېلۇر.

مانا بۇ جاي تيەنئەنمېندۇر، بۇيۇ‌ڭ مەيدان،
مىليون-مىليون ئەر-ئاياللار بولۇر خەندان،
چىن كوڭۇلدىن سۇيەر ئۇنى ھەر بىر ۋىجدان،
جانغا ئارام تيەنئەنمېننى كورگۇم كېلۇر.

ئەي پايتەخت، نىم شېھىدلى‌ڭ پىدايىدۇر.
تاغدە‌ڭ مەغرۇر كورۇنۇشتە گادايىدۇر.
ئېيتار سوزى ساڭا مەدھى-سانايىدۇر②،
مۇقەددەس جاي، ھەر دەم سېنى كورگۇم كېلۇر.

1962-يىل ئىيۇل، باي.

① ئاشىيانە — قەۋەت ئۇي.
② سانا — تەرىپلەش، ئۇلۇغلاش.

بىر نومۇر

(ئېيتىشىش)

يىگىت: ــ ئوت چاقنىدى كوزۇمدىن باقسام جامالىڭىزغا،
قەلبىمنى پارە ئەيلەي قىلغان سالامىڭىزغا.
قىلسام پىدا جېنىمنى ماڭلايىدا خالىڭىزغا،
جان تەندە مۇنتەزىز مەن سىزنىڭ جاۋابىڭىزغا.

قىز: ــ ئوتنى يېقىپ يۇرەككە، ئەي بىۋاپا، نىمە دەيسىز؟
ئىشقىڭىزدا كويگۇنۇمدىن زەررىمۇ غەم يىمەيسىز!
ئوتقا سېلىپ جېنىمنى، ھالىڭ نېچۇك دىمەيسىز!
ئارتۇق چىداش بېرەلمەي، كەلدىم جانابىڭىزغا.

يىگىت: ــ ئەيىپ ئەيلىمەڭ جانانىم، مەنمۇ سىرىمنى ئېيتاي،
قاچانغىچە مۇھەببەت دەردىنى يەككە تارتاي،

بەڭۈاشلىغمىنى تاشلاپ، ئەمدى ئوزەمگە قايتاي،
تەشنا لۇنمنى سۈرتەي دەرمان پىيالىگىزغا.

قىز: ــ كەلسە باھار، قىزىلگۈل چاچقاي پۇراقلىرىنى،
بۇلبۇلمۇ زەۋقى بىرلەن باشلار قوشاقلىرىنى،
كاككۇكمۇ زەينەۋىدىن تارتقان پىراقلىرىنى،
ھالىمنى پەم ئېتەرسىز، كەلسەم خىيالىگىزغا.

يىگىت: ــ شەرەت بىلەن ئېتىزدا قىلغان ئىدىمغۇ ۋەدە،
قالدۇرماستىن ھوسۇلنى، يىغىشقا بىر داننى يەردە.
چىققاندا ھوددىسىدىن، سىز قالدىگىز قەيەردە.
توپ ـ توغرا نەق كېلۇرمەن ھەر بىر مىسالىگىزغا.

قىز: ــ راست دىدىگىز خۇماكوز، ئەسلەپ ئېتىز ئىشىنى،
تۇنلەردە باغلىدىم باغ، كۇندۇز تېرىپ بېشىنى،
قىلغان مۇساپىقىدە ئوتكۇزمىدىم كىشىنى،
كەشتە تىكىشكە تەييار ئەمدى رومالىگىزغا.

يىگىت: ــ زامانىمىز بەختيار، سىزنى قىلدىم ئىختيار،
قىز: ــ مەنمۇ قىلدىم ئىختيار.

يىگىت: ــ تولۇپ تاشقان مۇھەببەت بىرلا سىزگە ئىنتىزار،
قىز: ــ مەنمۇ سىزگە ئىنتىزار.
يىگىت: ــ شەرتىمۇ تولۇپ يېتىشتى، قىلىپ ھەممە ئېتىۋار،
باغۇمەن ئۇزاتسۇن قولنى ئالما ـ ئانارىگىزغا.
قىز: ــ بۇلبۇل ئوقۇر تەشەككۇر يېگى باھارىگىزغا.

1962 ـ يىل ئىيۇل، باي.

ھورۇن بىلەن رەنا

(ئېيتىشىش)

ھورۇن: ــ ماڭا بىر بەقمك دىلدار،
ئىشقىگىزدا مەن بىدار،
سىزگە يوق بۇ ئالەمدە،
ماڭا ئوخشاش خېرىدار.

رەنا: ــ نىمە دىدىگىز يولداش؟
قەستىگىز ئادەم ئالداش!
بىھۇدە قاتۇرماك باش،
ئويىگىزدە بار خۇشتار.

هورۇن: —ئۇ مېنى كۈتەلمەيدۇ،
نەزىرىمدىن ئۆتەلمەيدۇ،
ئۇلپەتلىك قىلالمايدۇ،
كۆڭلۈم باشقىنى تارتار.

رەنا: —بىرنى دېدىڭىز تەپكەك،
بىرنى دېدىڭىز مۈڭگەك،
سۈيمەيسىز تېخى ئەمگەك،
ۋاقتىڭىز ئۆتەر بىكار.

هورۇن: —مەي قەدىرىنى بىلمەيدۇ،
مەيخانىغا كىرمەيدۇ،
كۆڭلۈم ئۇنى سۈيمەيدۇ،
بولدۇم شۇڭا، بەك بىزار.

رەنا: —مەيگە مەن ئەمەس ئۇلپەت،
قىلسىڭىز ئاڭا كۇلپەت،
سوزىڭىز يۈرەكىكە دەرت،
بولسىڭىز كۆڭۈل ئازار.

سەۋلىتى قۇرۇق نوچى،
بولمىڭىز بىكار ئۇۋچى،

دەۋرىگە بېقىڭ پوچى،
ئاياللارنى كورمەڭ خار.

1962 - يىل ئىيۇل، باي.

يېڭى شىنجياڭىم مېنىڭ

بەختى كۈلدى، گۈلگە تولدى، يېڭى شىنجياڭىم مېنىڭ،
خانىلەر بولدى ئاۋات، يېڭى دەۋرانىم مېنىڭ،
"ئاھ.....پىراق" دەپ ناله قىلماس بولدى جانانىم مېنىڭ.
بەخت ياراتقان بېغىم ئىچرە يېڭى مېھمانىم مېنىڭ.

ئەي بېغىم كوكسىڭگە داغ قويغان ئىدى شۇمقۇش بۇرۇن،
ئاق كوڭۈل ۋىجدانى پاك جانلار ئۇچۇن بەرمەي ئورۇن،
لاللەر سۇسىز سولۇپ قالغان ئىدى، باغۋەن هورۇن،
پارتىيىدىن قانىدى سۇغا غۇنچە خەندانىم مېنىڭ.

يېڭى ئازات دەۋردە ئاچتى گۈل-گۈلۈستانىم چېچەك،
تاغۇ-چول بولىدى ئاۋات، باغۇ-بوستانىم چېچەك،

بەخت ئۇچۇن بولغان كۆرەشتە شېئرى داستانىم چىچەك،
كوممۇنىزىمغا ئاتاپ سايرايدۇ ۋىجدانىم مېنىك.

گۈل بېغىمنى ياشنىتىشتا پارتىيەدۇر باغۋان،
تەرىپىگنى داستان قىلىپ بارچە بۇلبۇل سايرىغان،
ئەركىن-ئازات بۇ ھاياتتىن قاغا-قۇزغۇن باغرى قان،
ئىپتىخارىم يېگى جۇگگو، يېگى شىنجياڭىم مېنىك.

1962 - يىل ئاۋغۇست، باي.

يۇرەك سوزى

گۈل ئۇزارىم باغ ئىچىدە سېنى مەن دائىم كورەي،
تۇرلى-تۇرلى نازى-نېمەتلەر ئارا دەۋران سۇرەي،
دىلغا ئارام بەخش ئەتكۈچى ساپ ھاۋادىن ئورگىلەي،
مەن بۇيۇك ئازات ۋەتەن پەرزەندى دەپ مەغرۇر كۆلەي.

ئەي ۋەتەن جانلارغا ئاسايىش شارائىت سەندە بار،
ئادەم-ئىنسان ئېتىۋارى، قەدرى-ھورمەت سەندە بار،

شۇڭلاشقا پاسۋانمەن تاكى جانىم تەندە بار،
كىمكى قەدرىڭ بىلمسە تۇپراق ئارا دەسسەپ كومەي.

ھورمىتىڭ ئالەم ئارا مەشھۇر جانانىم ۋەتەن،
قەلبىم ئىچرە نۇر بېرىشتە ماھى تابانىم① ۋەتەن،
تەن ئارا جانىم، دىلمدا نۇرى ئىمانىم ۋەتەن،
تۇپرىغىڭنى تۇتىيا ئورنىدا كوزۇمگە سۈرەي.

ئەي ۋەتەن دۇنياغا مەشھۇردۇر تەبىي بايلىغىڭ،
مولچىلىقتا مىسلى يوقتۇر چارۋىلارغا يايلىغىڭ،
تۇرلى مەدەن مەنبەئىدۇر تاغ، ئېدىر ھەم سايلىغىڭ،
ئىپتىخارىم سەن ۋەتەننى باشقا تاجىم دەپ بىلەي.

سەن بىلەندۇر ئابرويۇم، ئىززىتىم ھەم ھورمىتىم،
يەر يۈزىدە يوق مېنىڭ سېنىڭدىن ئارتۇق دولىتىم،
سەن بىلەن ئاشماقتا كۆندىن-كۈنگە شانۇ-شەۋكىتىم،
"مىسر تەختىدىن كېچىپ كەتتىن② گادايى"نى سۈيەي.

بىز ئىدۇق ئازاتلىغىڭدىن ئىلگىرى ئەجەپمۇ خار،
كېچە-كۈندۇز ئىشلىسەكمۇ تويمىغان، ئاش-نانغا زار،

---

① ماھى تابان — نۇرلۇق ئاي، تولۇن ئاي.
② كەتتىن — جاي ئىسمى. بۇ يەردە گەپ، "مىسرنىڭ شاھلىغىدىن كەتتىنىڭ گادايلىغى ياخشى" دېگەن ماقال ئۇستىدە بارىدۇ.

ئەمدى ھەچكىم كۆڭلىدە يوق قايغۇدىن زەررە غۇبار،
ھەممە ئويدە ياغۇ-گوش، گۈرۈچ، ئۇن، ھو نېنى، سەي.

كوز قاراسىدەك نىگارىم، تاجۇ-تەختىم سەن ۋەتەن،
لالەزارىم، نامدارىم، ئېتىۋارىم سەن ۋەتەن،
تەندە جانىم ھەم مادارىم، سايەۋانىم سەن ۋەتەن،
قايسى ۋىجدان، قايسى نومۇس بىرلا سەندىن يۈز ئۇرەي.

ھەممە ھاجەتلەر راۋادۇر سەندە، ئەي، نۇرلۇق ۋەتەن،
ئەركىن-ئازات قۇچىغىڭدا تۇغدى زورلۇق ۋەتەن،
ساتسا ھەركىم نومۇسىنى، بار ئاڭا خورلۇق ۋەتەن،
مەن نىدەپ "ئاسماندا عازنىڭ شورپىسىغا تەلمۇرەي".

ئورنىغان يۇرەكلىگە سەن سەنەمنىڭ قاشلىرى،
لەلى ياقۇتتىنمۇ ئارتۇق تاغلىرىڭنىڭ تاشلىرى،
سېنى ئاسراشقا پىدادۇر ھەممە مىللەت ياشلىرى،
كوز ئالايتقان دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى يەنچىپ ئېزەي.

سەندىكى ئاددى ھايات ئارتۇق فېرىدۇن① تەختىدىن،
بەلكى ئاددى كۈنلۇرۇم ھەم ئالى جەمشىت② بەختىدىن،

---

①② فەرىدون، جەمشىت ــ قەدىمى ئىران شاھلىرىنىڭ ئىسمى.

بەلكى پارلاق كەلگۈمىز ئەۋزەل سۇلايمان① رەختىدىن،
يۈرىگىم سەندە تۇرۇپ، ياتقا قانداق تەلمۈرەي.

شەرقىي تەيۋەندىن يۈرۈپ، غەربىي جەنۇپ تاكى خوتەن،
يالۇجياڭدىن تاكى شىزاڭ قوشۇلۇپ، بىرگەۋدە ــ تەن،
كوكرىگىمنى يارسا گەر سوققان يۈرەك دەيدۇ: "ۋەتەن"
قەشقىرىمدە چىلگە يەپ، چاڭجياڭدا ئويناقلاپ ئۇزەي.

گۈللىگەندە بېغىم ئىچرە قايغۇسىز، خوشال ھايات،
سوتسىيالىزىم ئۈچۈن بولغاندا ھەركىمدە ساۋات،
كوردى جياڭ جيېشى چۈشىدە چوڭ قۇرۇقلۇقتا "ناۋات"،
كوزىن ئاچماي جويلۇدى، ئاغزىنى تامچىپ "ھەسسىنەي!"

"مەن چىقاي ئۇسسۇپ قۇرۇقلۇققا، بۇزۇپ خەلق بىرلىگىن،
ئايال ئاستى ئەيلىسەم بىر يولى ئەل تىلىگىن،
ئايرىۋەتسەم ھەر كىشىنى، بولسا يارۇ-يولىگىن،
باش كېسىپ، قانلار كېچىپ، تەختىمنى قولغا كەلتۈرەي".

جادىگەر قاقۋاش كوزىن يۇمماي تۇرۇپ كورمەكتە چۈش،
تەبىر ئېيتۇر چۈشىگە ئال ئويدە كىنىندى ھۇقۇش،

---

① سۇلايمان ــ ئەپسانىۋى پەيغەمبەر ھەم شاھ ئىسمى.

كەلسە يەيدۇ ھەر تەرەپتىن، شۇبھىسىز، گەردەنگە مۇش،
قارشى بىز، تەييار ھامان، بۇيرۇق كۈتۈپ تۆەنجيې چىلەي①

نىم شېھىت ئالدىنقى سەپ ئالدىدا تۇرماقنى كۆتەر،
ھەر قەدەمدە باسمىچىغا مەن دىسەم: "قولىڭ كوتەر!....."
بولمىسا ئومرۇڭ تۈگەپ، جانىڭ جەھەننەمگە كېتەر!.....
ئاقتۆەت جياڭ جيېشى خائىن كوكرىگىنى راسا چىنەي.

1962 ـ يىل 15 ـ ئاۋغۇست، باي.

بىزنىڭ جەڭچىگە

قىشتا ھەم يازدا چېگىردا ھۇشيار،
تۇراتتى جەڭچى قويۇپ زېھىنىنى.
ئويلار ئۇزىنى ئەلگە قەرزدار،
ۋەتەنگە ئاتاپ پۈتۈن مېھرىنى.

شۇ پايانسىز ۋەتەن يېرىنى،
مۇستەھكەم ساقلاش مېنىڭ ئىشىم دەپ.

① تۆەنجيې چىلەي ــ ئۇيۇشۇش ـ ئىتتىپاقلىشىش.

رازی ئومرۇمدىن قەلبىم مېھرىنى —
توكۇپ شۇ يولدا كەتسە بېشىم دەپ.

ئەمگەكچىلەرنىڭ كوڭۇل ئارامى،
ۋە تىنچ سانائەت قۇرۇلۇشلىرى.
كۇنسېرى ئېشىپ شوھرىتى - شانى،
ئالى مەقسەتكە يونۇلۇشلىرى.

ئاشىق - مەشۇقنىڭ يۇرىگى - ئىشقى،
قىلمىسۇن دەپ، پىراقتىن زارە.
غەمسىز بايلىقات ئوتۇپ ھەر كىشى،
بەخت كوكىدە قىلسۇن سەييارە.

مەيلى خاتىرجەم ئويىنىسۇن - كۇلسۇن،
ئەندىشە قىلماي بارۇ - يوقىدىن.
بەلكى دىللارغا خوشاللىق تولسۇن،
ئاسايىشلىقتىن، ھايات زوقىدىن.

دەپ بارىغا ئوزى تىكىپ جان،
دائىم تۇراتتى چۆچەر ۋە ھۇشيار.
ئوتەلمەس ئىدى چېگرىدىن ھېچ جان،
ۋە ئاسماندىن ھەتتاكى قۇشلار.

بىر كۈنى قاپلاپ كوكنىڭ يۈزىنى،
چاڭ ـ مانان قىلدى قاپقارا جۇدۇن.
"كورەلمەيدۇ" دەپ جەڭچى كورىنى،
چىقتى كويمقاپتىن "U ـ 2" قۇيۇن.

لېكىن، جەڭچىنىڭ كوزى چىنىققان،
ئايرىيتتى تۇندىمۇ قاپقارا قىلنى.
ئوزى كېلىشكەن ۋە راسا چاققان،
كوتىرىپ باساتتى ھەتتاكى پىلنى.

بۇلۇت ئۈستىدە كۈيلەيتتى بىغەم،
ئاشۇ شۇم قۇيۇن چېگرىغا قاراپ،
"كوكتە شۇنداق بەلەنلىكتىمەن،
جىنمۇ كورمەيدۇ" دەپ ھەر يان ماراپ.

مەغرۇرلۇق بىلەن چېگرىغا كېلىپ،
ئىغۋا قىلىشقا ئۇرۇنغان ھامان.
ئاجايىپ ھەيۋەت زىلزىلىگە كېلىپ،
تەۋرىنىپ كەتتى پۈتۈن يەر ـ جاھان.

بىر چاغدا ئوكيان تەكتىگە قاراپ،
مۇئەللەق ئۇرۇپ چۈشتى سامالىيۇت.

قۇيرىغى ئۇستۇن ھەر يان پىقراپ،
كوككە باراۋەر چىقاردى ئىس ـ دۇت.

كوكتە يولۇققان بۇ ئالامەتنى،
ھىچقاچان دۇشمەن كۆتمىگەن ئىدى.
تىتىپ تاشلانغان بۇ كاساپەتنى،
دېگىز تېگىدە بېلىقلەر يەيدى.

شۇ چاغدا بىزنىڭ جەڭچىمىز قاراپ،
قىلار تەبەسسۇم: "لەنىتىلەر!....." دەپ.
"قانداق شارائىت، قانداق چاغ ماراپ،
كېلىشسەڭ، بىز تاشلايمىز ئورتەپ!....."

جەڭچىمىز ھامان قويۇپ زېھنىنى،
كېچە ۋە كۈندۈز تۇرار ئورنىدا.
ۋەتەنگە ئاتاپ پۈتۈن مېھرىنى،
ۋەتەنىنى ساقلاش قەرزدۇر بويىندا.

جەڭچىگە ئېيتار نىم شېھىت سالام!
قىزغىن يۈرەكتىن مەدھىيە بىلەن.
شۇ خىزمەتكە خاس ئوسمەكتە بالام،
ۋەتەنپەرۋەرلىك تەربىيە بىلەن.

1962 ـ يىل سېنتەبىر، باي.

ئەسلەيمەن

ـــ ل. مۇتەللىپ تۇغۇلغانلىغىنىڭ 40 يىللىغى مۇناسىۋىتى بىلەن.

هايات بېغىدا سەيرى ئەتكەندە مەن بىر گۈلنى ئەسلەيمەن.
قىزىلگۈل خۇش پۇراق چاچقاندا بىر بۇلبۇلنى ئەسلەيمەن.
چېپىش مەيدانىدا ئىلگىرىلىگەن دۇلدۇلنى ئەسلەيمەن.
باھاردىن بەھرىسىز كەتكەن چۈمۈر ئوغۇلنى ئەسلەيمەن.

ئۇ شۇنداق بىر گۈلكىم غۇنچە دەۋرانىغا يەتكەندە،
ئېچىلماقتا سەنەمنىڭ ئاغزىدەك تەبەسسۇم ئەتكەندە،
تۇمەن جانلار تەلمۇرۇپ، ئۇنىڭغا كوزىنى تىككەندە،
غەزەپ بىرلەن ئۇنى ئۈزگەن زەھەرلىك قولنى ئەسلەيمەن.

سېنىڭ ھەر بىر سوزۇڭ ئەردى دوستلارغا بىباھا گۈھەر،
لېكىن، دۇشمەنگە نىسبەت ئەيلىگەندە خۇددى بىر خەنجەر،

بىلىم تەشنالىرىنى قاندۇرۇشتا شەربىتى ئىدى كەۋسەر،
ۋەتەن ئۈچۈن كۈرەشكە باشلىغان كەڭ يولنى ئەسلەيمەن.

قەدىردان دوست، كۈرەشچان روھ، پىداكار ياش،
ئىرادەڭ شۇنچىلىك قاتتىق دۇشمەنگە ئەگمىدىڭ باش،
قىيىن قىستاق، كۈرەشلەرگە ئىگىلمەستىن قىلىپ بەرداش،
ۋەتەننىڭ ھورلىگىنى ئويلىغان كۆكۈلنى ئەسلەيمەن.

مۇھەببەت رىشتىنى باغلىغان ۋەتەنگە چىن دىلىدىن،
ئىپادە ئەيلىگەن ئەل بىرلىگىنى نەچچە ئون يىلدىن،
ئوزى خۇش خۇي، ۋۇجۇدى ساپ ئىدى ناتوغرا ئىستىلدىن،
تۇلۇن ئايدەك يۈزلىرى ھەم چاچلىرى سۇمبۇلنى ئەسلەيمەن.

چېكەتتى خەلق بەختىچۈن ئايانماستىن ھەمىشە غەم،
كېيىنكى جەڭگە ئوغلىنى ئاتاپ قويغاندى خاتىرجەم،
كېتىپ قالدى بۇ دۇنيادىن ئاتا ـ ئوغۇل بولالماي جەم،
ئاتىسىنىڭ ئەمرىنى ئىشلىيەلمىگەن كەشپۇللىنى ئەسلەيمەن①

---

① كەشپۇللا، ل. مۇتەللىپىنىڭ ئاقسۇدا ئويلەنگەن خوتۇنىدىن تۇغۇلغان ئوغلىنىڭ ئىسمى. بۇ يەردە سوز شائىر لوتپۇللىنىڭ: "ئاخىرقى جەڭگە ئاتاپ قويارمەن ئوغلۇمنى" دىگەن مىسراسى ئۈستىدە كېتىپ باردۇ.

پاراغەتلىك ھايات دولەت ئىچىدە ياشىغان چاغدا،
پۈتۈن جۇڭخۇا ئېلىنىڭ نەۋ باھارى گۈللىگەن چاغدا،
ئېزىلگەن ھەممە مىللەت بىرلىشىپ شوق ئويناغان چاغدا،
بۇ دەۋردىن نىسۋە كورمىگەن لۇتپۇللىنى ئەسلەيمەن.

خەلقنىڭ بەختىگە، قايغۇسىغا ئورتاق ئىدى سازى،
پۈتۈن دولەت ئىچىگە تارقىغان ھەم باكراق ئاۋازى،
شۇنىڭچۇن، نىم شېھىت دەيدۇ: "سېنىڭدەك دوستىدىن
رازى!....."
ۋەتەننى كۆيلىگەن سازىدىكى مەرغۇلنى ئەسلەيمەن.

1962 - يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

داغ قوندۇرمايمەن يۈزۈڭگە

ئانا ۋەتەن قەدرىڭ ئۇلۇغ، ھوسنۇڭ گۈزەل،
جاھاندا سەن ھەر نەرسىدىن بىرگە ئەۋزەل.

ھېچبىر كۆزەل ھوسنى ساڭا تەڭ كېلەلمەس،
ئالا - يېشىل بويالمۇ رەڭ بېرەلمەس.

مەن ماختىسام سۆيگۈنۈمنىڭ جامالىنى،
"ئىلپىتەك" تۇز نازۇك قەددى كامالىنى.

ياكى يازسام كوپلەپ كەلگەن دارامەتنى،
ھەر مو يەردىن مىڭ جىڭلىغان ئالامەتنى.

ياكى تۇرمۇش ئىسسىلىگىن تەسۋىرلىسەم،
دەۋرىمىزدىن رازى دېسەم، تەقدىرلىسەم.

پەن - تېخنىكا، سانائەتنىڭ ئاشقانلىغىن،
قالاق كۆنلەر كەلمەس يەرگە قاچقانلىغىن.

ياكى چارۋا ھىساپسىز دەپ ماختىنايمەن،
قاناتلىنىپ، كوككە قاراپ ئاتلىنايمەن.

ھەممىسگە مۇندەرىجە ئەركىنلىگىڭ،
ئازاتلىغىڭ، قۇدرەتلىگىڭ، تەمكىنلىگىڭ.

سەن ئازاتچۇن، سۆيگۈدىن گەپ ئاچالايمىز،
باشلىرىغا مەڭگۈلىك تاجالايمىز.

تۇتقۇنلۇقتا مۇھەببەتتىن لەززەت بارمۇ؟!
ئادەملەرگە ئېتىۋار ھەم ئىززەت بارمۇ؟!

ئاسارەتتە كىم كورۇپتۇ ئەزىز تەننى؟!
تولا كورگەن "ئاھ....." پىراقتا جان ئۇزگەننى.

ھازىر ئۇنداق كۇننى قىلغاچ بىز ئۇچ تالاق،
شۇڭلاشقىدۇ قەلبىمىز شات، كۇلدى شۇنداق.

شۇنىڭ ئۈچۈن، قەدىرلەيمەن سېنى ۋەتەن،
ساڭا پىدا قۇربانىڭ دەپ جان بىلەن تەن.

گۈزەل ۋەتەن كويەرىم سەن، سۈيەرىم سەن،
ھالاۋىتىم تەنگە ماغدۇر، يۇرىگىم سەن.

دەرتكە شىپا، يۇرەرگە ئات، ئۇچسام قانات،
تاپتىم سەندىن تۇرمۇشۇمدا يېڭى ھايات.

يەرسىزگە يەر، تەشناغا سۇ، يوقسۇلغا مال،
زادى قانداق ئىشقا بولسۇن باردۇر ئامال.

بىر سوز بىلەن دىسەم ھاجەت راۋا ۋەتەن،
دەرتمەنلەرنىڭ يۇرىگىگە داۋا ۋەتەن.

گۈللەۋاتقان گۈلباھاردەك ھاياتىمىز بار.....
ئازات، باتۇر..... دىگەن ئىككى قاناتىمىز بار.....

كىم قەسلىسە پاك يۇزۈڭگە داغ قويۇشنى،
شەرەپ بىلەي تېرىسىنى نەق سويۇشنى.

دۇشمەن ئۇچۇن ھەر گىياردىك قۇرۇلغان دار،
بارچە خەلقىم ۋەتەن ئۇچۇن جەڭگە تەييار.

ۋەتىنىمىزگە پەرماننى نىم شېھىت ھەم،
ئورۇنلاشقا، شەك ـ شۇبھىسىز. تەييار ھەر دەم.

1962 ـ يىل نويابىر، ئۈرۈمچى.

تەرجىئى بەند[1]

مەن بۇگۈن ئەيلەي بايان باي ناھىيە ئەھۋالىدىن،
بەلكى بايىنىڭ ئوتمۇشىدىن ھەم بۇگۈنكى ھالىدىن.

[1] تەرجىئى بەند ـــ شېئىرىيەتتىكى بىر شەكىل.

بايدا ئون يىل ئالدىدا يەرلەر پومىششىك قولىدا،
سوز ئېچىش مۇمكىن ئەمەستى ئىشلىگەنلەر بابىدىن.

ئىشلىگەن ئاپتاپتا قالغان، ھوسۇلىدىن بەھرى يوق،
شۇڭلاشقا قۇتۇلالماس ئىدى ئاچلىق نالىدىن.

پالتا، كەتمەن، ئارا-گۇرجەك ئۇپرىغانغا ھەق تولەپ،
بېشى كەتكەن قۇتۇلالماي، بويىندا زۇننا رىدىن①.

كەمبەغەلدىن كەمبەغەل "ھالىڭ نېچۇك؟" دەپ سورىمسا،
باشقىلارنىڭ كارى يوق مىڭ ناله ھەم پەريادىدىن.

زومىگەرلەر كەمبەغەلنى قاخشىتىپ قىلغان جۇدا،
ئەمگىگىنىڭ ئەجرىدىن، سۈيگۈسىدىن، جانىدىن.

شۇكرى، يۇز مىڭ شۇكرى، بۇگۈن، بۇ ئادالەت دەۋرىگە،
ھەممە ئادەم بەھرىمەن بولماقتا ئۇز تاپقانىدىن.

يەر ئۇمۇمنىڭ، ئاممىنىڭ، مەھسۇلىغا ئەمگەك كېپىل،
ياخشى ئەمگەك قىلسا تاغدەك ئاش ئالار خامانىدىن.

---

① زۇننار ــ غەيرى دىنىدىكىلەر ئىسلام مەملىكەتلىرىدە تۇرغانىدا بويىنىغا ئاسىدىغان بەلگە. بۇ يەردە قەرزدارلىقنى كورسىتىش كوزدە تۇتۇلغان.

يىمەك - ئىچمەكتىن پەقەت بىر زەررىچە غەم - قايغۇ يوق،
قىلدى تارلىق ساڭلىرى بۇ يىلقى مەھسۇلاتىدىن.

شۇڭا، دەيمىز باركاللا!..... پارتىيە يۇز مىڭ ياشا،
سەن سىزنىڭ بەرگەن يولۇڭ بىزگە كۈچايە، كەڭتاشا.

* * *

ناھىيە ئوتمۇشتە بەك ۋەيران، قاقاس، چول بىر شەھەر،
"تام بېسىپ قالماسمۇ؟" دەپ قورقار ئىدۇق كەچ ھەم سەھەر.

تاملىرى ھەر يانغا قىڭغايغان ئۇچۇن قويغان تىرەك،
ئارقىسىدا "غوجاتام" ئەتراپلىرى ئاندىن بەتتەر.

مۇستەبىتلەر ئالۇننىغا يارىتىلغاندەكلا پەقەت،
باشقا چاغدا يوق ئىدى ناھىيە نامىدىن ئەسەر.

بىز بايان قىلغاندىن ئارتۇق ئۇي - ئىمارەت يوق ئۇچۇن،
خەلق ئىدى ئالى زامانلاشقان بىنادىن بىخەۋەر.

ئۇي - ئىمارەتلەر تولاراغى توقۇلغان قۇرما تام،
شۇ سەۋەپ، ئولتۇرغىلى بولمايتتى ئەسلا بىخەتەر.

ياغسا يامغۇر ئوگزىڭگە كۇل قۇيۇپ، تۇشۇك ئېتىپ،
قىشتا قار ياغسا بولار ئىدۇق ھەم تولا ئاۋارىگەر.

ئەمدى كورسەك ناھىينىك شەكلى ھەم ماھىيىتى،
ياخشىلاندى، قالمىدى كونىلىقتىن بۇندا خەتەر.

مەيلى مەكتەپ، مەيلى ھەر بىر جەمىيەت ئورۇنلىرى،
كونا تاملاردىن ۋىدالاشتى قىلىپ زىرۇ-زەبەر.

ھەممە جايدا يېڭى قۇرۇلۇش، يېپ-يېڭى ئالى بىنا،
ھەممە رايون، ھەممە گۈزشپ، ھەممە مەكتەپ، ھەممە يەر.

شۇ بىلەن، مەيدان ئارا چىقتى بۇگۈنكى يېڭى باي،
بۇ دىمەك، پارتىيە ئىلھامىدىن بولغان ئەسەر.

شۇڭا، دەيمىز باركاللا!..... پارتىيە يۇز مىڭ ياشا،
سەن سىزنىڭ بەرگەن بۇ يول بىزگە كۈپايە. كەڭتاشا.

* * *

يېرى مۇنبەتلىك بۇ باي، توت تەرىپى تاغلىق رايون،
چارۋا ئوستۇرمەك ئۈچۈن شارائىتى ياخشى ئورۇن.

تەبىي شارائىتى شۇنداق قولايلىق بولسىمۇ،
چارۋىغا گاداي ئىدى بۇ جاي ئازاتلىقتىن بۇرۇن.

نىرىنى كوپ سوزلىمەيلى، ئەللىگىنچى يىللىرى،
بارى ئاتمىش مىڭ ئىدى ئات، قوي، كالا، توپاق، قۇلۇن.

ناهيينىڭ تاغ - تىكس، ئابى ھاۋاسىغا قاراپ،
پارتىيە بولدى كۆكۈل چارۋا ئوستۇرمەك ئۈچۈن.

تاغۇ - يايلاقلار ئومۇمنىڭ پايدىسىغا ئوزگىرىپ،
ئوستى تەڭ كوزده قارالغاچ، چارۋىلار كورمەي زەبۇن①.

ئەمدى ھازىر چارۋىنىڭ ئوت - چوپ، قوتان بارلىق ئىشىن،
گۈكشې ئوز ئۇستىگە ئالغاچ چارۋىغا يەتمەس زەبۇن.

پارتىينىڭ نۇرى تاغ - يايلاققا ھەم يەتمەك بىلەن،
بولدى توت يۇز مىڭدىن ئارتۇق چارۋا سانى نەق بۇگۈن.

چارۋا باققانىنىڭ پەقەت چارۋىدۇر بارلىق غېمى،
تاغدىمۇ تۇرمۇش پاراۋان، ئاش ۋە نان، تاۋۇز، قۇغۇن.

كەڭتاشادۇر گوش ۋە ياغ ئادەتتە ئىستىمالىمىز،
ھەممە ئويده يۇڭ بويۇم، كىگىز - بىساتۇ بار پۈتۈن.

شۇنچىلىك ناھيە ئىستىمالىنى قامداش بىلەن،
ئوستى سانى يۇزگە مىڭدىن، ئونغا يۇزدىن، بىرگە ئون.

---

① زەبۇن — ئاجىز - ئورۇق.

باشپانادۇر پارتىيە، بىز بەختلىك چارۋىچى،
شۇڭا بار يايلاقتا قوي، يانچۇقتا پۇل. ساندۇقتا ئۇن.

مىنگىلى ئات، يىگىلى ئاش، ئولتۇرۇشقا ياخشى جاي،
ئاسقىدا گوش، كوزىدا ياغ، ئوستىمىزدە يېڭى تون.

يازغىنىم يېڭىلىقنىڭ ئىرۇر پەقەت ئوندىن بىرى،
پائىلاتۇن، پائىلاتۇن، پائىلاتۇن، پائىلۇن①

نىم شېھىتنىڭ قەلبى بىرلەن يۇرەكتىن سېغىنىپ،
بىز تىلەيمىز پارتىيىنىڭ دەۋرى گۈللەپ ياشنىسۇن!

شۇڭا، دەيمىز بارىكاللا!..... پارتىيە يۇز مىڭ ياشا!.....
سەن سىزنىڭ بەرگەن يولۇڭ بىزگە كۈپايە. كەڭتاشا.

1962 ـ يىل ئوكتەبىر، باي.

---

① بۇ مىسرا ئوروز ۋەزنىنىڭ بىر بەھرى.

شىرىن

ــ «پەرھات ـ شىرىن» داستانىدىن پارچە.

مۇھىن① بانۇدۇر شەھرىيار شاھى،
بار ئىدى ئۇنىڭ "شىرىن" دەپ ماھى②.

بۇ مەلىكىلەر بىر تۇققان ئىدى،
ئەزەلدە بەختكە يولۇققان ئىدى.

مۇھىنبانۇغا مىراس ئىدى شاھ،
ئىشقىدىن شىرىن چېكەردىلەر ئاھ.

ئىسمى جىسمىغا چىرايلىق ياققان،
بەخت ـ تەلەيمۇ ئۇنىڭ كوزدە باققان.

---

① مۇھىن ــ ماھىن ــ ئاي.
② ماھى ــ ئاي.

خالىغان چاغدا ئېچىلار گۈلدەك،
پەسمە① سوزىدە خۇددى بۇلبۇلدەك.

ئەركە ئوستۇرگەن مەسئۇد② تەخت ئۈنى
قىزغىنىپ باققان ئەركىن بەخت ئۈنى.

نەپىس كىيىمگە بولىمايتتى مەغرۇر،
شانۇ-شەۋكەتكە كۆلمەيتتى مەسرۇر.

ئالدىيالمايتتى يىپەك-تاۋالار،
سولدۇرالمايتتى غەملىك ناۋالار.

ئەيش-ساپاغا بېرىلگەن ئەمەس،
جەمشىت تەختىگە ئېگىلگەن ئەمەس.

رۇستەمدەكنى ھەم پەسەن قىلمايتتى،
شاھى ئىرانىنى كوزگە ئىلمايتتى.

ئۇ بىر ئاھۇكىم شىكار بولمىغان،
يوق بەلكى لاچىن تورغا ئالمىغان.

---

① پەسمە — گۈزەل ۋايىغا يەتكەن سوز.
② مەسئۇد — ئۇلۇغ.

جامالىدىن ئاي بەھرىۋەر ئىدى،
قېشىغا قەلەم ھەم سەپەر ئىدى.

خىجىللىق يېتىپ ھوسنىدىن كۇنگە،
توختىيالماستىن كېتىپتۇ تۇنگە.

بوينىغا تىزىپ قىلسا دەپ مارجان،
تەقدىم قىلىپتۇ يۇلتۇزنى ئاسمان.

قوبۇل بولمىغاچ ھىچبىر يۇلتۇزى،
چىقماپتۇ شۇندىن بۇيان كۇندۇزى.

تەبرىك قىلىشقا بارماي دەپ "قۇرۇق"،
ھەسەن ـ ھۇسەننى يوللىغان ئۇپۇق.

قىلار لېنتە دەپ چاچىغا ئۇنى،
ماختىنىپ دەپتۇ ھەممىگە بۇنى.

ئەرزىمەپتۇ ئۇ، پەرى چەھرىگە،
تاشلاپتۇ ئۇنى ئاسمان قەھرىگە.

شۇنىڭغا ئۇپۇق بولۇپ بەك خىجىل،
گايىدا سېرىق، گايىدا قىزىل.

پەری قىزلىرى ئۈيۈلۈپ شۇ ئان،
ئەلىنىڭ كوزىدىن بولۇپتۇ پىنھان.

خوتەن مۇلكىدىن پەرھاتتەك شۇڭقار،
كېلىپ ئۇ قىزغا بولۇپتۇ شىكار.

1947 ـ يىل، غۇلجا.

رۇبائى① ۋە پارچىلار

تۇتىيا ـ دۇنيادا مۇقەددەس توپا.
ئاغرىغان كوزلەرگە بولىدۇ شىپا.

---

① مەن 1963 ـ يىل 4 ـ ئايدىن باشلاپ ئاز ـ تولا رۇبائى يېزىشقا كىرىشكەن ئىدىم. 1966 ـ يىلىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغىچە تەخمىنەن 300 دىن ئارتۇق رۇبائى يازغان بولسامۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى زايا بولۇپ كەتتى. بۇ دەپتەرگە ئاشۇ رۇبائىلاردىن ئېسىمدە قالغانلىرىنى خاتىرىلەپ قويدۇم، بۇرۇنقىدەك يېزىش قابىلىيىتىم ھازىر ئاجىزلاپ كەتكەن بولسىمۇ، ئاندا ـ ساندا يېزىپ، كەلگۈسى ئۇچۇن يادىكار قىلىنسا دېگەن ئۇمىتتىمەن.

نىم شېھمەت

1968 ـ يىل ئوكتەبىر، باي.

ئۇلۇغۋار ۋەتەننىڭ ھەر بىر تۇپرىغى،
تۇتىيادىن مۇقەددەس كورۇنەر ماڭا.

پارچىلار

سىنىپسىز بەختلىك ئەتىگە ئاتاپ،
گۈزەل باغ قۇرۇشقا تىكمەن كوچەت.
مۇئىسىن كورەلمەي ئولسەم ئارمان يوق،
رازىمەن كورگەنلەر ياتلىسا پەقەت.

توسالماس يولۇمنى ھىچقانداق داۋان،
خەلق ئۈچۈن ئىشلەشكە باغلاقلىق بېلىم.
ئىپتىخار قىلىشقا ھەققىم بار مېنىڭ،
ماۋ زېدۇڭ تۇغۇلۇپ ئوسكەن ئەل-ئېلىم.

* * *

ئالتۇن ۋە ياقۇت، گوھەر ۋە ئالماس،
جاھاندا ئەتىۋار قىممەتلىك مېتال.
تۇغۇلغان ئوسكەن ۋەتەن ئالدىدا،
تاغدەك دوۋىسى كورۇنمەس مىسقال.

* * *

ياشلىقنىڭ بەگۈاشراق ئوتكەن بىر كۈنى،
ئۇچراشتىم يار بىلەن يارنىڭ لۈندە.
ئەسلىسەم ئېسىمنى يېغىپ بار ئىكەن،
زەھەردەك مۇچلارمۇ يارنىڭ لۈندە.

* * *

كىشىلەر باي بولسا ئالتۇن يىغاتتى،
شۇ بىلەن ئوزىگە قويياتتى مىننەت.
ۋەتەننى، خەلقىمنى كۈيلەپ يازغىنىم،
ھەر قۇرى مەن ئۇچۇن ئالتۇندىن قىممەت.

* * *

ئەي رەسسام ھەركىمنى سۈيگۈنى بىلەن،
سۈرەتكە سىزىپسەن كوگۈلدىكىدەك.
سۈيگۈمنى كورگەنمەن گويا چۈشۈمدە،
سۈرەتنى تارتساڭكەن ئوگۈمدىكىدەك.

* * *

"مازار" دەپ ئېيتقىنىم يوغان بىر گۈمبەز،
ھەيۋەتلىك، زىننەتلىك، قۇرۇق قەۋرىدۇر.
لاتىلار، قۇيرۇقلار، مۇگگۈزلار ئېسىپ،
شام يېقىپ، بەھۇدە تارتقان جەۋرىدۇر.

* * *

دۇنيانىڭ ئىگىز-پەس، بولۇشى ئېنىق،
كۈرەشتىن تەپ-تەكشى بولۇشى چوقۇم.

ئەسكى پالازنى سورۇشۇپ ئەخمەق
يېڭى بەساتتىن قالدۇ مەھرۇم.

* * *

بۇرۇن ئوتكەن بىر نادان پەيلاسوپ:
"ئاكائنى كىم ئالسا يەڭگەك شۇ!" دىگەن.
بەزى ۋىجدانسىز ئاشۇ گەپ بىلەن،
مېھرىۋان ئانىدىن يۇزىنى ئورۇگەن.

* * *

ئوتمۇشتە مىنىمۇ ئەزگەن ھەمىشە،
كونا دونيانىك زالىم غالچىسى.
نەپرەت ئوقۇيمەن بۇگۈن ئۇ كۈنگە،
يېڭى دۇنيانىك بولۇپ جارچىسى.

* * *

كەمتەرلىك كىشىگە ئىلگىرىلەش يولى،
مەغرۇرلۇق ئۇتۇقتىن قىلدۇ يىراق.
كىچىك پىيل قەدىرلىك، كىبرىلىك خورلۇق،
داھىنىك بۇ سوزى قەلبىمگە چىراق.

* * *

كۇرەشسىز جاھاننى دىمەي قوي جاھان،
تىپ-تىنىچ ياتماقلىق مۇردىنىك ئىشى.
كۇرەشتىن سۇ ئىچەر چاڭقىغان يۇرەك،
چىنىقىش ئوتىدا تاۋلىنار كىشى.

* * *

هاراقنی پایدىلىق دەيدۇ بەزىلەر،
تەندىكى يەللەرنى كويدۇرەر ئەمەس.
ئاز-ئازدىن چېغىدا ئىچسە مەيلىغۇ،
مەس بولۇپ كوچىدا ياتقىنى نەمەس.

يۇرەك سوزى

(شېرلار)

نسم شېھمت

مەسئۇل مۇھەررىر: ئوبۇل ئسلام

مەسئۇل كوررېكتور: رشىت ۋاھىدى

مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى

شىنخۇا كىتاپخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلىدۇ

مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1980 ـ يىل 1 ـ ئايدا 1 ـ قېتىم نەشر قىلىندى

1980 ـ يىل 1 ـ ئايدا بېيجىڭدا 1 ـ قېتىم بېسىلدى

قاتتىق قەغەز مۇقاۋىلىغىنىڭ باھاسى: 0.97 يۈەن

ئاددىي مۇقاۋىلىغىنىڭ باھاسى: 0.52 يۈەن

心　声
（诗　集）
尼木·希伊提著
（维吾尔文）
责任编辑：乌布利·司拉木
责任校对：热西提·瓦依提
民族出版社出版　新华书店发行
民族印刷厂印刷
开本，787×1092毫米 1/32　印张，8 3/4
1980年 1月 第1版
1980年1月 北京 第1次印刷
纸面布脊精装本印数，1—200册
定价：0.97元
平装本印数：1—11,100册
定价：0.52元
书号：M10049(4)75